

Framtíð Breiðafjarðar

Samantekt og niðurstöður Breiðafjarðarnefndar

Framtíð Breiðafjarðar

Samantekt og niðurstöður Breiðafjarðarnefndar eftir upplýsingaöflun og samráð um framtíð Breiðafjarðar.

Þessi skýrsla var unnin af Theódóru Matthíasdóttur, starfsmanni Breiðafjarðarnefndar, í samvinnu við Breiðafjarðarnefnd. Til hennar skal vitnað með eftirfarandi hætti:

Breiðafjarðarnefnd 2020. *Framtíð Breiðafjarðar. Samantekt og niðurstöður upplýsingaöflunar og samráðs.* Ritstj. Theódóra Matthíasdóttir. 61 bls.

Ljósmynd á forsíðu: Daníel Bergmann, <http://www.danielbergmann.com/>.

Efnisyfirlit

Inngangur.....	3
Sérstaða Breiðafjarðar	4
Núverandi verndarstaða Breiðafjarðar	4
Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð.....	5
Framtíð Breiðafjarðar	5
Endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar	6
Ramsar.....	8
Breiðafjörður á lista yfir Ramsarsvæði.....	9
Heimsminjar UNESCO.....	9
Breiðafjörður á heimsminjaskrá UNESCO	9
Þjóðgarður.....	10
Breiðafjörður sem þjóðgarður	11
Samráð	12
Málþing í Tjarnarlundi, Dalabyggð	12
Opnir fræðslufundir	13
Samráðsfundir með sveitarstjórnnum	14
Heimasíða	15
Formlegt umsagnarferli	15
Niðurstöður nefndarinnar	16
Viðauki I – fundargerð frá 168. fundi Breiðafjarðarnefndar	17
Viðauki II – Ósk um endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar	19
Viðauki III – Fundargerð frá málþingi um Framtíð Breiðafjarðar.....	23
Viðauki IV – Samantekt frá fræðslufundum með íbúum við fjörðinn.....	30
Viðauki V – Samantekt frá samráðsfundum með fulltrúum sveitarstjórna við fjörðinn.....	40
Viðauki VI – Spurt og svarað um framtíð Breiðafjarðar	49
Viðauki VII – Athugasemdir frá Ásgeiri Gunnari Jónssyni við störf nefndarinnar	56
Viðauki VIII – Svör Breiðafjarðarnefndar við athugasemdum Ásgeirs Gunnar Jónssonar um störf nefndarinnar	61

Inngangur

Breiðafjörður er verndaður með sérstökum lögum nr. 64/1995 um vernd Breiðafjarðar. Lögin gera ráð fyrir að Breiðafjarðarnefnd sé ráðherra til ráðgjafar um verndarsvæði Breiðafjarðar.

Innan nefndarinnar hefur lengi verið rætt um þörfina á að endurskoða lög um vernd Breiðafjarðar enda eru lögin orðin 25 ára gömul og aldrei tekið efnislegum breytingum síðan þau voru sett. Skerpa þurfi á lögnum til þess að þau geti þjónað betur markmiðum sínum. Þau þurfi að gera haldbærari, skýrari og áhrifameiri. Auk þessara lagabreytinga hefur reglulega verið ræddur sá möguleiki að skrá verndarsvæði Breiðafjarðar á lista yfir Ramsarsvæði en Ramsarsamningurinn er alþjóðlegur samningur um verndun votlendis, þar á meðal strandsvæða niður á 6 metra dýpi.

Þegar núverandi nefnd var skipuð sumarið 2017 varð það fljótlega niðurstaða hennar að ekki væri seinna vænna en að velta alvarlega fyrir sér möguleikum sem miða að varðveislu náttúru og menningar svæðisins og því að styrkja enn frekar samfélögin umhverfis fjörðinn, þar á meðal atvinnulíf.

Eftir að hafa óskað eftir fundi með sérfræðingum um málefnið í byrjun árs 2019 samþykkti Breiðafjarðarnefnd að hefja ítarlega kynningar- og samráðsvinnu sem hefur síðan gengið undir nafninu „*Framtíð Breiðafjarðar*“. Nefndin einsetti sér strax í upphafi að móta sér ekki endanlega skoðun á því hvaða leiðir henni þættu fýsilegastar, heldur hvetja íbúa, sveitarstjórnir og aðra hagsmunaaðila til málefnalegs samtals og samráðs. Þannig yrðu mestar líkur á því að hægt yrði að finna samhljóm sem tæki tillit til mismunandi sjónarmiða varðandi framtíð Breiðafjarðar.

Í anda samráðs stóð nefndin fyrir málþingi í Tjarnarlundi í Dalabyggð í október 2019, þar sem mögulegar leiðir fyrir framtíð Breiðafjarðar voru kynntar og hvaða afleiðingar hver þeirra gæti mögulega haft í för með sér. Í kjölfarið bauð nefndin til opinna fræðslufunda í sveitarfélögum við fjörðinn auk sérstakra funda með hverri og einni sveitarstjórn við fjörðinn. Í samráðsferlinu fengu nefndarmenn að heyra mismunandi sjónarmið sveitarstjórna, hagsmunaaðila og almennings, sem skýrði betur hvaða leiðir gætu komið til greina fyrir framtíð svæðisins og hvar helstu ágreiningsefnin lægju.

Nefndin er sérlega þakklát þeim íbúum, sveitarstjórnafulltrúum og öðrum sem hafa látið sig málið varða, spurt spurninga, víðrað hugmyndir sínar, væntingar, vonir, áhyggjur og afstöðu.

Hér á eftir fylgir samantekt nefndarinnar á framvindu og niðurstöðum verkefnisins árin 2019-2020. Teknar eru saman upplýsingar um þær leiðir sem taldar eru koma til greina fyrir framtíð svæðisins og grein gerð fyrir kynningar- og samráðsvinnu nefndarinnar. Í lokin eru niðurstöður nefndarinnar eftir samráðsvinnuna kynntar sem og drög að þeim tillögum sem hún mun skila til ráðherra.

Samantekt þessi er send sveitarfélögum við fjörðinn í nóvember 2020 til formlegrar umsagnar. Hún birtist auk þess á heimasíðu nefndarinnar, www.breidafjordur.is, og gefst íbúum kostur á að koma á framfæri athugasemdum í gegnum tölvupóst. Að umsagnarfresti liðnum verður lokahönd lögð á samantektina og umsagnir sveitarstjórna og íbúa birtar í sérstökum kafla aftast í samantektinni. Lokaútgáfu samantektarinnar, ásamt niðurstöðum nefndarinnar, verður loks skilað til umhverfisráðherra sem svo tekur ákvörðun um næstu skref.

Meginmarkmið vangaveltna nefndarinnar um framtíð Breiðafjarðar er að tryggja verndun og sjálfbæra nýtingu fjarðarins og að umhverfis hann þrífist áfram öflugt samfélag. Sveitarfélög á svæðinu tilnefna meirihluta nefndarmanna og leggur Breiðafjarðarnefnd höfuðáherslu á að heimamenn hafi áfram ríka aðkomu að stjórnun svæðisins og eigi meirihluta í þeim nefndum og ráðum sem mögulega koma að mótun framtíðar Breiðafjarðar og stýringu svæðisins.

Sérstaða Breiðafjarðar

Eins og fram kemur í Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð 2014-2019 er Breiðafjörður einstök heild (sjá http://nytt.breidafjordur.is/wp-content/uploads/2016/11/vernd_2019.pdf og heimildir sem þar er vísað til). Náttúrufer svæðisins er sérlega fjölbreytt og auðugt með tilliti til lífríkis, jarðmyndana og landslags en svæðið er einnig þekkt fyrir sérstæðan og fjölbreyttan hlunnindabúskap og menningarminjar tengdar honum.

Verndargildi svæðisins er hátt með tilliti til fjölmargra viðmiða. Landslagið, sem mótaðist að mestu af rofi jökla á síðustu ísöld, er sérstakt og breytilegt. Víðáttumikið grunnsævi sem kemur að umtalsverðum hluta upp á fjöru er áberandi sérkenni ásamt miklum fjölda eyja, hólma og skerja. Víða má finna jarðhita í sjó eða fjörum Breiðafjarðar. Meðal margra merkilegra jarðmyndana á svæðinu eru bogadregnir keilugangar, basaltinnskot með fallettu stuðlabergi, flikrubergr, gabbróinnskot og berg út hvítu anorthósíti.

Breiðafjörður og eyjarnar eru kunnar fyrir óvenjumikið og fjölskrúðugt lífríki, bæði ofan sjávar og neðan. Þetta mikla lífríki er aðallega til komið vegna samspils landslags, mikilla sjávarstrauma næringarríks sjávar og meiri fjölbreytileika búsvæða í fjöru og sjó en annars staðar við Ísland. Á svæðinu má meðal annars finna mikla þörungaskóga, ríkulegt smádýralíf og víðáttumikið grunnsævi og fjörur. Fjörur Breiðafjarðar eru taldar vera um fjórðungur af öllum fjörum landsins, um 65% af klettafjörum og 40% af leirum landsins finnast á svæðinu. Breiðafjörður er mikilvægt hrygningar- og uppeldissvæði fyrir margar tegundir sem þýðingarmiklar eru fyrir íslenskt efnahagslíf. Vistkerfi Breiðafjarðar er mikilvægt bæði á lands- og heimsvísu, til dæmis fyrir fugla. Á svæðinu verpir meðal annars langstærsti hluti allra íslenskra skarfa og um 70% arnarpara landsins. Þá er svæðið einnig gríðarlega mikilvægt fyrir ýmsa aðra fugla, svo sem æðarfugl, hvítmáf, svartbak, ritu, teistu, lunda, grágæs og álf. Fjörðurinn er lífsnauðsynlegur fyrir fargestina margæs, rauðbrysting og tildru á leið þeirra til og frá varpstöðvum.

Breiðafjörður er á norrænum lista yfir strandsvæði á Norðurlöndum sem mikilvægt er að vernda og á evrópskum lista yfir 32 sjávarsvæði þar sem hentugt er og æskilegt að stunda rannsóknir á líffræðilegri fjölbreytni í sjó. Þá er Breiðafjörður stærsta íslenska svæðið sem er á lista yfir mikilvæg fuglasvæði á evrópskan mælikvarða, svokölluð IBA svæði (Important Bird Areas), samkvæmt BirdLife International auk þess sem fjörðurinn er eitt allra mikilvægasta fuglasvæði landsins skv. samantekt Náttúrufræðistofnunar Íslands, jafnvel þótt Látrabjarg, stærsta fuglabjarg við N-Atlantshaf, sé undanskilið.

Á Breiðafirði eru mikilvægar minjar um sögu mannsins á Íslandi en svæðið er þekkt fyrir öflugt menningarlíf í gegnum aldirnar. Í þessu samhengi má nefna bókhlöðuna í Flatey, prentsmiðjuna í Hrapsey og byggðarheildina í Flatey sem nú nýtur hverfisverndar. Á Breiðafirði hafa hlunnindi ávallt verið mikil og almennt vísað til fjarðarins sem matarkistu. Víða um fjörðinn eru minjar um hlunnindabúskap sem auka verndargildi hans.

Núverandi verndarstaða Breiðafjarðar

Breiðafjörður er verndaður samkvæmt lögum nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar. Tilgangur laganna er að stuðla að verndun Breiðafjarðar, einkum landslags, jarðmyndana, lífríkis og menningarminja. Ákvæði laganna taka til allra eyja, hólma og skerja á Breiðafirði ásamt fjörum í innri hluta fjarðarins sem markast af línu dreginni frá Ytranesi á Barðaströnd við fjörðinn norðanverðan í Hagadrápssker um Oddbjarnarsker, Stagley og Höskuldsey í Vallabjarg að sunnanverðu.

Umhverfisráðherra fer með stjórn mála er varða vernd Breiðafjarðar og er Breiðafjarðarnefnd honum til ráðgjafar um allt það er lýtur að framkvæmd laganna. Í nefndinni eiga sæti sjö fulltrúar, sem ráðherra skipar til fjögurra ára í senn. Sveitarfélög sem liggja að Breiðafirði tilnefna fjóra fulltrúa, Náttúrufræðistofnun Íslands og Náttúrustofa Vesturlands og Náttúrustofa Vestfjarða tilefna einn sameiginlega og einn er tilnefndur af Minjastofnun. Ráðherra skipar formann og varaformann án tilnefningar.

Þó svæðið sé verndað með sérstökum lögum hafa sveitarfélögin skipulagsvaldið innan þess.

Samkvæmt lögum um vernd Breiðafjarðar skal Breiðafjarðarnefnd í samvinnu við sveitarfélögin láta gera verndaráætlun fyrir Breiðafjörð og senda ráðherra til staðfestingar. Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð 2014-2019 var samþykkt af ráðherra 2014. Í henni er að finna tillögur að fjölda verkefna sem miða að því að tryggja verndun

svæðisins og ná markmiðum laga nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar. Framkvæmd þeirra verkefna sem sett eru fram í verndaráætluninni hefur aftur á móti gengið hægt vegna takmarkaðra fjárveitinga. Breiðafjarðarnefnd frestaði vinnu við endurnýjun verndaráætlunarinnar þangað til betur liggur fyrir hvaða skref verða stigin varðandi framtíð verndarsvæðisins.

Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð

Í síðustu verndaráætlun fyrir Breiðafjörð, sem samþykkt var af sveitarfélögum sjö sem að firðinum liggja og undirrituð af ráðherra árið 2014, stendur eftirfarandi:

„Stefna Breiðafjarðarnefndar er að kanna möguleika, kosti og galla þess að skrá verndarsvæði Breiðafjarðar sem Ramsarsvæði og/eða á Heimsminjaskrá UNESCO.

Mögulegt er að styrkja enn frekar vernd Breiðafjarðar, t.d. með því að tilnefna svæðið á alþjóðlega lista yfir vernduð svæði. Í því sambandi hafa heimsminjaskrá UNESCO og Ramsarskráin helst verið nefnd.

Mikilvægt er að tilnefningar sem þessar hindri ekki möguleika sveitarfélaga við Breiðafjörð til að byggja upp innviði sína, sérstaklega hvað varðar nútímaleg samgöngumannvirki“.

Í verndaráætlun segir einnig:

„Ýmsar leiðir eru færar til að styrkja vernd svæðisins en sennilega eru þrjár leiðir líklegastar til árangurs:

- *Stækkun verndarsvæðisins og lögskýring.*
- *Ramsarsamningurinn.*
- *Heimsminjaskrá Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna (UNESCO).*

.....

Til viðbótar við framangreindar þrjár leiðir væri mögulegt að stofna þjóðgarð á svæðinu sem næði yfir eyjar, strandlengju og hafsvæði. Aukin áhersla hefur verið á alþjóðavettvangi undanfarin ár að stofna sjávarþjóðgarða sem hafa sömu markmið og verndun landsvæða, þ.e. almenna náttúruvernd þ.m.t. vernd heilla vistkerfa og sjálfbæra nýtingu auðlinda.“

Framtíð Breiðafjarðar

Innan nefndarinnar hefur lengi verið rætt um að kominn sé tími á endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar enda eru lögin orðin 25 ára gömul og aldrei tekið efnislegum breytingum síðan þau voru sett. Skerpa þurfi á lögum til þess að þau geti þjónað betur markmiðum sínum. Þau þurfi að gera haldbærari, skýrari og áhrifameiri. Auk þessara lagabreytinga hefur reglulega verið ræddur sá möguleiki að skrá verndarsvæði Breiðafjarðar á lista yfir Ramsarsvæði en Ramsarsamningurinn er alþjóðlegur samningur um verndun votlendis.

Vorið 2016 sendi Breiðafjarðarnefnd sveitarfélögum við fjörðinn erindi þar sem óskað var eftir viðbrögðum þeirra varðandi hugmyndir nefndarinnar um að leggja það til við umhverfis- og auðlindaráðherra að skrá svæðið á lista yfir Ramsarsvæði. Svar barst frá fjórum sveitarfélögum sem almennt tóku jákvætt í erindið svo fremi sem það hefði ekki áhrif á framkvæmdir eða nýtingu á svæðinu. Sveitarfélögin óskuðu eftir því að fá frekari upplýsingar um það hver áhrif skráningarinnar hefðu á svæðið.

Þegar ný nefnd tók til starfa árið 2017 setti nefndin sér ákveðna framtíðarsýn með það að markmiði að uppfylla stefnu verndaráætlunarinnar. Eitt þeirra verkefna sem nefndin einsetti sér að vinna að var að skoða kosti og galla skráningar svæðisins á lista yfir Ramsarsvæði. Í ljósi viðbragða sveitarfélaga við erindinu sem sent var árið 2016 ákvað nefndin að kynna þyrfti Ramsarsamninginn og hvað hann felur í sér enn frekar fyrir sveitarfélögum við fjörðinn og leita eftir viðbrögðum þeirra áður en nefndin aðhefðist eitthvað frekar. Þess vegna var ákveðið að halda opna fræðslu- og umræðufundi vegna Ramsarsamningsins.

Árið 2019 átti sér stað umræða innan nefndarinnar um að leggja þyrfti áherslu á endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar, enda eitt af þeim verkefnum sem talið er upp í verndaráætlun. Á sama tíma vann umhverfis- og auðlindaráðuneytið að undirbúningi að stofnun Þjóðgarðastofnunar. Nefndinni þótti því eðlilegt að einskorða umræðuna ekki við Ramsarsvæði, heldur nýta tækifærið og skoða hvað fælist í helstu kostunum sem koma til greina fyrir framtíð fjarðarins.

Þann 28. janúar 2019 hélt nefndin fund með nokkrum sérfræðingum um málefnið í umhverfis- og auðlindaráðuneytinu (sjá fundargerð í viðauka I). Þar gafst nefndarmönnum tækifæri til þess að fræðast um hvaða leiðir væru mögulegar til þess að varðveita náttúru og menningu Breiðafjarðar og styrkja enn frekar samfélögin umhverfis fjörðinn. Helst var fjallað um eftirfarandi leiðir: a) endurskoðun á lögum um vernd Breiðafjarðar, b) tilnefning Breiðafjarðar á Ramsarskrá yfir votlendissvæði, c) tilnefning Breiðafjarðar á heimsminjaskrá UNESCO og d) stofnun Þjóðgarðs á Breiðafirði.

Í kjölfar fundarins samþykkti Breiðafjarðarnefnd að mikilvægt væri að kynna málið ítarlega fyrir íbúum, sveitarstjórnnum, atvinnulífi og öðrum hagsmunaaðilum og kalla eftir eins nánu samráði og nefndinni væri unnt. Upphafið að samráðsferlinu var málþing í Tjarnarlundi í Dalabyggð þann 23. október 2019. Þangað var sérstaklega boðið fulltrúum sveitarfélaga en það var þó öllum opið. Í kjölfarið á því stóð nefndin fyrir fjórum opnum fræðslufundum auk þess að funda sérstaklega með sveitarstjórnnum við fjörðinn. Nánari grein er gerð fyrir samráðsferlinu hér að neðan en fyrst verður fjallað stuttlega um þá kosti sem kynntir hafa verið á fundunum varðandi framtíð Breiðafjarðar.

Vilt þú vita meira?

Í samráðsferlinu komu reglulega upp spurningar, áhyggjur og vangaveltur sem yfirleitt voru af svipuðum toga. Þessi atriði hafa verið tekin saman og þeim gerð sérstök skil samhliða samantektinni í sérstökum textakössum eins og þessum.

Það sem fram kemur hér að neðan varðandi þá valkosti sem til staðar eru fyrir framtíð Breiðafjarðar eru upplýsingar sem nefndin hefur aflað í vinnu sinni síðastliðið rúm ár, meðal annars á fundi sérfræðinga um málefnið í janúar 2019, á málþingi um Framtíð Breiðafjarðar í október 2019 og á samráðsfundum með íbúum og sveitarstjórnnum.

Endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar

Lög nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar eru orðin 25 ára gömul og hafa aldrei tekið efnislegum breytingum síðan þau voru sett.

Árið 2010 skipaði umhverfisráðherra starfshóp sem falið var að gera úttekt á lögum um vernd Breiðafjarðar og framkvæmd þeirra (http://www.nsv.is/pdfskjol/uttekt_log_um_vernd_Breidafjardar_des_2010.pdf). Á

Hvers vegna þarf breytingar ef nýting á firðinum er þegar sjálfbær?

Fyrst og fremst vegna þess að við verðum að undirbúa okkur fyrir framtíðina. Það þurfa að vera til úrræði til þess að takast á við áskoranir sem fylgja aukinni ásókn á svæðið, hvort sem um ræðir nýtingu náttúruauðlinda eða umferð ferðamanna. Mögulegt þarf að vera að beina mönnum á fyrir fram ákveðin svæði og halda þeim frá öðrum. Heimamenn ættu áfram að hafa ríka aðkomu að stýringu innan svæðisins og mótun þess til framtíðar.

grundvelli samantektar starfshópsins og þeirrar umræðu sem farið hafði fram innan núverandi nefndar tók Breiðafjarðarnefnd saman greinargerð um þá annmarka sem hún sæi á lögum og þau sjónarmið sem hún taldi að ætti að hafa að leiðarljósi. Nefndin sendi umhverfis- og auðlindaráðherra greinargerðina þann 2. maí 2018 og óskaði eftir því að ráðuneytið tæki löggin til endurskoðunar (sjá viðauka II).

Nefndin átti fund með ráðherra þann 16. ágúst 2018 þar sem hann tók undir að endurskoðun laganna væri tímabær. Í því sambandi óskaði ráðuneytið, í erindi til nefndarinnar þann 8. október 2018, eftir því að Breiðafjarðarnefnd sendi ráðuneytinu tillögur sínar að endurskoðun laganna við fyrsta tækifæri. Í kjölfarið yrði staðan metin, meðal annars hvort ástæða þætti til að skipa vinnuhóp um endurskoðun laganna. Breiðafjarðarnefnd vann í kjölfarið tillögur að endurbættum lögum um vernd Breiðafjarðar út frá þeirri greinargerð sem hún sendi ráðherra. Nefndinni þótti þó ástæða til að staldra við í þeirri vinnu og kynna

sér vilja sveitarstjórna, íbúa og annarra hagsmunaaðila fyrst og hóf þess vegna þá samráðsvinnu um framtíð Breiðafjarðar sem nú stendur yfir.

Breiðafjarðarnefnd leggur áherslu á sex meginatriði sem hafa þarf í huga við endurskoðun laganna:

1) Gildissvið laganna: mörk verndarsvæðis Breiðafjarðar

Breiðafjarðarnefnd leggur til að lögum um vernd Breiðafjarðar verði breytt svo þau kveði skýrt á um mörk verndarsvæðisins til lands og sjávar; hversu langt verndarsvæðið nær upp á land og hvort hafsvæðið innan verndarsvæðisins; þ.m.t. sjórinn sjálfur og hafsbótinn, sé hluti þess. Stjórnun verndarsvæðisins yrði mun markvissari og árangursríkari ef hafsbótin, vatnsbolur, fjörur, eyjar, hólmar og sker nytu verndar enda um að ræða órjúfanlega vistfræðilega heild.

2) Stækkun verndarsvæðis Breiðafjarðar

Breiðafjarðarnefnd leggur til að skoðaðir verði möguleikar á stækkun verndarsvæðis Breiðafjarðar til vesturs svo að það nái yfir Breiðafjörð allan. Allt frá árinu 2004 hafa fulltrúar sveitarfélaga við fjörðinn ásamt fulltrúum Breiðafjarðarnefndar verið sammála um að tímabært sé að styrkja vernd Breiðafjarðar með því að vinna að því að allt Breiðafjarðarsvæðið, frá Öndverðarnesi í suðri til Bjargtanga í norðri, verði hluti af verndarsvæðinu. Þar með myndi verndarsvæði Breiðafjarðar tengja saman mikilvægar náttúruperlur Breiðafjarðar, Þjóðgarðinn Snæfellsjökul og stærstu fuglabyggð við N-Atlantshaf, Látrabjarg, um leið og það myndaði eðlilegri landfræðilega heild.

3) Alþjóðasamningar á sviði náttúruverndar og stefnumörkun íslenskra stjórnvalda í umhverfismálum

Lög um vernd Breiðafjarðar þurfa að endurspeglar alþjóðasamninga mun betur, t.d. samninginn um líffræðilega fjölbreytni, sem og stefnumörkun íslenskra stjórnvalda í umhverfismálum eins og hún kemur fram t.d. í lögum nr. 60/2013 um náttúruvernd, „Velferð til framtíðar“, stefnumörkun Íslands um framkvæmd samningsins um líffræðilega fjölbreytni og í loftslagsmálum.

4) Fyrirkomulag stjórnar og reksturs verndarsvæðis Breiðafjarðar

Breiðafjarðarnefnd telur brýnt að komið verði á fastri starfsemi um vernd Breiðafjarðar með starfslíði sem sér um að vinna verkefni á verndaráætlun, sinna eftirliti, sjá um fræðilega og fjárhagslega þætti er varða rekstur svæðisins, sem og að auka fræðslu og önnur samskipti við íbúa og ferðamenn.

5) Skýrar reglur og refsíákvæði

Breiðafjarðarnefnd telur brýnt að lög um vernd Breiðafjarðar verði styrkt með því að gera þau skýrari og tilgreina þau refsíákvæði sem gilda um brot á lögum og reglum sem um verndarsvæðið gilda. Eins og löggin eru í dag eru þau fremur óskýr og hægt að túlka þau á marga vegu. Mikilvægt er að draga upp skýran ramma utan um þær reglur sem eiga við á verndarsvæði Breiðafjarðar og tilgreina þau refsíákvæði sem gilda ef brotið er í bága við þær.

6) Setning reglugerða sem styðja og skýra lög um vernd Breiðafjarðar

Breiðafjarðarnefnd telur mikilvægt að samhliða endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar verði gefnar út reglugerðir um náttúru- og menningarminjar, þar sem meðal annars er fjallað um verndarviðmið og útfærslu verndaraðgerða en öll meginverndarviðmið verði í lögnum sjálfum.

Ramsar

Ramsarsamningurinn er alþjóðlegur samningur sem var gerður árið 1971 um vernd votlendissvæða, með áherslu á fuglalíf. Samningurinn varð til á þeim tíma sem menn fóru að gera sér grein fyrir mikilli mengun í heiminum og eyðingu búsvæða. Með honum var reynt að bregðast við þeim breytingum sem áttu sér stað í heiminum og stuðla að sjálfbærari nýtingu votlendissvæða.

Í Ramsarsamningnum nær skilgreining votlendis yfir svæði í fersku, ísöltu og söltu vatni niður á 6 metra dýpi. Samningurinn nær til votlendissvæða sem eru alþjóðlega mikilvæg, einkum m.t.t. fuglalífs, og gengur út á að ganga vel um svæðið og nýta auðlindir þess á sjálfbærari máta.

Nú eru 170 þjóðir aðilar að samningnum og svæðin tæplega 2400. Samningurinn tók gildi á Íslandi árið 1978 og var Mývatn og Laxá fyrsta svæðið sem skráð var á listann. Svo bættust við Þjórsárver, Grunnafjörður, Snæfell og Eyjabakkur, Andakíll og Guðlaugstungur. Þegar metið er hvort svæði sé alþjóðlega mikilvægt og gjaldgengt á lista yfir Ramsarsvæði er notast við þar til gerð viðmið samningsins. Þar má nefna votlendi sem er dæmigert eða sjaldgæft, lítt raskað eða búsvæði með mikið magn lífríkis, fjölbreytt lífríki eða búsvæði tegunda (dýra og plantna) sem eru í hættu. Auk þessa er stuðst við ákveðin töluleg viðmið, t.d. hvað varðar fjölda tegunda, farleiðir, hrygningarsvæði, uppeldissvæði, fæðuuppsprettu og svo framvegis. Hvert svæði þarf aðeins að uppfylla eitt af þessum viðmiðum til þess að teljast gjaldgengt á lista yfir Ramsarsvæði. Breiðafjörður uppfyllir nánast öll þau viðmið sem um ræðir og því leikur enginn vafi á að svæðið er mikilvægt á lands- og heimsvísu.

Tilnefning á Ramsarskrá felur í sér að stjórnvöld skuldbinda sig til þess að standa vörð um svæðið, sérstaklega virkni vistkerfa. Það er þó alltaf þannig að lög í viðkomandi landi gilda, svo sem skipulagslöggjöf og lög um náttúruvernd. Engum réttindum á landi er afsalað til erlendra aðila en skrifstofa samningsins veitir stuðning og ráðgjöf varðandi vernd og nýtingu svæðisins. Ef framkvæmdir á svæðinu skerða verulega verndargildi þess getur verið að athugasemdir berist frá samningnum. Það gefur stjórnvöldum tækfæri á að bregðast við eða þá að svæðið verður tekið af skránni. Það þarf þó almennt mikið til að slíkt gerist. Ramsarsvæði eru sérstakt aðdráttarafl fyrir fuglaskoðara.

Ég óttast að stjórn svæðisins færist úr höndum heimamanna ef svæðið er skráð á lista yfir Ramsarsvæði eða á heimsminjaskrá UNESCO.

Tilnefning á Ramsarskrá og heimsminjaskrá UNESCO felur í sér að stjórnvöld skuldbinda sig til þess að standa vörð um svæðið, sérstaklega virkni vistkerfa. Það er þó alltaf þannig að lög í viðkomandi landi gilda, svo sem skipulagslöggjöf og lög um náttúruvernd.

Breiðafjarðarnefnd leggur ríka áherslu á að stjórnun svæðisins haldist áfram hjá heimamönnum og þeir séu ávallt í meirihluta í þeim nefndum og ráðum sem að stýringu svæðisins koma. Skrifstofur Ramsarsamningsins og UNESCO veita svæðum stuðning og ráðgjöf. Ef framkvæmdir á svæðinu skerða verulega verndargildi þess getur verið að athugasemdir berist frá samningnum. Það gefur stjórnvöldum tækfæri á að bregðast við eða þá að svæðið verður tekið af skránni. Það þarf þó almennt mikið til að slíkt gerist.

Breiðafjörður á lista yfir Ramsarsvæði

Langi hefur verið rætt um að Breiðafjörður eigi heima á Ramsarskrá um alþjóðlega mikilvæg votlendissvæði, bæði innan nefndarinnar og utan. Umræða um málið hófst á fundi Breiðafjarðarnefndar árið 2005 þegar rætt

Missa landeigendur yfirráð lands ef Breiðafjörður verður gerður að þjóðgarði, skráður á lista Ramsar eða á heimsminjaskrá?

Nei, engar breytingar verða á yfirráðum lands þegar svæði eru tilnefnd á lista yfir Ramsarsvæði eða heimsminjar. Samkvæmt lögum er land ekki gert að þjóðgarði nema það sé vilji landeigenda og þá í samvinnu við landeigendur. Þetta þýðir að eignarlönd lenda ekki innan marka þjóðgarðs, nema í þeim tilfellum þar sem landeigendur hafa gefið leyfi til þess.

var hvort skoða ætti kosti þess og galla að skrá Breiðafjörðinn á lista yfir Ramsarsvæði. Málið var í kjölfarið rætt af og til innan nefndarinnar og nefndin kynnti sér málið með aðstoð sérfræðinga frá umhverfis- og auðlindaráðuneytinu og Náttúrufræðistofnun Íslands.

Þann 22. apríl 2014 voru drög að verndaráætlun fyrir Breiðafjörð send sveisarfélagum við fjörðinn til umsagnar. Stykkishólmsbær, Grundarfjörður og Snæfellsbær gáfu sameiginlega umsögn og gerðu sérstaklega athugasemd vegna „*tilnefningar Breiðafjarðar á heimsminjaskrá UNESCO og Ramsarskrá*“. Í umsögn sveitarfélaganna segir: „*Mikilvægt er að tilnefningar sem þessar hindri ekki möguleika sveitarfélaga við Breiðafjörð til að byggja upp innviði sína, sérstaklega hvað varðar nútímaleg mannvirki*“. Í staðfestri verndaráætlun var tekið tillit til þessarar afstöðu sveitarfélaganna og athugasemdin er því orðrétt hluti af verndaráætluninni.

Ávinningur af skráningu Breiðafjarðar á lista yfir Ramsarsvæði yrði sá að til yrðu nokkurs konar leikreglur sem gætu markvisst stuðlað að góðri umgengni um svæðið. Skráningin gæti auðveldað þeim sem stjórn svæðinu að nýta reynslu annarra sem stýrt hafa sambærilegum svæðum. Skráning gæti einnig falið í sér tækifæri þegar kemur að vottun og markaðssetningu vara sem framleiddar eru á svæðinu, enda væri tilnefningin gæðastimpill fyrir svæðið. Ferðamenn vilja helst heimsækja svæði sem eru á einhvern hátt einstök og vel rekin. Tækifærið felst þó fyrst og fremst í því að stuðla að varðveislu svæðisins til framtíðar.

Heimsminjar UNESCO

Samningur UNESCO (Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna) um verndun menningar- og náttúruarfleifðar heimsins var samþykktur árið 1972. Aðildarríki að honum eru nú 193 talsins og heita þau því að standa vörð um menningu heimsins, vernda heimsminjar og sporna gegn eyðingu þeirra. Ísland staðfesti samninginn árið 1995 og er hann vistaður hjá menntamálaráðuneytinu og umhverfisráðuneytinu.

Heimsminjanefnd er skipuð fulltrúum frá 12 ríkjum. Hún fundar árlega og hefur aðalákvörðunarvald hvað varðar tilnefningar, innskráningar á listann og ástand heimsminjastaða. Aðildarríki skulu skila inn yfirlitsskrá yfir þau svæði sem gætu átt heima á heimsminjaskrá. Ríki getur svo tilnefnt svæði sem það vill fá á listann en tilnefningarferlið tekur um það bil 3-5 ár. Þá tekur við um það bil 18 mánaða matsferli hjá heimsminjanefnd sem ákveður hvort svæðið kemst á heimsminjaskrá UNESCO eður ei. Þegar svæði hefur verið sett á heimsminjaskrá er ríki ábyrgt fyrir vernd og sjálfbærri nýtingu að forskrift heimsminjanefndar en markmiðið er að stýra og stjórna svæðum þannig að gildi þeirra á heimsvísu viðhaldist. Til þess að komast á skrána verður svæði eða staður að teljast hafa einstakt gildi á heimsvísu og þarf að uppfylla að minnsta kosti eina kröfu samningsins, t.d. kröfu um heilleika og upprunaleika eða kröfu um styrka vernd og stjórnun.

Breiðafjörður á heimsminjaskrá UNESCO

Breiðafjörður nýtur þegar verndar og hefur skilgreinda stjórn og umsjón, verndaráætlun er til fyrir svæðið og stjórnvöld settu það á yfirlitsskrá um möguleg heimsminjasvæði árið 2011 (sjá t.d. <https://whc.unesco.org/en/statesparties/is>). Svæðið er upprunalegt og heillegt og uppfyllir því margar af kröfum samningsins. Það sem gæti staðið í vegi fyrir því að svæðið teljist gjaldgengt á heimsminjaskrá er að á skránni er þegar svæði sem svipar að mörgu leyti til Breiðafjarðar, að minnsta kosti hvað menningarhlutann varðar, Vega í Noregi. Mögulega þyrfti því að skilgreina menningarlega þáttinn öðruvísi en gert er í Vega auk þess sem mikla áherslu yrði að leggja á náttúruminjar á svæðinu.

Ávinningur af skráningu Breiðafjarðar á heimsminjaskrá UNESCO yrði að sumu leyti sambærilegur þeim ávinningi sem nefndur var hér að ofan í tilfelli Ramsar hvað umgengni og stjórnun varðar. Heimsminjaskrá UNESCO er auk þess mun sterkari viðurkenning og fæli í sér gríðarleg tækifæri fyrir byggðir við fjörðinn hvað markaðssetningu og uppbyggingu varðar, enda eingöngu allra merkilegustu staðir og svæði jarðar sem fá sína sérstöðu viðurkennda af heimsminjanefndinni.

Þrjú íslensk svæði eru á heimsminjaskránni: Þingvellir, Surtsey og Vatnajökulsþjóðgarður.

Þjóðgarður

Á Íslandi eru þrjár þjóðgarðar, Þingvallabþjóðgarður (frá 1930), Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull (frá 2001) og Vatnajökulsþjóðgarður (frá 2008). Umgjörðin utan um þessa þjóðgarða er mjög mismunandi. Þingvallabþjóðgarður var stofnaður með sérstökum lögum og í stjórn hans sitja þingmenn. Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull var stofnaður með stöð í lögum um náttúruvernd og með stjórn hans fara Umhverfisstofnun og Snæfellsbær. Sérstök stofnun er um Vatnajökulsþjóðgarð, sem stofnaður var með sérstökum lögum. Í honum er mikil áhersla lögð á valddreifingu. Garðinum er skipt í fjögur rekstrarsvæði. Innan þeirra eru svæðisráð, þar sem sveitarstjórnarfulltrúar fara með formennsku og skipa meirihluta fulltrúa. Þeir skipa einnig meirihluta í stjórn þjóðgarðsins. Almenn er litið til Vatnajökulsþjóðgarðs sem fyrirmýndar hvað varðar stjórnun friðlýstra svæða í dag.

Þjóðgarðar hafa almennt verið settir á fót vegna merkilegra náttúru- og menningarminja. Markmið þeirra er almennt að tryggja verndun náttúru- og menningarminja, tryggja stýringu og aðgang, auk þess að stuðla að útivist og fræðslu. Að auki leggja lög um Vatnajökulsþjóðgarð áherslu á að styrkja byggð og atvinnustarfsemi, vernda náttúru og gefa almenningi kost á að kynnast náttúru og sögu.

Í Skotlandi er algengt að byggðalög sé að finna innan þjóðgarða. Markmið með þjóðgöörðum þar er að ýta undir sjálfbæra nýtingu á svæðinu og efla byggðapróun. Í Cairngorms þjóðgarðinum í Skotlandi hefur verið sýnt fram á mikil hagræn áhrif í nærsamfélaginu. Þjóðgarðurinn hefur sérstakt merki sem fyrirtæki á svæðinu nýta sér í sinni markaðssetningu.

Ef Breiðafjörður verður gerður að þjóðgarði, hver mun hafa skipulagsvaldið?

Ábyrgð á skipulagi verður áfram á forræði sveitarfélaganna líkt og hingað til og þau halda til dæmis áfram að gefa út leyfi á borð við framkvæmdaleyfi og byggingarleyfi innan þjóðgarðsins. Skipulagsáætlanir sveitarfélaga munu þó verða bundnar af því sem fram kemur í stjórnunar- og verndaráætlun þjóðgarðsins en sveitarfélögin taka ríkan þátt í að gera þá áætlun með setu sinni í umdæmisráðum og stjórn þjóðgarðsins.

Við vinnslu stjórnunar- og verndaráætlunar er almennt litið til gildandi skipulagsáætlana á viðkomandi svæðum, auk annarra áætlana stjórnvalda eftir því sem við á, svo framarlega sem slíkar áætlanir gangi ekki gegn verndarmarkmiðum þjóðgarðsins.

Verður skotveiði bönnuð á Breiðafirði ef þar verður stofnaður þjóðgarður?

Stór hluti af verndargildi Breiðafjarðar eru hlunnindanyttjar, hefðin fyrir því að nýta gæðin og hvernig það er gert. Hluti af því að vernda svæðið er að vernda hefðbundna nýtingu, standa vörð um hana og styrkja.

Þegar stærri svæði eru friðlýst er grundvallarskjalið til stýringar svokölluð stjórnunar- og verndaráætlun. Það skjal er alltaf unnið í samvinnu við sveitarstjórnir og aðra hagaðila á svæðinu. Áætlunin inniheldur m.a. ákvæði um veiðar.

Í Kosta Ríka er svæði sem hefur hvað mesta líffræðilega fjölbreytni sem fyrirfinnst á jörðinni. Á áttunda áratugnum átti sér þar stað mikil land- og skógareyðing. Þessi eyðing varð til þess að íbúar drógu úr einni gerð nýtingar og hófu annars konar nýtingu á svæðinu. Þeir fjölguðu verndarsvæðum og einblindu á vistvæna ferðamennsku, náttúruferðamennsku og markaðssetningu á þeim forsendum. Nú er þessi tegund ferðamennsku orðin stærsta atvinnugrein Kosta Ríka.

Það er ljóst að þjóðgarðar draga að sér fólk og margir spyrja sig hvort það sé yfirhöfuð ákjósanlegt. Það verður ekki hjá því komist að ferðamennska fer vaxandi, hvort sem þjóðgarðar eru til staðar eður ei. Þjóðgarðar eru aftur á móti tæki til þess að takast á við þær áskoranir sem fylgja auknum fjölda ferðamanna og gefa tækifæri til þess að nýta sér þá þróun á jákvæðan hátt. Þjóðgarðar eru umgjörð sem verndar og auðveldar stýringu, ýtir undir fræðslu og styrkir nærsamfélögin. Þetta hafa ýmsar rannsóknir, m.a. á hagrænum áhrifum þjóðgarða, sýnt fram á. Árið 2019 kom út skýrsla Hagfræðistofnunar Háskóla Íslands um

náttúruvernd og byggðapróun. Þar kemur fram að ef rétt er að málum staðið geti friðlýsing aukið tekjur og skapað ný tækifæri fyrir byggðarlög en lykiltríði sé að virku samráði við íbúa í nærsamfélaginu sé viðhaldið við stjórnun á hinu friðlýsta svæði.

Breiðafjörður sem þjóðgarður

Sérstaða Breiðafjarðar býður upp á einstakt tækifæri til náttúru- og menningarupplifunar á svæðinu. Ört vaxandi ferðapjónusta kallar á frekari stýringu innan svæðisins, skipulag og fræðslu. Friðlýsing Breiðafjarðar sem þjóðgarðs væri tæki til þess. Eins og fyrirkomulag verndarsvæða er í dag stjórna heimamenn í þjóðgörðum ferðinni og hafa mótandi áhrif þegar lög og reglur um svæðið eru settar.

Þjóðgjörðum fylgir formleg vernd auk þess sem þjóðgarður er alþjóðlega þekkt fyrirbæri sem felur í sér öflug tækifæri til markaðssetningar. Um ákveðinn gæðastimpil er að ræða sem gagnast til dæmis þeim sem framleiða afurðir og bjóða upp á þjónustu á svæðinu. Kröfur neytenda fara sífellt vaxandi hvað varðar sjálfbærni og uppruna vöru og með gæðastimpli sem þessum opnast tækifæri inn á nýja markaði.

Verður tófan friðuð á Breiðafirði ef þar verður stofnaður þjóðgarður?

Ef frekari skref yrðu stigin varðandi verndun á Breiðafirði yrði það í höndum sveitarstjórna við fjörðinn að setja reglur um slíkt. Það má þó telja ólíklegt að tófan yrði friðuð í eyjunum, þar sem hún hefur neikvæð áhrif á þá hlunnindanýtingu sem tíðkast hefur á firðinum.

Verða fiskveiðar bannaðar á Breiðafirði ef þar verður stofnaður þjóðgarður?

Nei.

Engin breyting er fyrirhuguð á fiskveiðistjórnun og fiskveiðum enda felur þjóðgarður ekki endilega í sér boð og bönn. Tilgangur með þjóðgarði væri að beita skynsamlegri stjórnun á fiskveiðum og annarri nýtingu og það er þegar gert samkvæmt íslenskum lögum.

Stjórn fiskveiða byggir á vísindalegri þekkingu og sjónarmiðum um sjálfbærar veiðar, sem fer vel saman við náttúruvernd. Á meðan svo er, þá sér nefndin ekki ástæðu til annars en að stjórnun fiskveiða á Breiðafirði yrði áfram samkvæmt fiskveiðilöggjöf og rannsóknir, nýting og eftirlit einkum í höndum Hafrannsóknastofnunar og Fiskistofu.

Engar hugmyndir eru uppi um að gera breytingar á þessu fyrirkomulagi, sama hvaða leið verður farin hvað varðar vernd Breiðafjarðar.

Þjóðgördum fylgja tæki til stýringar, meðal annars á ferðafólki, auk landvarða sem geta leiðbeint og frætt. Atvinnutækifærum fjölgar almennt, bæði beint tengt starfsemi þjóðgarðsins, auk þess sem afleidd störf bætast við. Umfram allt myndu skref í þessa átt stuðla enn frekar að sjálfbærri nýtingu og viðhaldá þeim gæðum, sem íbúar við Breiðafjörð búa við, til framtíðar.

Það er ljóst að eignarhald lands á svæðinu gerir stofnun þjóðgarðs nokkuð flókna, því skv. núverandi lögum þarf samþykki allra eigenda lands áður en land er skilgreint sem þjóðgarður. Ein leið til að liðka fyrir ferlinu gæti verið að skipta verndarsvæðinu upp í minni svæði með mismunandi áherslum og verndarflokkum, allt eftir verndargildi og afstöðu landeigenda. Einfaldast væri að stofna þjóðgarð í sjó um svæði utan netlaga, enda eru þau alfarið í eigu ríkisins.

Samráð

Breiðafjarðarnefnd hefur frá upphafi verkefnisins lagt mikla áherslu á eins náð samráð við íbúa og sveitarstjórnir og unnt hefur verið. Nefndin einsetti sér að móta sér ekki endanlega skoðun á því hvaða leiðir henni þættu fýsilegastar, heldur hvetja hagsmunaaðila til málefnalegs samtals og samráðs. Þannig yrðu mestar líkur á því að hægt yrði að finna samhljóm sem tæki tillit til mismunandi sjónarmiða varðandi framtíð Breiðafjarðar.

Hér að neðan verður gerð grein fyrir þeim samráðsleiðum sem nefndin fór. Í samráðsferlinu fengu nefndarmenn að heyra mismunandi sjónarmið sveitarstjórna, hagsmunaaðila og almennings, sem skýrði betur hvaða leiðir gætu komið til greina

fyrir framtíð svæðisins og hvar helstu ágreiningsefnin lægju. Í viðaukum þessarar greinargerðar er að finna nokkuð ítarlegar samantektir frá þeim samráðsfundum sem nefndin stóð fyrir.

Nefndin er sérlega þakklát þeim íbúum, sveitarstjórnafulltrúum og öðrum sem hafa látið sig málið varða, spurt spurninga, viðrað hugmyndir sínar, væntingar, vonir, áhyggjur og afstöðu.

Málþing í Tjarnarlundi, Dalabyggð

Á þeirri vegferð að móta sér stefnu um framtíð Breiðafjarðar þótti nefndinni viðeigandi að boða til fræðslu- og umræðuþings með það að markmiði að uppfræða nefndarmenn, sveitarfélög og almenning um þá möguleika sem eru fyrir hendi. Með hvaða hætti skuli halda áfram að standa vörð um náttúrugæði Breiðafjarðar og nýtingu þeirra.

Miðvikudaginn 23. október 2019 stóð Breiðafjarðarnefnd fyrir málþingi um framtíð Breiðafjarðar í Tjarnarlundi í Dalabyggð. Sátu rúmlega 80 manns þingið, þar á meðal landeigendur og aðrir notendur náttúrugæða. Umhverfis- og auðlindaráðherra mætti á þingið ásamt fylgdarliði úr ráðuneytinu. Á þingið var boðið sérstaklega fulltrúum sveitarfélaga sem liggja að verndarsvæðinu en þingið var auk þess opið hverjum sem mæta vildi. Þingið var

Ætlar Breiðafjarðarnefnd að hafa eftirlit með fiskveiðum?

Nei.

Breiðafjarðarnefnd, eða hver sú stjórn sem yfir svæðinu verður í framtíðinni, mun ekki skipta sér af fiskveiðum, nema e.t.v. að því leyti að hvetja til þess að ákvarðanir um veiðar byggist á traustri þekkingu á auðlindunum og mögulegum áhrifum af nýtingu þeirra á annað lífríki fjarðarins. Stjórnun fiskveiða verður áfram á hendi Hafrannsóknastofnunar og eftirlit á vegum Fiskistofu.

**FRAMTÍÐ
BREIÐAFJARÐAR**

**FRÆÐSLU- OG UMRÆÐUÞING
TJARNARLUNDI, DALABYGGÐ
23. OKTÓBER, KL. 11-16**

DAGSKRÁ
Fundarstjóri: Stefán Gíslason, Environice

11:00 SETNING
Erla Fríðriksdóttir, formadur Breiðafjarðarnefndar

11:10 ÁVARP UMHVERFISRÁÐHERRA
Gudmundur Ingi Guðbrandsson, umhverfis- og auðlindaráðgjafi

11:25 SÉRSTADA BREIÐAFJARÐAR
Róbert Arnar Stefánsson, Náttúrustofu Vesturlands

11:55 BREIÐAFJÖRÐUR SEM RAMSARSVÆÐI
Trausti Baldursson, Náttúrufræðistofnun Íslands

12:10 HEIMSMINJASKRÁ (UNESCO)
Sigurður Á. Þráinsson, Umhverfis- og auðlindaráðuneytinu

12:25 HÁDEGISVERÐUR
Skráning nauðsynleg á netfanginu breidafjordur.nsv.is

13:10 AF HVERJU AÐ STOFNA ÞJÓÐGARÐ?
Steinar Kaldal, Umhverfis- og auðlindaráðuneytinu

13:25 REYNSLAN AF ÞJÓÐGARÐI
Björn Ingi Jónsson, svæðisráði auðursvæðis Vatnajökulsþjóðgarðs

13:40 SNÆFELLINGAR OG ÞJÓÐGARÐURINN
Kristinn Jónsson, Snæfellsbæ

13:55 KOSTIR OG GALLAR FRIDLÝSINGAR
Jón Björnsson, Þjóðgarðinum Snæfellsjökli

14:10 MAN AND THE BIOSPHERE PROGRAM
Martin Price, ráðgjafarnefnd um Man and the Biosphere verkefnið

14:40 KAFFI

15:10 FRAMTÍÐ VERNDAR VÍÐ BREIÐAFJÖRÐ
Erla Fríðriksdóttir, formadur Breiðafjarðarnefndar

15:25 UMRÆÐUR

16:00 DAGSKRÁRLOK

**Aðgangur ókeypis og allir velkomnir,
skráning nauðsynleg á breidafjordur@nsv.is
Breiðafjarðarnefnd/Umhverfis- og auðlindaráðuneytið**

Ljósmynd: Daniel Bergmann

auglýst á heimasíðu og Facebook-síðu Breiðafjarðarnefndar, á heimasíðum sveitarfélaga við fjörðinn og í svæðisblöðunum.

Á fundinum voru flutt áhugaverð og upplýsandi erindi um sérstöðu svæðisins, Ramsarskrá yfir votlendissvæði, heimsminjaskrá UNESCO, kosti og galla friðlýsinga, þjóðgarða og reynsluna af þeim og verkefni á vegum UNESCO sem ber nafnið Man and the Biosphere.

Á meðal þess sem fram kom var að Breiðafjörður er gríðarlega mikilvægt náttúrusvæði á íslenskan og alþjóðlegan mælikvarða, auk þess að geyma mikilvægar minjar um hlunnindanýtingu. Einnig lögðu framsögumenn áherslu á að kjarni náttúruverndar sé ekki boð og bönn, heldur sé hún stjórnþæki til sjálfbærrar nýtingar, hvort sem um er að ræða ferðaþjónustu eða aðra nýtingu. Það að gera svæði að þjóðgarði væri í raun og veru málamiðlun í náttúruvernd, þar sem þjóðgarður felur í sér mun vægari friðun en margir aðrir flokkar friðunar. Við stofnun þjóðgarðs yrðu til ný störf á svæðinu og fræðslustarfsemi myndi stórukast. Nýting svæðisins yrði áfram leyfð

svo lengi sem hún væri sjálfbær, sem hlýtur hvort eð er að vera markmið allra þeirra sem nýta fjörðinn. Verndar- og nýtingaráætlun þjóðgarða og starfslíð sem þeim fylgir hjálpa til við að miðla fræðslu og stýra nýtingu, hvort sem um ræðir fiskveiðar, ferðaþjónustu, útivist eða eitthvað allt annað.

Í kjölfar erindanna var boðið upp á fyrirspurnir úr sal sem úr spunnust gagnlegar umræður. Þar kom ítrekað upp umræða um mikilvægi þess að verndun svæðisins verði unnin í nánu samráði við heimamenn og að stjórnun svæðisins verði áfram í höndum þeirra. Það er einmitt sú nálgun sem gefist hefur hvað best við friðlýsingar á Íslandi og annars staðar. Þess vegna er stjórnfyrikomulag Vatnajökulsþjóðgarðs, þar sem sveitarfélög hafa mjög ríka aðkomu, haft sem fyrirmynd þegar hugmyndir um nýja þjóðgarða eru ræddar. Samantekt frá fundinum, þar sem meðal annars er að finna punkta frá umræðum í lok fundar, er að finna í viðauka III.

Opnir fræðslufundir

Í kjölfar málþingsins stóð Breiðafjarðarnefnd, í samstarfi við Náttúrustofu Vesturlands og bæjarstjóra Snæfellsbæjar, fyrir fræðslufundum um framtíð Breiðafjarðar í sveitarfélögum við fjörðinn. Fundirnir voru liður í því að kalla eftir viðbrögðum íbúa, atvinnulífs, sveitarstjórna og annarra hagsmunaaðila við vangaveltum Breiðafjarðarnefndar.

Þarf aukna vernd á Breiðafirði?

Tilgangur nefndarinnar með þessari vinnu við mótun framtíðar Breiðafjarðar er að tryggja góða framtíð svæðisins. Í því felst meðal annars að við fjórðinn þrífist áfram öflugt samfélag sem nýtir auðlindir á sjálfbæran hátt. Aukin ásókn á svæðið er óhjákvæmileg og það er mat Breiðafjarðarnefndar að m.a. sé mikilvægt að koma á skilvirkri stýringu umferðar fólks um svæðið. Það fæst meðal annars með formfastari vernd á firðinum í samráði við sem flesta hagaðila.

Breiðafjarðarnefnd leggur höfuðáherslu á að heimamenn hafi áfram ríka aðkomu að stjórnun svæðisins og eigi meirihluta í þeim nefndum og ráðum sem mögulega koma að stýringu svæðisins.

Fræðslufundirnir voru auglýstir á heimasíðu og Facebook-síðu nefndarinnar, í bæjarblöðum og á heimasíðum sveitarfélaganna. Fundir voru haldnir við sunnanverðan fjórðinn fyrri hluta árs 2020 en vegna samkomutakmarkana í heimsfaraldri þurfti ítrekað að fresta fundum í Dalabyggð, Reykhólahrepp og Vesturbyggð. Að lokum var ákveðið að halda einn sameiginlegan fjarfund fyrir íbúa þeirra sveitarfélaga í októberlok.

Á fundunum fjallaði Erla Friðriksdóttir, formaður nefndarinnar, um vinnu nefndarinnar og næstu skref. Róbert Arnar Stefánsson, forstöðumaður Náttúrustofu Vesturlands og fulltrúi í Breiðafjarðarnefnd, fjallaði um sérstöðu Breiðafjarðar og framtíð hans. Kristinn Jónasson, bæjarstjóri í Snæfellsbæ, fjallaði um reynslu Snæfellinga af þjóðgarði. Í lok fundanna var opnað fyrir umræður og fyrirspurnir.

Í viðauka IV er að finna samantekt frá fundunum og þeim umræðum sem þar áttu sér stað.

Samráðsfundir með sveitarstjórnnum

Á haustmánuðum 2020 óskaði Breiðafjarðarnefnd eftir fundum með sveitarstjórnnum sem að firðinum liggja. Sérstakur fundur var haldinn með fulltrúum hvernar sveitarstjórnar fyrir sig í gegnum fjarfundabúnað. Á fundinum kynnti Erla Friðriksdóttir, formaður Breiðafjarðarnefndar, nefndina og vinnu hennar síðastliðin misseri og Róbert Arnar Stefánsson gerði grein fyrir sérstöðu

fjarðarins og möguleikum fyrir framtíð hans.

Á fundinum var kallað eftir óformlegum umræðum og athugasemdum frá sveitarstjórnafulltrúum sem nefndin gæti tekið mér sér í veginesti þegar hún legði lokahönd á niðurstöður samráðsvinnu sinnar. Í viðauka V er að finna samantekt frá fundum nefndarinnar með fulltrúum sveitarstjórna.

Heimasíða

Breiðafjarðarnefnd nýtti sér heimasíðu sína, www.breidafjordur.is, til upplýsingagjafar um verkefnið en þar var sett upp sérstök síða tileinkuð Framtíð Breiðafjarðar. Þar geta áhugasamir nálgast upplýsingar um viðburði á vegum nefndarinnar, fengið fréttir af verkefninu, kynnt sér þá kosti sem nefndin telur mögulega fyrir svæðið auk þess sem nefndin tók saman ítarlegan „spurt og svarað“ dálk þar sem algengum spurningum um verkefnið er svarað (sjá viðauka VI).

Á heimasíðunni er hægt að nálgast heimilisfang og netfang nefndarinnar þangað sem hægt er að koma athugasemdum sínum við verkefnið til skila. Í viðauka VII er að finna athugasemdir sem bárust við störf nefndarinnar og í viðauka VIII má finna svör nefndarinnar við þeim.

Formlegt umsagnarferli

Samantekt nefndarinnar varðandi framtíð Breiðafjarðar, ásamt drögum að tillögum hennar til ráðherra voru sendar sveitarstjórnnum við fjórðinn til formlegrar umsagnar. Samantektin var einnig birt á heimasíðu nefndarinnar og íbúum gefinn kostur á að senda inn athugasemdir í tölvupósti. Umsögnum sveitarstjórna og íbúa verður gerð skil hér að neðan.

Hvað með aukinn ferðamannastraum á viðkvæm svæði eins og eyjarnar, ef almenningi verður auðvelduð umferð um svæðið?

Það er ekki hjá því komist að ferðamennska haldi áfram að vaxa, hvort sem þjóðgarðar eru til staðar eður ei. Þjóðgarðar eru aftur á móti tæki til þess að takast á við þær áskoranir sem fylgja auknum fjölda ferðamanna og gefa tækifæri til þess að nýta sér þá þróun á jákvæðan hátt. Þjóðgarðar eru umgjörð sem verndar og auðveldar stýringu, ýtir undir fræðslu og styrkir nærsamfélögin.

Þegar þjóðgarður er stofnaður er grundvallarskjalið stjórnunar- og verndaráætlun sem unnin er í samstarfi við hagaðila og staðfest af sveitarfélögum sem aðild eiga að svæðinu. Þar er til dæmis hægt að tilgreina hvaða svæði heimamenn vilja gera aðgengileg heimamönnum eða ferðamönnum og hver þeirra eiga að vera óaðgengileg.

Í vangaveltum Breiðafjarðarnefndar er ekki lagt til að gera eyjarnar á Breiðafirði aðgengilegri. Hugmyndin snýr að uppbyggingu aðstöðu á svæðinu í kringum fjórðinn.

Í þjóðgörðum starfa landverðir sem geta leiðbeint og frætt auk þess sem þeir geta haft eftirlit með umferð ferðafólks innan svæðisins.

Niðurstöður nefndarinnar

Nefndin leggur til við ráðherra að hefja vinnu, sem fyrst, við að skoða og kynna ítarlega hvaða kosti og galla þeir möguleikar, sem taldir eru upp hér í skýrslunni, hafa fyrir Breiðafjarðarsvæðið. Þannig geti sveitarstjórnir og íbúar myndað sér upplýsta skoðun og tekið þátt í mótun framtíðar Breiðafjarðar.

Breiðafjarðarnefnd er einhuga um að í það minnsta þurfi að endurskoða lög um vernd Breiðafjarðar, gera þau sterkari og skýrari og að það verði gert sem fyrst. Um leið verði horft sérstaklega til þess möguleika að stækka svæðið svo það nái frá Bjargtöngum að Öndverðarnesi.

Samhliða endurskoðun á lögum um vernd Breiðafjarðar leggur nefndin til við ráðherra að hann beiti sér fyrir því að Breiðafjörður verði tilnefndur á lista Ramsarsvæða. Um er að ræða eitt mikilvægasta fuglasvæði landsins og skráningin myndi aðeins hafa jákvæð áhrif á samfélögin við fjörðinn.

Breiðafjarðarnefnd telur að skoða ætti möguleika á því að skilgreina Breiðafjörð, að hluta til eða öllu leyti, sem þjóðgarð. Þar sem eignarhald á svæðinu er flókið er ólíklegt að það takist á næstu árum ef þjóðgarðurinn ætti að ná yfir allan Breiðafjörð. Því væri rétt að skoða möguleika á að skipta svæðinu í undirsvæði þar sem mismunandi reglur gilda. Þjóðgarður í sjó væri mögulegt fyrsta skref þar sem ríkið fer með eignarhald utan netlaga. Það væri auk þess í takt við skuldbindingar Íslands í alþjóðlegum samningum, svo sem OSPAR-samningnum og samningnum um líffræðilega fjölbreytni.

Einnig mætti kanna hvort hluti svæðisins, þar sem landeigendur væru áhugasamir, yrði gerður að þjóðgarði og stefna ef til vill að stækkun hans síðar. Í því samhengi væri fýsilegt að horfa til norðanverðs fjarðarins og mögulegrar tengingar við fyrirhugaðan þjóðgarð á sunnanverðum Vestfjörðum, sem nær meðal annars til Vatnsfjarðar en hann er friðland og hluti af verndarsvæði Breiðafjarðar.

Undirbúningur þjóðgarðs á Breiðafirði gæti orðið tímafrekt verkefni sem ekki má hægja á endurskoðun laga um verndarsvæði Breiðafjarðar. Nefndin telur þó að stofnun þjóðgarðs megi taka tíma og eigi í raun að taka tíma svo að hægt verði að ná sem víðtækastri sátt um framkvæmdina. Það er skoðun nefndarinnar að þjóðgarður á Breiðafirði væri líklega það skref sem myndi gagnast samfélögum við fjörðinn betur en allar aðrar leiðir.

Tilnefning Breiðafjarðar á Heimsminjaskrá UNESCO er stórt skref sem þarfnast ítarlegs og vandaðs undirbúnings. Nefndin telur rétt að skoða möguleika á því en að skynsamlegast væri að stefna að tilnefningu á heimsminjaskrá eftir að lög um svæðið hafa verið endurskoðuð, það tilnefnt á Ramsarskrá og ef til vill gert að þjóðgarði, að hluta eða öllu leyti.

Breiðafjarðarnefnd ítrekar mikilvægi þátttöku og samráðs við sveitarstjórnir og íbúa í áframhaldandi vinnu og að þeir eigi mikla aðkomu að öllum stærri ákvörðunum í ferlinu. Stór hluti verndargildis svæðisins eru hlunnindanyttjar, hefðin fyrir því að nýta gæðin og hvernig það er gert. Markmiðið með tillögum Breiðafjarðarnefndar er að með aukinni vernd þrífist blómlegt atvinnulíf sem byggir á sjálfbærri auðlindanotkun til framtíðar og að byggðir við fjörðinn styrkist.

Viðauki I – fundargerð frá 168. fundi Breiðafjarðarnefndar

168. fundur Breiðafjarðarnefndar, haldinn í umhverfis- og auðlindaráðuneytinu þann 28. janúar 2019

Mætt: Erla Friðriksdóttir formaður, Guðríður Þorvarðardóttir, Róbert Arnar Stefánsson, Ragnhildur Sigurðardóttir, Magnús A. Sigurðsson, Eyjólfur Ingvi Bjarnason, Arnheiður Jóhannsdóttir og Rebekka Eiríksdóttir.

Fundinn sátu líka Steinar Kaldal (yfirgaf fundinn eftir sína kynningu), Sigurður Á. Þráinsson (sat allan fundinn og tók þátt í umræðum), Snorri Baldursson (sat seinni hluta fundarins og tók þátt í umræðum) og Orri Páll Jóhannsson (mætti að loknum kynningum og tók þátt í umræðum).

Fundarritari: Theódóra Matthíasdóttir (TM)

Formaður setti fund kl. 11:00

Steinar Kaldal, verkefnisstjóri hjá umhverfis- og auðlindaráðuneytinu, tók til máls.

Steinar kynnti undirbúning að stofnun þjóðgarðs og sagði almennt frá ferlinu, þeim lögum sem fylgja þarf, verndarflokkum svæða og samráði. Steinar kynnti sérstaklega undirbúning hálandisþjóðgarðs og lagði þar áherslu á mikilvægi samráðs allt frá upphafi. Nú til dags eru svæði ekki vernduð nema fyrst sé haft náið samráð við hagsmunaaðila.

Í dag er stofnun þjóðgarða eins konar málamiðlun í náttúruvernd þar sem gert er ráð fyrir að náttúruvernd, nýting og útivist fari saman. Hann bendir á að það fyrsta sem þurfi að huga að sé hver markmið friðlýsingarinnar ættu að vera. Mögulegt sé að svæðaskipta þjóðgöngum og setja svæði í mismunandi stranga/væga verndarflokka eftir því hvernig á að vernda eða nýta svæðið. Vatnajökulsþjóðgarður nýtir sér verndarflokka IUCN í sinni svæðaskiptingu. Flest svæðin eru í flokki 2, sem eru þjóðgarðar, þó einnig séu þar svæði sem eru náttúruvé og svæði sem eru skilgreind sem svæði með sjálfbærri nýtingu auðlinda.

Við undirbúning að stofnun miðhálandisþjóðgarðs var sett á laggirnar þverpólitísk nefnd með fulltrúum allra þingflokka, fulltrúum sveitarfélaga, fulltrúa frá forsætisráðuneyti og fulltrúa frá umhverfis- og auðlindaráðuneyti. Sett hefur verið upp tímalína sem vinna skal eftir og ákveðnir þættir settir fram sem nauðsynlegt er að huga að við stofnun þjóðgarðs, s.s. skilgreining á mörkum þjóðgarðsins, skipting landsvæða í verndarflokka, hugsanlegar aðkomuleiðir og þjónustumiðstöðvar, atvinnustefna, greining tækifæra í byggðaþróun og atvinnulífi, tillögur að áherslum í stjórnunar- og verndaráætlun, tillögur að lagafrumvarpi um þjóðgarðinn og áætlun um fjármögnun. Við undirbúning miðhálandisþjóðgarðs hefur verið lögð mikil áhersla á samráð og þá helst við sveitarfélög.

Sigurður Á. Þráinsson, deildarstjóri hjá umhverfis- og auðlindaráðuneyti, tók til máls.

Sigurður kynnti UNESCO samninginn fyrir nefndinni og þá vinnu sem farið hefur fram varðandi UNESCO svæði á Íslandi. Samningur UNESCO snýr að verndun menningar- og náttúruarfleifðar heimsins. Markmið samningsins er að standa vörð um menningu heimsins, vernda heimsminjar og sporna gegn eyðingu þeirra. Ísland staðfesti samninginn árið 1995.

Í dag eru 1073 heimsminjar á listanum en mjög strangar kröfur gilda um inntöku svæða á listann og á hann kemst aðeins eitt svæði af hverri gerð. Þegar svæði er skráð á heimsminjalistann þarf að hugsa um það og viðhalda gildi svæðisins svo það haldist inni á skránni. Hvert ríki er ábyrgt fyrir vernd og sjálfbærri nýtingu svæðisins að forskrift heimsminjanefndar. Nauðsynlegt er að tilkynna um breytingar á svæðinu eða breytta nýtingu þess til samningsins og gerir hann þá tillögur að úrbótum ef breytingarnar samræmast ekki þeim kröfum sem samningurinn setur fyrir svæðið.

Í dag eru tvö íslensk svæði á heimsminjaskrá, Surtsey og Þingvellir. Ár er síðan undirrituð var tilnefning Vatnajökulsþjóðgarðs á heimsminjaskrá UNESCO og er tilnefningin nú til meðferðar hjá UNESCO nefndinni. Íslensk stjórnvöld hafa umsjón með svæðunum og þegar þau eru skráð sem UNESCO svæði eru þau ekki framseld til heimsminjasamningsins. Þegar sótt er um þarf að vera til staðar verndar- og stjórnunaráætlun fyrir viðkomandi svæði svo hægt sé að sjá hvernig viðkomandi ríki hugsar um svæðið, hvaða reglur gilda um það og hvernig því er stjórnað. Íslenska ríkið þarf reglulega að skila inn skýrslu um framkvæmd og umsjón UNESCO svæða landsins og er það gert fyrir öll svæðin í einu.

Snorri Baldursson tók til máls.

Snorri vann að tilnefningu Surtseyjar á heimsminjaskrá UNESCO og var ritstjóri tilnefningar Vatnajökulsþjóðgarðs á heimsminjaskrá. Hann var einnig þjóðgarðsvörður á vestursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs.

Vatnajökulsþjóðgarður hafði verið á yfirlitsskrá svæða á Íslandi sem þóttu mögulega gjaldgeng á heimsminjaskrá UNESCO. Árið 2016 fór stjórnarformaður Vatnajökulsþjóðgarðs að ýta á eftir tilnefningu fyrir svæðið. Í tilnefningunni er lögð áhersla á mótun og þróun jarðarinnar og samspil möttulstróks og flekaskila og jökla.

Þegar sótt er um gerir samningurinn kröfur um að til sé stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið. Samningurinn getur gert athugasemdir við áætlunina í umsóknarferlinu. Eftir að svæði hefur verið skráð á heimsminjaskrá gerir samningurinn ekki athugasemdir nema ríki standi ekki við það sem fram kemur í stjórnunar- og verndaráætlun. Við skráningu svæða er ekki gerð krafa um að svæði sé friðað eða að þar fari ekki fram nein önnur landnýting. Landnýting þarf ekki að draga úr möguleikum svæðis að komast á heimsminjaskrá svo fremi sem hún sé samþykkt í umsóknarferlinu. Stjórnvöld ríkjanna geta hætt við í miðju umsóknarferli finnst þeim kröfur samningsins of strangar.

Það er ríkisstjórn Íslands sem tekur ákvörðun um hvaða svæði skal vinna tilnefningu fyrir en tilnefningunni fylgir kostnaður sem greiðist að hluta til af forsætisráðuneyti. Það er æskilegt að leita samþykkis landeigenda enda gerir samningurinn kröfur um samráð við almenning og sveitarfélög.

Umræða og afgreiðsla

Nefndin ræddi efni erindanna og tengd mál sín á milli og við framsögumenn. Samþykkt var að halda vinnufund nefndarinnar í febrúar þar sem teknar yrðu saman hugmyndir að næstu skrefum. Þau yrðu svo kynnt sveitarfélögum við Breiðafjörð í greinargóðu minnisblaði þar sem lagt verður upp með að svara þeim spurningum sem óneitanlega munu vakna. Minnisblað þetta yrði upphafið að frekara samtali við sveitarfélögin en fundað yrði með þeim í kjölfarið.

Næsti fundur: *Vinnufundur vegna framtíðar Breiðafjarðar* - 26. febrúar í Stykkishólmi.

Viðauki II – Ósk um endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar

Umhverfis- og auðlindaráðuneyti
B.t. ráðherra
Skuggasundi 1
101 Reykjavík

Stykkishólmi, 2. maí 2018

Efni: Ósk um endurskoðun laga nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar

Breiðafjörður nýtur verndar skv. lögum nr. 54/1995. Tilgangur laganna er eins og fram kemur í 1. gr. „að stuðla að verndun Breiðafjarðar, einkum landslags, jarðmyndana, lífríkis og menningarminja“.

Breiðafjarðarnefnd er umhverfisráðherra til ráðgjafar um allt það er lýtur að framkvæmd laganna og í henni eiga sæti sjö menn, sem ráðherra skipar til fjögurra ára í senn samkvæmt tilnefningum. Ráðherra skipar formann og varaformann án tilnefningar.

Lögin um vernd Breiðafjarðar eru orðin 22 ára gömul og hafa aldrei verið endurskoðuð, þó á þeim hafi verið gerðar lítilsháttar breytingar vegna annarra lagabreytinga. Síðustu misserin hefur verið rætt, bæði innan og utan Breiðafjarðarnefndar, að tími sé kominn til að endurskoða lögin. Er endurskoðun laganna og setning reglugerða, í því skyni að styrkja vernd Breiðafjarðar, meðal annars nefnd sem eitt af forgangsatríðum næstu ára í Verndaráætlun Breiðafjarðar 2014-2019. Skerpa þurfi á lögum til þess að þau geti þjónað markmiðum sínum. Þau þurfi að gera haldbærari, skýrari og áhrifameiri.

Við endurskoðunina vill Breiðafjarðarnefnd leggja áherslu á sex meginatriði:

- 1) Gildissvið laganna: mörk verndarsvæðis Breiðafjarðar.
- 2) Stækkun verndarsvæðis Breiðafjarðar.
- 3) Að lögin endurspegli í ríkari mæli alþjóðasamninga á sviði náttúruverndar sem Íslendingar hafa fullgilt og stefnumörkun íslenskra stjórnvalda í umhverfismálum.
- 4) Fyrirkomulag stjórnar og reksturs verndarsvæðis Breiðafjarðar.
- 5) Skýrar reglur og refsíákvæði.
- 6) Setning reglugerða sem styðja og skýra lög um vernd Breiðafjarðar.

Breiðafjarðarnefnd hvetur umhverfis- og auðlindaráðherra til þess að beita sér fyrir því að lög um vernd Breiðafjarðar verði endurskoðuð með það að markmiði að efla vernd þessa einstaka svæðis með tilliti til náttúru- og menningarminja.

Virðingarfyllst f.h. Breiðafjarðarnefndar,
Erla Friðriksdóttir, formaður

Fylgiskjöl:

1. Greinargerð Breiðafjarðarnefndar um endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar nr. 54/1995.
2. Samantekt starfshóps umhverfisráðherra um úttekt á lögum nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar: http://www.nsv.is/pdfskjol/uttekst_log_um_vernd_Breidafjardar_des_2010.pdf.

Tímabær endurskoðun laga nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar - Greinargerð Breiðafjarðarnefndar með bréfi til ráðherra, dags. 2. maí 2018

Gildissvið laganna: mörk verndarsvæðis Breiðafjarðar

Breiðafjarðarnefnd leggur til að lögum um vernd Breiðafjarðar verði breytt svo þau kveði skýrt á um mörk verndarsvæðisins til lands og sjávar; hversu langt verndarsvæðið nær upp á land og hvort hafsvæðið innan verndarsvæðisins; þ.m.t. sjórinn sjálfur og hafsbótinn, sé hluti þess. Stjórnun verndarsvæðisins yrði mun markvissari og árangursríkari ef hafsbotn, vatnsbolur, fjörur, eyjar, hólmar og sker nytu verndar enda um að ræða órjúfanlega vistfræðilega heild.

Allt frá því að lög um vernd Breiðafjarðar voru sett hafa menn ekki verið á eitt sáttir um mörk verndarsvæðisins. Í 2. gr. laganna er kveðið svo á um mörkin: „Ákvæði laganna taka til allra eyja, hólma og skerja á Breiðafirði ásamt fjörum í innri hluta fjarðarins sem markast af línu dreginni frá Ytranesi á Barðaströnd við fjörðinn norðanverðan í Hagadrápsker um Oddbjarnarsker, Stagley og Höskuldsey í Vallabjarg að sunnanverðu“. Ekki er með skýrum hætti kveðið á um gildissvið laganna, þ.e. hversu langt út á sjó eða upp á meginlandið þau ná. Mikilvægt er að skýra mörk svæðisins upp á land, en almennt er talið að þau miðist við mörk stórstraumsflóðs eða fjörukamb ofan stórstraumsflóðs. Vegna sjávarþengdra minja og nytja kann hins vegar að vera eðlilegt að draga mörkin fjær sjó. Útfærsla þess yrði þó að vera í samvinnu við og með samþykki sveitarfélaganna. Þá þarf að taka af tvímæli um það að verndin taki til sjávarins sjálfs og sjávarbotnsins þannig að litid sé á hafsvæðið sem órjúfanlega vistfræðilega heild.

Breiðafjarðarnefnd leggur til að skoðaðir verði kostir þess að stofnað verði hafverndarsvæði á Breiðafirði en þau eru skilgreind sem vatnsbolur, fjörur eða hafsvæði ásamt lífríki og menningarminum, sem verndað er með lögum eða öðrum skilvirkum leiðum. Hafverndarsvæðum má í grunninn skipta í tvo flokka; annars vegar þar sem leyfð er sjálfbær nýting, eins og yrði í tilfelli Breiðafjarðar, og hins vegar svæði sem eru alfríðuð. Markmið með verndarsvæðum í hafi er að ná utan um stjórn svæðanna þannig að saman fari nýting og vernd á öllum stigum.

Stækkun verndarsvæðis Breiðafjarðar

Breiðafjarðarnefnd leggur til að skoðaðir verði möguleikar á stækkun verndarsvæðis Breiðafjarðar til vesturs svo að það nái yfir Breiðafjörð allan.

Allt frá árinu 2004 hafa fulltrúar sveitarfélaga við fjörðinn ásamt fulltrúum Breiðafjarðarnefndar verið sammála um að tímabært sé að styrkja vernd Breiðafjarðar með því að vinna að því að allt Breiðafjarðarsvæðið, frá Öndverðarnesi í suðri til Bjargtanga í norðri, verði hluti af verndarsvæðinu. Þar með myndi verndarsvæði Breiðafjarðar tengja saman mikilvægar náttúruperlur Breiðafjarðar, Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls og stærstu fuglabyggðar við N-Atlantshaf, Látrabjarg, um leið og það myndaði eðlilegri landfræðilega heild.

Alþjóðasamningar á sviði náttúruverndar og stefnumörkun íslenskra stjórnvalda í umhverfismálum

Lög um vernd Breiðafjarðar þurfa að endurspeglar alþjóðasamninga mun betur, t.d. samninginn um líffræðilega fjölbreytni, sem og stefnumörkun íslenskra stjórnvalda í umhverfismálum eins og hún kemur fram t . d . í f í e r „ Ö v e t i l f r a m t í ð a r “ o g s t e f n u m ö r k u n í s l a n d s u m f og í loftslagsmálum.

Frá því að lög um vernd Breiðafjarðar voru sett fyrir 22 árum hefur margt breyst varðandi alþjóðastarf í náttúruvernd og aðild Íslendinga að því. Sömuleiðis hafa stjórnvöld markað sér stefnu á ýmsum sviðum umhverfismála og sett hafa verið ný heildarlög um náttúruvernd. Þetta þurfa lögin um vernd Breiðafjarðar að endurspeglar.

Fyrirkomulag stjórnar og reksturs verndarsvæðis Breiðafjarðar

Breiðafjarðarnefnd telur brýnt að komið sé á fastri starfsemi um vernd Breiðafjarðar. Að rekstur svæðisins færist í sambærilegt horf og rekstur Vatnajökulsþjóðgarðs, enda heimamenn lengi barist fyrir meiri sjálfsstjórn yfir þjóðgarðinum Snæfellsjökli og öðrum friðlýstum svæðum með Vatnajökulsþjóðgarð að fyrirmynd. Með starfsmanni/starfsmönnum sem sjá um að vinna verkefni á verndaráætlun, sinna eftirliti, sjá um fræðilega og

fjárhagslega þætti er varða rekstur svæðisins sem og að auka fræðslu og önnur samskipti við íbúa og ferðamenn.

Allt frá setningu laga um vernd Breiðafjarðar hefur engin föst starfsemi um daglegan rekstur verndarsvæðisins verið til staðar. Nefndin hefur frá árinu 2001 verið vistuð hjá Náttúrustofu Vesturlands skv. þjónustusamningi um umjón og rekstur nefndarinnar og hefur einn starfsmaður stofunnar sinnt því verki í 25% starfshlutfalli. Að öðru leyti hefur Breiðafjarðarnefnd aldrei haft starfsmann á sínum vegum heldur samið við stofnanir eða einstaklinga um ýmis verkefni. Breiðafjarðarsvæðið er því hvorki rekið sem verndarsvæði líkt og þjóðgarður eða friðland né heldur eins og önnur svæði sem vernduð eru með sérlögum eins og Vatnajökulsþjóðgarður, Þingvallarþjóðgarður eða Mývatnssvæðið.

Árið 2014 var ný verndaráætlun fyrir svæðið samþykkt og gefin út. Þó hefur með öllu verið óráðið hvernig framkvæma eigi verkefni í áætluninni með markvissum hætti og framfylgja þannig lögum um vernd Breiðafjarðar. Breiðafjarðarsvæðið er einstakt svæði bæði hvað varðar menningar- og náttúruminjar og er það meðal annars á yfirlitsskrá Íslands á Heimsminjalista. Breiðafjarðarnefnd telur að bryn þörf sé á því að koma á fastri starfsemi um vernd Breiðafjarðar og leggur til að horft verði til skipurits Vatnajökulsþjóðgarðs hvað það varðar. Á svæðinu yrði því starfsmaður/starfsmenn sem ynnu verkefni á verndaráætlun, sinntu eftirliti, sæju um fræðslu og önnur samskipti við íbúa og ferðamenn auk þess að vinna að frekari styrkingu verndarsvæðisins.

Skýrar reglur og refsíákvæði

Breiðafjarðarnefnd telur brýnt að lög um vernd Breiðafjarðar verði styrkt með því að gera þau skýrari og tilgreina þau refsíákvæði sem gilda við brot á lögum og reglum sem um verndarsvæðið gilda.

Eins og löggin eru í dag eru þau fremur óskýr og hægt að túlka þau á marga vegu. Mikilvægt er að draga upp skýran ramma utan um þær reglur sem eiga við á verndarsvæði Breiðafjarðar og tilgreina þau refsíákvæði sem gilda ef brotið er í bága við þær.

Setning reglugerða sem styðja og skýra lög um vernd Breiðafjarðar

Breiðafjarðarnefnd telur mikilvægt að samhliða endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar verði gefnar út reglugerðir um náttúru- og menningarminjar, þar sem meðal annars er fjallað um verndarviðmið og útfærslu verndaraðgerða en öll meginverndarviðmið verði í lögnum sjálfum.

Í 5. gr. laga um vernd Breiðafjarðar er gert ráð fyrir að settar séu tvær reglugerðir að fengnum tillögum Breiðafjarðarnefndar. Annars vegar setji umhverfis- og auðlindaráðherra reglugerð um ýmsar verndaraðgerðir á grundvelli laganna og hins vegar setji mennta- og menningarmálaráðherra reglugerð um vernd menningarsögulegra minja.

Hvorug framangreindra reglugerða hefur verið sett og hefur það valdið óhagræði fyrir stjórnslu svæðisins þar sem lítil eða engin viðmið er að finna í lögum um hvað teljist verndarvert og hvernig skuli staðið að vernd einstakra náttúru- og menningarminja. Skortur á skýrum viðmiðum um leyfisveitingar eykur líkur á að ósamræmi sé í ákvarðanatöku m.t.t. markmiða laga um vernd Breiðafjarðar.

Ítarefni:

Samantekt starfshóps umhverfisráðherra frá 2010 um úttekt á lögum nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar:
http://www.nsv.is/pdfskjol/uttek_log_um_vernd_Breidafjardar_des_2010.pdf

Viðauki III – Fundargerð frá málþingi um Framtíð Breiðafjarðar

Framtíð Breiðafjarðar: fræðslu- og umræðuþing

23. október 2019, Tjarnarlundi, Dalabyggð

Formaður Breiðafjarðarnefndar, Erla Friðriksdóttir, setti fundinn.

Erla rifjaði upp fund Breiðafjarðarnefndar með umhverfisráðherra í Flókalundi sumarið 2018. Þar var meðal annars til umræðu fyrirhuguð stofnun svonefndrar þjóðgarðastofnunar og væntanlegt hlutverk Breiðafjarðarnefndar innan hennar. Út frá því kviknaði enn líflegri umræða um framtíð Breiðafjarðar. Breiðafjarðarnefnd taldi að besti kosturinn til að meta hver næstu skref varðandi framtíð Breiðafjarðar, mannlífs, atvinnulífs og lífríkis fjarðarins í heild, væri að hefja umræðuna á meðal íbúa, hagsmunaaðila, sveitarstjórnarfólks og landeigenda. Því hafi nefndin boðað til þessa fræðslu- og umræðuþings.

Erla fól fundarstjóra Stefáni Gíslasyni, umhverfisstjórnunarfræðingi hjá Environice, stjórn fundarins.

Guðmundur Ingi Guðbrandsson, umhverfis- og auðlindaráðherra, ávarpaði þingið.

Ráðherra þakkaði nefndinni fyrir að standa fyrir svona fundi og að hafa tekið af skarið við að hefja endurskoðun á lögum um vernd Breiðafjarðar. Hann sagði að mikilvægt væri að hefja samtalið um með hvaða hætti við viljum halda áfram að standa vörð um þau gæði sem við Breiðafjörðinn eru, gæði náttúrunnar og þau gæði sem felast í því að nýta náttúruna. Hann lagði áherslu á að náttúruvernd snúist ekki um að loka á og banna heldur sé um að ræða stjórnæki til að nýta náttúruna með sjálfbærum hætti.

Róbert Arnar Stefánsson, forstöðumaður Náttúrustofu Vesturlands, fjallaði um sérstöðu Breiðafjarðar.

Jarðfræði og landslag svæðisins er að mörgu leyti sérstakt. Á Breiðafirði er þriðjungur af grunnsævi Íslands, óteljandi eyjar og sker og mikil sjávarföll og sterkir straumar. Samspil ólífænna þátta sem er einstakt á Íslandi leggur grunninn að miklu og fjölbreyttu lífríki á firðinum. Sterkir straumar, mikið grunnsævi, botngerð, löng strandlengja, næringarríkur sjór, miklar fjörur mynda aðstæður fyrir fjölbreytt búsvæði á sjávarbotni og á fjörum. Mikið grunnsævi veldur því að nægt ljós nær niður á botn og þar þrífast þörungar í miklu magni. Klóþang er ríkjandi í fjörum og mikið af þara er á norðanverðum firðinum. Þörungar mynda mikilvæg búsvæði því þar er skjól. Smádyr sækja inn í gróðurinn og stærri dýr éta þau. Þörungar gegna líka mikilvægu hlutverki í efnahringrás en þeir frumframleiða álíka mikið og regnskóar, binda mikið kolefni og gegna grundvallarhlutverki í efnahringrás kolefnis og niturs. Jákvæð áhrif þessara svæða ná langt út fyrir landfræðileg mörk skóganna, bæði upp á land, á önnur svæði á landgrunninu og út á mun meira dýpi. Breiðafjörður hefur verið skilgreindur sem mikilvægasta fuglasvæði landsins af Náttúrufræðistofnun Íslands, og það er fyrir utan Látrabjarg.

Á Breiðafirði eru mikilvægar minjar um sögu mannsins á Íslandi en svæðið er þekkt fyrir öflugt menningarlíf í gegnum aldirnar. Í þessu samhengi má nefna bóklhöðuna í Flatey, prentsmiðjuna í Hrapsey og byggðarheildina í Flatey sem nú nýtur hverfisverndar. Á Breiðafirði hefur mikilvægi hlunninda alltaf verið sterkt og almennt vísað til fjarðarins sem matarkistu. Víða um fjörðinn eru minjar um hlunnindabúskap.

Trausti Baldursson, líffræðingur hjá Náttúrufræðistofnun Íslands, fjallaði um Breiðafjörðinn sem mögulegt Ramsarsvæði.

Ramsar samningurinn um votlendi er kenndur við Ramsar í Íran. Samningurinn er frá árinu 1971 og varð til á þeim tíma sem menn fóru að gera sér grein fyrir mikilli mengun í heiminum og eyðingu búsvæða (sérstaklega fugla til að byrja með). Með samningnum var reynt að bregðast við þeim breytingum sem áttu sér stað í heiminum. Samningurinn fjallar fyrst og fremst um skynsamlega nýtingu, bæði hvað varðar vernd og sjálfbæra nýtingu votlendis og allrar þjónustu sem votlendissvæði veita mönnum og náttúru. Í raun og veru þýðir samningurinn ekki annað en það að ganga almennilega um náttúruna, geyma höfuðstólinn og nýta vextina.

Nú eru 170 þjóðir aðilar að samningnum og svæðin tæplega 2400. Samningurinn var samþykktur á Íslandi árið 1978 og var Mývatn og Laxá fyrsta svæðið sem skráð var á listann. Svo bættust Þjórsárver, Grunnafjörður, Snæfell og Eyjabakkar, Andakill og Guðlaugstungur við. Með samningnum skuldbindur Ísland sig til þess að fylgja því sem samningurinn fjallar um og er hann bæði innleiddur inn í lög um náttúruvernd og almennar skuldbindingar Íslands. Sem dæmi má nefna að 61. grein náttúruverndalaga um vernd votlendis er byggð á þessum samningi.

Samningurinn tekur til alls votlendis niður á 6 metra dýpi, sem sagt mýra, flóa, fenja, vatna og straumvatna, fersk vatns og salt vatns. Votlendi er lífsnauðsynlegt fyrir afkomu manna og dýra og eru einhver þau lífauðugustu svæði sem um ræðir. Votlendi þjónusta ekki aðeins lífríkið sjálf heldur eru þau vörn gegn flóðum, uppspretta ferskvatns og binding fyrir kolefni.

Þegar metið er hvort svæði er alþjóðlega mikilvægt og gjaldgengt á lista Ramsar er notast við þar til gerð viðmið samningsins. Þar má nefna votlendi sem er dæmigert eða sjaldgæft, lítt raskað eða búsvæði með mikið magn lífríkis, fjölbreytt lífríki eða búsvæði tegunda (dýra og plantna) sem eru í hættu. Auk þessa er stuðst við ákveðin töluleg viðmið, t.d. hvað varðar fjölda tegunda, farleiðir, hrygningasvæði, uppeldissvæði, fæðuuppsprettu og svo framvegis. Hvert svæði þarf aðeins að uppfylla eitt af þessum viðmiðum til þess að teljast gjaldgengt á lista Ramsar. Breiðafjörður uppfyllir nánast öll þau viðmið sem um ræðir og því leikur enginn vafi á að svæðið er mikilvægt á heimsvísu.

Þegar rætt er um tilnefningu Breiðafjarðar á lista Ramsar er mikilvægt að gera sér grein fyrir því hvort tilnefningin feli í sér hömlur fyrir svæðið og hver tækifærin væru. Trausti taldi að það sem mögulega væri dregið fram sem hömlur væri ótti við afskipti af svæðinu erlendis og innanlands frá. Trausti taldi svona afskipti ekki endilega vera af neikvæðum töga. Svæðið nýtur þegar verndar skv. sérlögum en þó virðist enn vanta kjarnann í þá vernd. Ávinningurinn yrði sá að til yrðu nokkurs konar leikreglur sem gætu markvisst stuðlað að bættri umgengni. Skráning á lista Ramsar myndi auk þess auðvelda þeim sem stjórna svæðinu að nýta reynslu annarra sem hafa stjórnað sambærilegum svæðum. Skráning Breiðafjarðar á lista Ramsar gæti auk þess falið í sér tækifæri þegar kemur að vottun og markasetningu vara framleiddra á svæðinu en úttektir sem gerðar eru í tengslum við Ramsar nýtast til dæmis þegar sækja á um gæðavottun. Ferðmenn vilja auk þess heldur heimsækja svæði sem eru einstök og vel rekin. Tækifærið felst þó fyrst og fremst í því að varðveita svæðið til framtíðar.

Sigurður Á Þráinsson, deildarstjóri hjá umhverfis- og auðlindaráðuneytinu, fjallaði um heimsminjasamning UNESCO

Samningur UNESCO um verndun menningar- og náttúruarfleifðar heimsins var samþykktur árið 1972. Aðildarríki að honum eru nú 193 og heita þau því að standa vörð um menningu heimsins, vernda heimsminjar og sporna gegn eyðingu þeirra. Ísland staðfesti samninginn árið 1995. Menningarmálastofnun Sameinuðu þjóðanna er umsjónaraðili samningsins en á Íslandi er hann vistaður hjá menntamálaráðuneytingu og umhverfisráðuneytinu. Heimsminjanefnd er skipuð fulltrúum frá 12 ríki. Hún fundar árlega og hefur aðalákvörðunarvald hvað varðar tilnefningar, innskráningar á listann og ástand heimsminjastaða. Aðildarríki skulu skila inn yfirlitsskrá yfir þau svæði sem gætu átt heima á heimsminjaskrá. Ríki getur svo tilnefnt svæði sem það vill fá á listann en tilnefning tekur um það bil 3-5 ár. Þá tekur við um það bil 18 mánaða matsferli hjá heimsminjanefnd sem ákveður hvort skrá skuli svæðið eða ekki. Þegar svæði hefur verið sett á heimsminjaskrá er ríki ábyrgt fyrir vernd og sjálfbærri nýtingu að forskrift heimsminjanefndar en markmiðið er að stýra og stjórna svæðum þannig að gildi þeirra á heimsvísu viðhaldist. Til þess að teljast hafa einstakt gildi á heimsvísu þarf staður að uppfylla að minnsta kosti eina kröfu samningsins, t.d. kröfu um heilleika og upprunaleika eða kröfu um vernd og stjórnun.

Hvað Breiðafjörð nýtur svæðið þegar verndar og hefur skilgreinda stjórn og umsjón, verndaráætlun er til fyrir svæðið og það hefur þegar verið sett á yfirlitsskrá Íslands. Svæðið er upprunalegt og heillegt og uppfyllir því margar af kröfum samningsins. Það sem stendur í vegi fyrir að svæðið teljist gjaldgengt á heimsminjaskrá er að á skránni er þegar svæði sem er að mörgu leyti sambærilegt, að minnsta kosti hvað menningarhlutann varðar, Vega í Noregi. Það þyrfti því að skilgreina menningarlega þáttinn öðruvísi en gert er í Vega auk þess sem mikla áherslu yrði að leggja á náttúruminjar á svæðinu.

Steinar Kaldal, verkefnisstjóri hjá umhverfis- og auðlindaráðuneytinu, fjallaði um hvers vegna það ætti að stofna þjóðgarð á svæðum.

Í dag eru þrír þjóðgarðar á Íslandi, Þingvallarþjóðgarður (frá 1930), Snæfellsjökull (frá 2001) og Vatnajökulsþjóðgarður (frá 2008). Umgjörðin utan um þessa þjóðgarða er mjög mismunandi. Þingvallarþjóðgarður var stofnaður með sérlögum og í stjórn hans sitja þingmenn. Þjóðgarðurinn Snæfellsjökuls var stofnaður með lögum um náttúruvernd og með stjórn hans fara Umhverfisstofnun og Snæfellsbær. Vatnajökulsþjóðgarður var stofnaður með sérlögum og í honum er mikil áhersla lögð á valddreifingu. Garðinum

er skipt í fjögur rekstarsvæði, innan þeirra eru svæðisráð og formenn þeirra eru sveitarstjórnarfulltrúar. Sveitarstjórnarfulltrúar skipa einni meirihluta í stjórn þjóðgarðsins.

Markmið laga um náttúruvernd er að vernda heilstæða náttúruleg svæði en tryggja aðgang til útivistar og til að kynnast náttúru og sögu. Lög um Vatnajökulsþjóðgarð bæta við þetta markmið þar sem leitast er að við að styrkja byggð og atvinnustarfsemi, vernda náttúru og gefa almenningi kost á að kynnast náttúru og sögu.

Í Skotlandi eru byggðafélög oft innan þjóðgarða. Markmið með þjóðgörðum þar er að ýta undir sjálfbæra nýtingu á svæðinu og efla byggðapróun. Í Cairngorms þjóðgarðinum í Skotlandi hafa mælst mikil hagræn áhrif í nærsamfélaginu. Um það bil 50% gesta geta lýst merki garðsins og fyrirtæki á svæðinu nýta sér þetta merki í sinni markaðssetningu.

Í Kosta ríka átti sér stað mikil land- og skógareyðing á áttunda áratugnum. Um er að ræða svæði sem hefur hvað mestan líffræðilegan fjölbreytileika sem fyrirfinnst. Þessi eyðing varð til þess að íbúar hættu í einni tegund nýtingar og hófu aðra tegund. Fjölguðu verndarsvæðum og einblíndu á vistvæna ferðamennsku, náttúruferðamennsku og markaðssetningu á þeim forsendum. Nú er þessi tegund ferðamennsku orðin stærsta atvinnugrein Kosta ríka.

Það að gera svæði að þjóðgarði eflir sameiginleg gildi svæðisins, lyftir því á ákveðinn stall og gerir það verðmætara í augum samfélagsins. En er ákjósanlegt að svæði laði að sér ferðmenn, eins og þjóðgarðar gera óneitanlega? Þjóðgarðar laða mögulega að sér fleiri gesti en önnur svæði en á sama tíma skapa þeir umgjörð á svæðinu sem gerir það undirbúið undir að taka á móti fólki. Markmið með þjóðgarði er að tryggja aðgang og nýtingu út frá náttúruvernd.

Hvað gerir Breiðafjörðinn verðugan til þess að vera vera gerður að þjóðgarði? Svæðinu tengist mikil saga með tilheyrandi menningarminjum. Á Breiðafirði hafa hlunnindi verið nýtt á sjálfbæran hátt aftur í aldir. Náttúra svæðisins er falleg og einstök og sérstakt lífríki fjarðarins ásamt jarðfræði er þegar verndað með sérlögum. Svæðið býður upp á einstakt tækifæri til náttúruupplifunar. Ört vaxandi ferðaþjónusta kallar á frekari stýringu innan svæðisins, skipulag og fræðslu. Friðlýsing væri einmitt tæki til þess.

Björn Ingi Jónsson, formaður svæðisráðs suðursvæðis Vatnajökulsþjóðgarðs, fjallaði um reynsluna af þjóðgarði.

Björn Ingi sat í bæjarstjórn á Hornafirði (2006-2018), var bæjarstjóri og varaformaður og svo formaður svæðisráðs frá stofnun Vatnajökulsþjóðgarðs.

Lög nr. 60/2007 og reglugerð sem þeim fylgir eru lykillinn að stýringu Vatnajökulsþjóðgarðs. Aðalstjórn tækið er stjórnunar- og verndaráætlun auk atvinnustefnu fyrir þjóðgarðinn, sem verður innleidd um áramótin. Í dag eru sjö fulltrúar í stjórn þjóðgarðsins og kemur meiri hluti þeirra úr svæðisráðum, þ.e. eru sveitarstjórnarfulltrúar. Áhersla er lögð á góða tengingu við hagsmunaaðila og nærsamfélag.

Aðdragandi að stofnun Vatnajökulsþjóðgarðs er langur. Skaftafellsþjóðgarður var stofnaður árið 1987 en árið 1988 kom fyrst fram hugmynd um fjóra þjóðgarða á svæðinu. Starfshópar unnu við undirbúning en sveitarfélagið Hornafjörður tók málið steklega til sín. Hugmyndin var rædd í bæjarstjórn og tekin fyrir í nefndum auk þess sem sveitarfélagið stóð fyrir íbúafundum, málþingi og bauð upp á umræður um hugmyndina. Þetta var gert til þess að tengja hugmyndina inn í nærsamfélagið og átta sig á því á hvað sveitarstjórn ætti að leggja áherslu í samskiptum sínum við hið opinbera. Í þessum samhengi minnti Björn Ingi á að undirbúningur þjóðgarðs þyrfti tíma.

Það sem fram kom þegar samráð var haft við nærsamfélagið var vilji fyrir að áhersla yrði lögð á náttúruvernd og á passað yrði upp á hver áhrif garðsins yrðu á byggð á svæðinu, hver áhrif yrðu á atvinnulíf (þá helst áhyggjur af landbúnaði á svæðinu) og nytjar (aðallega veiðar). Frá stofnun þjóðgarðsins hefur náttúruvernd verið bætt og garðurinn hefur nýst til þess að heiðra sögu svæðisins og baráttu íbúa við eld og ísa. Garðurinn hefur nýst vel til þess að byggja upp nærsvæðin og snúa fólksfækkun yfir í fólksaukningu. Garðurinn hefur nýst vel til uppbyggingar á ferðaþjónustu og uppbyggingu innviða, bæði af hálfu þjóðgarðarins sjálfs, sveitarfélaga og einkaaðila. Útivist og hreyfing hefur aukist á svæðinu. Garðurinn hefur stutt við uppbyggingu á veitingastöðum, gististöðum, ferðaskipuleggjendum, félags- og hagsmunasamtökum og rannsókn- og fræðsamfélögum. Í

Þjóðgarðinum er um það bil 25 starfsmenn, fyrir utan skrifstofuna í Reykjavík. Af þeim eru 19 mann á suðursvæði. Á sumrin er fjöldi starfsfólks um 80-100 manns. Þjóðgarðurinn hefur því óneitanlega efnahagsleg áhrif inn í samfélagið og sveitarfélögin.

Stofnun þjóðgarðsins hefur þó ekki aðeins haft jákvæð áhrif. Enn finnast áskoranir sem takast þarf á við og snúa þær helst að innviðum svæðisins. Aukinn ferðamannastraumur kallar á fleira starfsfólk og tilheyrandi aðstöðu fyrir það, fleiri leiðir og áningarstaði.

Mikilvægast af öllu er að móta stefnu og hafa skarpa sameiginlega sýn og verkferla allt frá uppafi. Mikilvægt er þessir verkferlar séu unnir samhliða laga- og reglugerðasetningu. Mestu tækifærin felast í því vitað sé að strax frá stofnun hvernig á að afgreiða þær beiðnir sem berast. Stjórnfyrikomulagið í Vatnajökulsþjóðgarði er lykillinn að velgengni, það er að völd og áhrif séu í höndum heimamanna en að hagsmunir ferðaþjónustu og náttúruverndar séu líka hafðir í huga.

Björn Ingi minnir á að umburðarlyndi, þolinmæði og þrautseigja séu lykilorð sem hafa þarf í huga þegar kemur að undirbúningi að stofnun og rekstri þjóðgarðar.

Spurningar úr sal.

Þar sem Björn Ingi þurfti að yfirgefa málþingið eftir erindi sitt var gestum boðið að bera upp spurningar til hans.

Hvernig hefur þjóðgarðurinn haft áhrif á landbúnað og veiði?

Ekki er verið að setja höft á hefðbundinn landbúnað á meðan aðstæður og landsvæði þolir. Í stjórnunar- og verndaráætlun er hefðbundin landnýting heimil og með henni fylgir kort þar sem sýnir hvar hún er heimil. Það er mikilvægt að eiga samtalið við alla hlutaðeigandi aðila þegar þetta er teiknað upp. Þó voru dæmi um það að á ákveðnum svæðum hafi verið nokkrir vegslóðar sem allir lágu frá sama stað á sama stað. Í skipulagsvinnu fyrir svæðið var sammælt um að nýta aðeins nokkra þeirra en reyna að leggja aðra af.

Á Breiðafirði er mikið af landi í einkaeigu, hvernig hefur þess háttar málum verið háttað í Vatnajökulsþjóðgarði?

Dæmi eru um að aðilar hafi lagt land til þjóðgarðsins en átt það áfram. Umhverfis- og auðlindaráðuneytið gerði samning við landeigendur og þannig var landið innlimað inn í þjóðgarðinn. Um er að ræða bændur sem töldu landið sitt verðmætt og gæti nýst vel innan þjóðgarðs. Landeigendur hafa verið fengnir til þess að sinna móttöku og viðhaldi en þjóðgarðurinn hefur séð um stíga- og skiltagerð. Frumkvæðið að leggja landið til undir þjóðgarð er sprottið frá landeiganda og ávinningur þeirra er uppbygging og betri aðstaða fyrir ferðamenn sem heimsækja svæðið.

Kristinn Jónasson, bæjarstjóri Snæfellsbæjar, fjallaði um Snæfellinga og þjóðgarðinn Snæfellsjökul.

Eftir að þjóðgarðurinn Snæfellsjökull var stofnaður árið 2001 hefur orðið mikil fjölgun gesta á svæðinu og ferðaþjónusta hefur eflst mikið. Með þjóðgarði fæst verndaráætlun þar sem skipulagt er á hvaða svæði á að beina gestum og göngustígar, bílastæði og klósett eru skipulögð. Þjóðgarður felur í sér skipulagða uppbyggingu, móttöku gesta og formlega leiðsögn. Þjóðgarði fylgja starfsmenn og afleidd störf. Kristinn benti á að verndaráætlun ætti að fylgja framkvæmdaáætlun fyrir uppbyggingu innviða. Ábatinn af þjóðgarði fyrir samfélagið er mikill bæði efnahagslega sem og þjónustulega séð.

Jón Björnsson, þjóðgarðsvörður í þjóðgarðinum Snæfellsjökli, fjallaði um kosti og galla friðlýsinga.

Svæði hafa verið friðuð allt frá örófi alda. Fyrsti þjóðgarðurinn var stofnaður í Bandaríkjunum á grundvelli þess að um sérstakan stað væri að ræða vegna landgæða og arfleifðar. Íslendingar stofnuðu fyrsta þjóðgarðinn árið 1930 en upp úr 1970 átti sér stað flóðalda friðlýsinga með náttúruvættum og friðlöndum.

Allt til dagsins í dag hafa friðlýsingar svæða verið mjög umdeildar en sú sýn er smátt og smátt að breytast með breyttri nálgun. Friðlýsing þýðir ekki að allt sé bannað. Hugmyndir að friðlýsingum ættu að koma frá sveitarfélögum og hafa gert í meira mæli upp á síkastið.

Friðlýsing er ákveðin skuldbinding og sérstakt leyfi þarf til framkvæmda á friðlýstu svæði. Oft er rætt um að friðlýsing feli í sér tapað forræði yfir landinu. Því er ólíkt farið á milli svæða. Friðlýsingum fylgir aftur á móti fjármagn til svæðisins ekki síst með tilkomu Innviðasjóðs. Friðlýsingum fylgir skipulag og vernd auk þess sem

tækifæri svæðisins eru greind og þau gerð aðgengileg almenningi og vernduð um leið. Friðlýst svæði gefa tækifæri til upplifunar og endurnæringar, fræðslu og aukinnar þekkingar á svæðin auk þess að gera heimamenn stolta af heimkynnum sínum.

Ekki er mikil reynsla af því hér á landi hvernig er að búa á friðlýstu svæði þó það sé vel þekkt erlendis. Í Cairngorms þjóðgarðinum í Skotlandi búa 18.000 manns og er stærsti hluti landsins í einkaeigu. Íbúar höfðu mikla aðkomu að stjórnun og skipulagningu á garðinum. Mögulegt var að selja landareignina sína til þjóðgarðsins en ekki nýtingarréttinn og ef land var beitarland var ekki hægt að taka það úr beit. Þetta er hluti af menningu þessa svæðis og reynt að halda fast í hana, hálandamenninguna.

Martin Price, í verkefnisstjórn fyrir Man and the Biosphere, fjallað um Man and the Biosphere verkefni UNESCO.

Maðurinn og lífhvolfið (e. Man and the Biosphere) er verkefni á vegum UNESCO. Svæði sem fellur undir verkefnið þarf að vera svæði með sterk sérkenni, alþjóðlega viðurkennt af UNESCO fyrir líffræðilegan fjölbreytileika eða einstakt umhverfi. Á svæðinu þarf að vera til staðar samstarf hagsmunaaðila í átt að sjálfbærri framtíð. Svæðinu er skipt í þrennt, kjarna (e. core area), miðsvæði (e. buffer zone) og nágrenni (e. transition area). Þátttaka hagsmunaaðila í verkefninu er nauðsynleg og til staðar þarf að vera stjórnunaráætlun og stefna svæðisins sem lífhvolfssvæði (e. biosphere reserve).

Innsta svæðið er sérstaklega tileinkað náttúruvernd og verður að vera friðlýst samkvæmt lögum viðkomandi ríkis. Miðsvæðið verður að hafa vel skilgreind mörk. Nágrannasvæðið er stundum kallað samstarfssvæði. Þar er áhersla lögð á sjálfbærni og þar býr flest fólk á svæðinu. Rannsóknir og vöktun er unnin í á miðsvæðinu. Þó þetta sé módelið sem unnið er eftir er ekkert af svæðunum nákvæmlega svona. Reglubundins eftirlits er krafist á 10 ára fresti þar sem skoðað er hvort svæðið uppfylli kröfur Man and biosphere verkefnisins.

Erla Friðriksdóttir, formaður Breiðafjarðarnefndar, fjallaði um framtíð Breiðafjarðar og næstu skref nefndarinnar

Breiðafjarðarnefnd hefur enn ekki myndað sér skoðun á því hver séu næstu skref varðandi framtíð verndarsvæðis Breiðafjarðar. Nefndin telur þó að endurskoða þurfi lögin um vernd Breiðafjarðar. Nefndin hefur lagt áherslu á að stjórn svæðisins verði áfram í höndum heimafólks og á svæðinu verðu starfandi landvörður og starfsemi í kringum verndarsvæðið aukin. Erla minnti á að sveitarfélögin hafi skipulagsvald á svæðinu en eins og staðan sé í dag hefur svæðið ekkert verið skipulagt að Flatey undanskilinni.

Breiðafjarðarnefnd vill fá upplýsingar frá sveitarstjórnnum, íbúum og landeigendum um hvað á að leggja áherslu á varðandi framtíð fjarðarins. Málþing þetta sé sérstaklega ætlað til þess að upplýsa nefndina og aðra um hver viljinn sé og hefja samtalið um framtíð fjarðarins.

Umræður og fyrirspurnir:

Í þjóðgarðinum Snæfellsjökli eru veiðar á ref bannaðar. Hefur farið fram rannsókn á því hvort þetta bann hefur áhrif? Refagreni hafa verið vöktuð í þjóðgarðinum frá stofnun hans og upplýsingum safnað frá refaskyttum. Í stuttu máli hefur friðun ekki haft nein áhrif á þéttleika óðala en breytingin virðist hafa verið sú að greni voru ekki unnin og því komust yrðlingar á legg. Engar rannsóknar hafa verið gerðar á því hvernig þeim vegnaði eða hvert þeir fóru. Einhver útflutningur hefur verið úr þjóðgarðinum frá því að hann var stofnaður. Minkaveiðar eru leyfðar á svæðinu af ákveðnum aðilum enda skynsamlegt að halda áfram veiðum á ágengum tegundum.

Er ekki möguleiki að Snæfellsnes væri vettvangur fyrir þjóðgarði með íbúabyggð, stækka um leið þjóðgarðinn yfir allt Snæfellsnes og út á Breiðafjörð? Í náttúruverndarlögum skal þjóðgarður að jafnaði vera í eigu ríkisins, er einhver möguleiki að fá þessu breytt?

Ekki enn fundist eitthvað neikvætt fyrir því að þjóðgarður nái yfir byggð svæði.

Ráðherra tekur undir að vissulega geti sú klausa að land þurfi að vera í eigu ríkisins til að vera hluti af þjóðgarði verið hamlandi. Hann bendir þó á að alltaf þarf að gera samninga við einkaaðila ef land hans á að vera hluti af þjóðgarðinum. Það þarf ekki endilega að gera lagabreytingu vegna þessa. Við stofnun miðhálandisþjóðgarðs er til dæmis ekki verið að miða við eignalönd nema landeigendur óski eftir því.

Er verið að stefna á að gera svæðið að þjóðgarði? Hvaða svæði er verið að stefna á að setja undir þjóðgarð? Vert er að hafa í huga að á svæðinu eru að mestu eignarlönd og lítið um þjóðlendur. Mest jarðir þar sem verið er að nytja hlunnindi. Er til greining á því hvort aukning gesta á Snæfellsnesi hefur með þjóðgarðinn að gera eða hvort það fylgir almennri aukningu í ferðaþjónustu.

Formaður Breiðafjarðarnefndar bendir á að Breiðafjarðarnefnd hefur enn ekki myndað sér skoðun á því hvort stefna ætti á að gera Breiðafjörðinn að þjóðgarði. Málþingið er ætlað til þess að hefja umræðuna um hver næstu skref ættu að vera. Hefur fólk á svæðinu almennt áhuga á því að Breiðafjörðurinn hljóti aukna vernd? Ljóst er að endurskoða þarf lögin og samhliða því hefur nefndin tekið tillit til hugmynda sveitarfélaga við fjörðinn um stækkun á verndarsvæðinu.

Kristinn Jónasson segir ljóst að þjóðgarðurinn Snæfellsjökull hafi aðráttarafli fyrir ferðamenn. Hann bendir líka á mikilvægi þess að vera í stakk búinn til að taka á móti auknum fjölda gesta og það hefur þjóðgarður leyst.

Er þörf á uppbyggingu á svæðinu og þá helst í eyjum sem eru ekki aðgengilegar gestum. Ramsarsvæði skila engum beinum peningum til svæða þó um sé að ræða viðurkenningu sem hægt sé að nýta í sókn.

Innviðir eru ekki bara byggðir upp til þess að gera svæði aðgengileg heldur til þess að verja þau og koma í veg fyrir að þau skemmist. Hingað til hefur innviðuppbygging á Íslandi snúist um að koma í veg fyrir skemmdir á svæðum í kjölfar gríðarlegrar aukningar gesta. Hefur almennt ekki snúist um að byggja upp svæði markvisst til þess að fjölga fólki á þeim.

Ef stofna á þjóðgarð á svæðinu er mikilvægt að hafa í huga hvert markmiðið sé. Fólk þarf að geta haldið áfram að búa á svæðinu. Á að setja takmörk á uppbyggingu í tengslum við ferðaþjónustu, t.d. í eyjum? Hvernig á að stjórna því?

Þjóðgarðar eru skilgreindir sem stór náttúruleg svæði þar sem almenningi er veittur aðgangur. Þeir séu sérstaklega hannaðir til þess að taka á móti fólki. Það sé ekkert endilega skynsamlegt að setja á stofn þjóðgarð þar sem þyrfti búsvæðavernd.

Það eru líklega þúsundir landeigenda við Breiðafjörð. Mörg svæði sem eru ekki aðgengileg almenningi og margar eyjanna óaðgengilegar yfir varptímann. Það getur verið hættulegt að ferðast um fjörðinn en umferð ferðamanna eykst stöðugt, skemmtiferðaskip og kajakferðir. Umferð um fjörðinn þarf að vera hægt að stýra í sátt og samlyndi við landeigendur.

Er þörf á aukinni verndun, nema þá mögulega verndun fyrir ferðamönnum? Þegar talað er um friðun niður á aukið dýpi er þá verið að útiloka grásleppuveiðar?

Friðun er ekki útilokun á neitt. Hefðbundin hlunnindanýting ætti almennt rétt á sér á friðlýstum svæðum ef hún er sjálfbær.

Umræða um þjóðgarð á Breiðafirði áhugaverð en veltir fyrir sér hvort sveitarfélögin ættu að hafa forgöngu um uppástunguna. Hver myndi fjármagna uppbyggingu innviða? Ræður afstaða landeigenda því hvort svæðið verður gert að þjóðgarði? Lög og reglur geta verið íþyngjandi en á sama tíma leiðbeinandi og oft til þess að auka verðmæti svæðisins.

Það eru til nokkrir friðlýsingarflokkar sem allir hafa mismunandi reglur. Friðland er til dæmis með mun strangari reglur en þjóðgarður. Þjóðgarðsformið er í raun og veru vægari náttúruvernd en aðrir friðlýsingarflokkar sem eru í boði. Tillaga að þjóðgarði getur komið frá ríki, landeiganda, utan úr bæ eða frá sveitarfélagi. Þegar ákveðið hefur verið að friðlýsa svæði eru stofnaðir samráðshópar þar sem unnið er að friðlýsingarskilmálum fyrir svæðið. Þar er tilgreint hver markmið friðlýsingarinnar séu og hvað íbúar og hagnunaaðilar vilji sjá gert á svæðinu.

Breiðafjörður er einstakt svæði svo það er erfitt að bera hann saman við aðra þjóðgarða hérlendis. Ekki eftirsóknarvert að fá straum af ferðamönnum inn á svæðið eins og það er í dag. Aukin siglingaumferð um fjörðinn er staðreynd og fer líklega enn vaxandi. Verndartæki eins og friðlýsingar eru tól til þess að stýra umferð um svæðið. Heimafólk hefur þannig umsjón með hvernig svæðinu er stýrt. Friðlýsing þýðir ekki endilega að sú nýting sem fram fer í dag verði bönnuð, svo lengi sem hún er sjálfbær. Mögulega yrðu gerðar frekari kröfur um að sýna þurfi fram á að nýting innan svæðisins sé sjálfbær.

Rannsóknir á lífríki fjarðarins eru mjög mikilvægar og ætti að framkvæma áður en aukin nýting á firðinum er samþykkt. Ekki ana út í neitt hvað varðar nýtingu án þess að athuga fyrst hverjar afleiðingarnar verða fyrir fjörðinn í heild sinni.

Ef þjóðgarður er svæði fyrir almenning er þá ekki út úr myndinni við Breiðafjörð þar sem eyjarnar á firðinum eru í einkaeigu og njóta friðunar?

Þjóðgarður er skilgreindur sem náttúruverndarsvæði sem veitir almenningi aðgang. Þá er ekki endilega verið að tala um allt svæðið. Gæti til dæmis aðeins átt við strandsvæði við Breiðafjörð. Það ákvarðast af stýringu og af því hvernig sveitarfélögin myndu vilja haga verndinni.

Það er yfirvofandi vandamál, hvort sem okkur líkar betur eða ver, að hingað koma fleiri og fleiri gestir. Okkur vantar tækið til þess að stýra og þurfum því að hugsa fram í tímann.

Þátttakendur eru hvattir til þess að líta á svona samkomur sem samtál. Þökk sé Breiðafjarðarnefnd fyrir að hefja samtalið.

Rannsóknir eru af hinu góða en reynsla getur líka komið að gagni. Þeir sem þekkja til þangskurðar á svæðinu vita að 2/3 af því svæði sem þang vex á eru klungur sem ekki er hægt að nýta til þangskurðar.

Hræðsla við þjóðgarða er alveg skiljanleg. Þjóðgarðar eru aftur á móti millileið í verndun og stýritæki til þess að bjóða fólki upp á nýta náttúruna, bjóða gesti velkomna og stýra þeirri umferð sem því fylgir. Hver hefur forgöngu um friðlýsingu? Ríkið getur ekki mætt á svæðið og friðlýst. Ef eitthvað er á áætlun ríkisins sem hefur verið samþykkt af Alþingi getur ríkið knúið fram slíka friðlýsingu. Ef ekki þarf að koma til vilji landeigenda og sveitarfélags. Það væri ekki hægt að friðlýsa nema vegna þess að landeigendur og sveitarfélög óski eftir því. Mikil bylting hefur átt sér stað við stofnun innviðasjóðs hvað varðar fjármagn til uppbyggingar innviða innan þjóðgarða. Nú er reynt að bregðast við á þeim stöðum sem hafa orðið hvað verst úti vegna álags af ferðamönnum. Oft er spurt hvað verður um veiðar? Hvað verður um nýtingu? Það er misjafnt eftir reglusetningu en almennt á að taka mið af vilja heimamanna. Mikil þróun hefur átt sér stað á þjóðgöörðum og öðrum friðlýstum svæðum á síðustu áratugum. Áður voru þetta lokuð svæði sem ekkert mátti nýta. Nú er nýting víða leyfð ef hún er sjálfbær, enda vildum við varla stunda nýtingu sem ekki er sjálfbær. Ef svæði er gert að þjóðgarði gilda þar líka önnur lög, svo sem lög um fiskveiðistjórnun og fleiri þess háttar sérlög. Þjóðgarður er fyrst og fremst stýritæki sem getur veitt ótrúlegt tækifæri fyrir byggðirnar. Þekking heimamanna er mikilvæg. Stjórn og svæðisráð yfir þjóðgarði sem eru skipuð heimamönnum. Þetta er þróunin í náttúruverndinni nú til dags. Búum til tækifæri fyrir byggðirnar okkar!

Viðauki IV – Samantekt frá fræðslufundum með íbúum við fjörðinn

Fræðslukvöld um framtíð Breiðafjarðar, haldið í Klifi, Snæfellsbæ, 20. janúar 2020.

24 mættir (þar á meðal nefndarmenn, Erla Friðriksdóttir, Róbert A. Stefánsson, Magnús A. Sigurðsson, Ragnhildur Sigurðardóttir og starfsmaður nefndarinnar Theódóra Matthíasdóttir).

Erla Friðriksdóttir, formaður Breiðafjarðarnefndar

Erla setti fundinn og sagði hann haldinn í framhaldi af málþingi sem nefndin stór fyrir í Tjarnarlundi í Dalabyggð í lok október 2019. Nefndin telji að endurskoða þurfi lög um vernd Breiðafjarðar til þess að skýra þau og styrkja. Samhliða þeirri vinnu, sem og vinnu umhverfis- og auðlindaráðuneytis við undirbúnings svokallaðrar Þjóðgarðastofnunar, hafi nefndin rætt ýmsa möguleika hvað varðar vernd á svæðinu. Fundurinn er sá fyrsti í fundaröð í sveitarfélögum við fjörðinn. Fundirnir eru liður í því að kalla eftir viðbrögðum íbúa, atvinnulífs, sveitarstjórna og annarra hagsmunaaðila við vangaveltum Breiðafjarðarnefndar. Það er einlægur vilji nefndarinnar að vinna að framtíð Breiðafjarðar í sem víðtækustu samráði við þá sem málið varðar, allt frá upphafi. Breiðafjarðarnefnd hefur enga ákvörðun tekið um hvaða valkostir henni þykja heppilegir fyrir fjörðinn. Hún er þó einhuga um að í það minnsta þurfi að endurskoða lög um vernd Breiðafjarðar. Rétt er að áréttta að nefndin sjálf tekur engar ákvarðanir um framhaldið en hún getur lagt fram sínar tillögur um málið til ráðherra.

Róbert Arnar Stefánsson, forstöðumaður Náttúrustofu Vesturlands

Róbert var fenginn til þess að taka saman það sem fram kom á málþinginu í Tjarnarlundi. Róbert fjallaði um sérstöðu Breiðafjarðar og þau tækifæri sem eru til staðar varðandi verndun og nýtingu á firðinum.

Jarðfræði og landslag svæðisins er að mörgu leyti sérstakt. Á Breiðafirði er þriðjungur af grunnsævi Íslands, óteljandi eyjar og sker og mikil sjávarföll og sterkir straumar. Samspil ólífrænna þátta sem er einstakt á Íslandi leggur grunninn að miklu og fjölbreyttu lífríki á firðinum. Sterkir straumar, mikið grunnsævi, botngerð, löng strandlengja, næringarríkur sjór, miklar fjörur mynda aðstæður fyrir fjölbreytt búsvæði á sjávarbotni og á fjörum. Mikið grunnsævi veldur því að nægt ljós nær niður á botn og þar þrífast þörungar í miklu magni. Klóþang er ríkjandi í fjörum og mikið af þara er á norðanverðum firðinum. Þörungar mynda mikilvæg búsvæði því þar er skjól. Smádyr sækja inn í gróðurinn og stærri dýr éta þau. Þörungar gegna líka mikilvægu hlutverki í efnahringrás en þeir frumframleiða álíka mikið og regnskógar, binda mikið kolefni og gegna grundvallarhlutverki í efnahringrás kolefnis og niturs. Jákvæð áhrif þessara svæða ná langt út fyrir landfræðileg mörk skóganna, bæði upp á land, á önnur svæði á landgrunninu og út á mun meira dýpi. Breiðafjörður hefur verið skilgreindur sem mikilvægasta fuglasvæði landsins af Náttúrufræðistofnun Íslands, og það er fyrir utan Látrabjarg.

Á Breiðafirði eru mikilvægar minjar um sögu mannsins á Íslandi en svæðið er þekkt fyrir öflugt menningarlíf í gegnum aldirnar. Á Breiðafirði hefur mikilvægi hlunninda alltaf verið sterkt og almennt vísað til fjarðarins sem matarkistu. Víða um fjörðinn eru minjar um hlunnindabúskap.

Róbert taldi upp nokkrar mögulega ógnanir fyrir svæðið, svo sem ósjálfbæra nýtingu, eyðileggingu búsvæða, hnattrænar breytingar, aðfluttar tegundir, staðbundna og hnattræna mengun.

Róbert velti upp þeirri spurningu hvort ástæða væri til þess að styrkja verndun svæðisins. Ef svo væri fór hann yfir þær leiðir sem nefndin hefur kynnt sér síðustu misserin og var fjallað sérstaklega um á málþinginu í Tjarnarlundi.

Hægt er að breyta núverandi lögum og aðlaga þau að nútímanum, skrá svæðið á lista yfir Ramsarsvæði, tilnefna svæðið á heimsminjaskrá UNESCO eða gera svæðið að þjóðgarði.

Nefndarmenn eru sammála því að kominn sé tími á að endurskoða og breyta lögum um vernd Breiðafjarðar. Skýra þurfi mörk svæðisins betur til lands og sjávar og huga að hugmyndum um stækkun svæðisins frá Bjargtöngum að Öndverðarnesi. Skýra þurfi ákvæði um verndarviðmið og útfærslu verndaraðgerðar. Í dag eru löggin frekar almennt orðuð og ekki tilgreint sérstaklega hvernig standa skal að verndun á svæðinu. Eins og löggin standa í dag er erfitt að beita refsingum ef einhver brýtur þau. Löggin þarf enn fremur að samræma nýrri löggjöf, t.d. lögum um náttúruvernd og alþjóðasamninga sem Íslands er aðili að.

Ramsarssamningurinn er alþjóðlegur samningur sem var gerður árið 1971 um vernd votlendissvæða. Í samningnum er votlendi skilgreint sem svæði í vatni niður á 6 metra dýpi. Samningurinn tekur til sjávar, fersk vatns og ísalts vatns. Samningurinn nær til votlendissvæða sem eru alþjóðlega mikilvæg, einkum m.t.t. fuglalífs. Samningurinn gengur út á að ganga vel um svæðið og nýta auðlindir þess á sjálfbæran máta. Samningurinn tók gildi á Íslandi árið 1978 og eru nú þegar sex Ramsarssvæði á Íslandi. Til þess að svæði séu gjaldgeng á listann þurfa þau að uppfylla að minnsta kosti eitt af nokkrum skilyrðum sem sett eru fram í samningnum. Breiðafjörður virðist uppfylla öll þau skilyrði sem samningurinn setur.

Tilnefning á Ramsarskrá felur í sér að stjórnvöld skuldbinda sig til þess að standa vörð um svæðið, sérstaklega virkni vistkerfa. Það er þó alltaf þannig að lög í viðkomandi landi gilda, svo sem skipulagslöggjöf og lög náttúruvernd. Ekki er verið að afsala sér neinum réttindum á landi en skrifstofa samningsins veitir stuðning og ráðgjöf. Ef framkvæmdir á svæðinu skerða verulega verndargildi þess getur verið að athugasemdir berist frá samningnum. Það gefur stjórnvöldum tækfæri á að bregðast við eða þá að svæðið verður tekið af skránni. Það þarf þó mikið til að slíkt gerist. Ramsarssvæði eru sérstakt aðráttarafi fyrir fuglaskoðunarfolk.

Heimsminjaskrá UNESCO (Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna) fjallar um verndun náttúru- og menningararfleifðar heimsins. Á hana er aðeins hægt að skrá eitt svæði í hverjum flokki. Því verður að finna atriði á svæðinu sem ekkert annað svæði hefur verið viðurkennt fyrir. Ríki hvers lands sér um að tilefna ákveðin svæði á heimsminjaskrá. Breiðafjörður hefur verið settur á yfirlitsskrá fyrir hönd íslenska ríkisins en ríki sem eru aðilar að samningnum þurfa að setja svæði á þá skrá. Hægt er að tilnefna þau svæði sem þar eru og tekur slík tilnefning um það bil 3-5 ár. Heimsminjanefnd tekur sér þá 18 mánuði til þess að ákveða hvort svæði er gjaldgengt á heimsminjaskrá eður ei. Til þess að komast á heimsminjaskrá þarf svæði að uppfylla eitt af viðmiðum samningsins, hafa heilleika og upprunaleika og vera stjórnað á skýran hátt.

Á Íslandi eru þrjú þjóðgarðar, á Þingvallabjórðgarður, Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull og Vatnajökulsþjóðgarður. Þeim er öllum stýrt á mismunandi máta á Þingvöllum er Þingmannanefnd, Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull er undir stjórn Umhverfisstofnunar og um Vatnajökulsþjóðgarð gilda sérstök lög, um hann starfar sérstök stofnun og stjórn hans einkennist af mikilli valddreifingu. Sveitarstjórnir koma í miklu mæli að stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs og er oft litið til hans sem fyrirmyndar hvað varðar friðlýst svæði nútímans.

Þjóðgarðar eru ekki endilega mjög sterk vernd. Þeir hafa almennt verið settir á fót vegna merkilegra náttúru- eða menningarminja. Markmið þeirra er almennt að tryggja verndun náttúru- og menningarminja, tryggja stýringu, aðgang og stuðla að útivist og miðla fræðslu. Að auki leggja lög um Vatnajökulsþjóðgarð áherslu á að styrkja byggð og atvinnustarfsemi í grennd við þjóðgarðinn en sífellt er verið að leggja aukna áherslu á að byggja upp mannlíf umhverfis þjóðgarða.

Það er ljóst að þjóðgarðar draga að sér fólk og margir spyrja sig hvort það er yfirhöfuð ákjósanlegt. Það er ekki hjá því komist að ferðamenska fer vaxandi, hvort sem þjóðgarðar eru til staðar eður ei. Þjóðgarðar eru aftur á móti tæki til þess að takast á við þær áskoranir sem fylgja auknum fjölda ferðamanna og gefa tækifæri til þess að nýta sér þá þróun á jákvæðan hátt. Þjóðgarðar eru umgjörð sem verndar og auðveldar stýringu, ýtir undir fræðslu og styrkir nærsamfélögin.

Róbert minnst á þau tækifæri sem formleg og aukin verndun á svæðinu gæti falið í sér. Um ákveðinn gæðastimpil sé að ræða sem gagnast til dæmis þeim sem framleiða afurðir og bjóða upp á þjónustu á svæðinu. Kröfur neytenda fara sífellt vaxandi hvað varðar sjálfbærni og uppruna vöru og með þessum gæðastimpli opnast tækifæri inn á nýja markaði og gefur tækifæri til forskots á mörkuðum. Þjóðgörðum fylgja tæki til stýringar, meðal annars á ferðafólki auk landvarða sem geta leiðbeint og frætt. Atvinnutækifæri fjölga beint tengt starfseminni en við bætast líka afleidd störf. En umfram allt myndu þessi skref sem talin eru upp að ofan stuðla enn frekar að sjálfbærri nýtingu og viðhalda þeim gæðum sem við höfum við fjórðinn til framtíðar. Eins og fyrirkomulag verndar er í dag stjórna heimamenn í þjóðgörðum ferðinni á það hefur nefndin lagt ríka áherslu.

Kristinn Jónasson, bæjarstjóri Snæfellsbæjar

Eftir að þjóðgarðurinn Snæfellsjökull var stofnaður árið 2001 hefur orðið mikil fjölgun gesta á svæðinu og ferðabjónusta hefur eflst mikið. Kristinn minntist á að í upphafi hafi litlir peningar fylgt þjóðgarðinum og því hafi uppbygging þar farið hægt að stað. Hann telur mjög mikilvægt að þjóðgarði fylgi fjármagn því þá hefjist

nauðsynleg uppbygging. Með þjóðgarði fæst verndaráætlun þar sem skipulagt er á hvaða svæði á að beina gestum og hvert ekki, auk þess sem göngustígar, bílastæði og klósett eru skipulögð. Í verndaráætlun fyrir Þjóðgarðinn Snæfellsjökul var tekin ákvörðun um að banna skotveiðar á svæðinu. Kristinn bendir á að þetta sé eitthvað sem ræða þurfi sérstaklega þegar gerðar eru verndaráætlanir fyrir hvern þjóðgarð fyrir sig. Ekkert endilega þannig að það sem henti fyrir eitt svæði gangist öðru.

Þjóðgarður felur í sér skipulagða uppbyggingu, móttöku gesta og formlega leiðsögn. Þjóðgarði fylgja starfsmenn og afleidd störf. Kristinn benti á að verndaráætlun ætti að fylgja framkvæmdaáætlun fyrir uppbyggingu innviða. Ábatinn af þjóðgarði fyrir samfélagið er mikill bæði efnahagslega sem og þjónustulega séð.

Kristinn vill meina að þeir peningar sem komið hafa í framkvæmdir innan svæðisins á síðustu misserum hefðu ekki komið nema því það er þjóðgarður. Snæfellsbær hefði ekki getað tekið á móti öllum þessum ferðamönnum sem koma á svæðið ef ekki væri fyrir þjóðgarðinn og þá góðu stýringu sem honum fylgir. Ríkið greiðir fyrir uppbygginguna en sveitarfélagið hefur skipulagsvaldið. Ráðgjafanefnd um þjóðgarðinn hefur í raun engin völd, en er umsagnaraðili. Þjóðgarðsvörður sér um verkefnastjórn og umsóknir um fjármagn í verkefni í sjóði.

Erla Friðriksdóttir

Breiðafjarðarnefnd hefur enn ekki myndað sér skoðun á því hver séu næstu skref varðandi framtíð verndarsvæðis Breiðafjarðar. Nefndin telur þó að endurskoða þurfi lögina um vernd Breiðafjarðar. Nefndin hefur lagt áherslu á að stjórn svæðisins verði áfram í höndum heimafólks og á svæðinu verði starfandi landvörður og starfsemi í kringum verndarsvæðið aukin. Erla minnti á að sveitarfélögin hafi skipulagsvald á svæðinu en eins og staðan sé í dag hefur svæðið ekkert verið skipulag að Flatey undanskilinni.

Breiðafjarðarnefnd vill fá upplýsingar frá sveitarstjórnnum, íbúum og landeigendum um hvað á að leggja áherslu á varðandi framtíð fjarðarins. Fræðslufundaröðin sé sérstaklega ætluð til þess að samtalið um framtíð fjarðarins.

Umræður og fyrirspurnir

- Hversu miklum tekjum hefur þjóðgarðurinn skilað Snæfellsbæ?

Kristinn svaraði því að ef ekki væri til staðar þjóðgarður myndi fólk ekki heimsækja svæðið í eins miklu magni. Fyrirtæki og þjónustuaðilar skila útsvarstekjum til sveitarfélagsins en erfitt er að segja til um hversu stór hluti þeirra koma inn vegna þjóðgarðsins.

- Þegar maður ætlar eitthvað er mikilvægt að átta sig fyrst á því hvar maður er. Hvar erum við í dag? Hvernig er stjórnun háttað? Hver er verndun Breiðafjarðar í dag?

Erla svarar að Breiðafjarðarnefnd sé skipuð sjö fulltrúum og þar séu í meirihluta fulltrúar sveitarfélaganna við fjörðinn. Nefndin er ráðgefandi fyrir umhverfisráðherra og hefur í raun og veru ekkert vald. Samkvæmt lögum um vernd Breiðafjarðar er ekki allur fjörðurinn undir sérstakri vernd, hafsbolurinn og hafsbotninn eru utan verndarsvæðisins eins og staðan er í dag. Lífríki er ekki verndað nema það sé í fjöru eða uppi á eyju enda er svæðið sem verndað er með sérstökum lögum fjaran, eyjar, hólmar og sker. Fjaran er skilgreind frá stórstraumsfjöruborði að stórstraumsflóðborði. Lögina um vernd Breiðafjarðar segja ekki til um hvernig verndunin er en lögina eru almennt mjög óljóst orðuð. Því telur nefndin að það þurfi að minnsta kosti að endurskoða lögina með það að markmiði að skýra þau og styrkja.

Í því samhengi og í tengslum við frekari hugmyndir um framtíð Breiðafjarðar leggur nefndin áherslu á að heyra í fólki alls staðar að á svæðinu. Nefndin telur miklu máli skipta að vernda mannlífið við fjörðinn, hér þurfi að þrífast atvinna og nauðsynlegt sé að hægt verði að nýta fjörðinn eins og gert hefur verið hingað til.

Í lögnum er talað um að ekki mega skerða verndargildi svæðisins. Ef framkvæma á innan verndarsvæðisins er sótt um leyfi til sveitarfélagsins sem fjaran eða eyjan tilheyrir. Sveitarfélögin senda svo umsögn til Breiðafjarðarnefndar. Sveitarfélögin hafa almennt ekki nýtt sér skipulagsvald sitt út á verndarsvæðið. Eina sveitarfélagið sem hefur nýtt sér skipulagsvald sitt á verndarsvæðinu er Reykhólasveit.

- Hvatt er til þess að hafið, ströndin, landið, fuglar og fiskar verði verndað allt í heild. Stækka eigi svæðið eins og nefndin hefur talað um. Áhyggjur af ofveiði á ströndinni meðfram firðinum með dragnót sem ætti ekki að leyfa.

Ráðherra hefur valdið og getur friðlýst. Í dag er yfirleitt ekki friðlýst án samráðsferlis. Á grundvelli laga getur ráðherra almennt ekki friðlýst svæði án þess að spyrja kóng né prest, enda er það ekki lengur talið vænlegt til árangurs.

Ríkið og einkaaðilar eiga landið í Þjóðgarðinum Snæfellsjökli. Sveitarfélagið hefur sett það inn í skipulag að þetta skuli vera Þjóðgarður og uppbyggingu landeigenda er alltaf hafnað á grundvelli þess að um Þjóðgarð sé að ræða.

- Mikið rætt um rannsóknir á lífríkinu, áhyggjur af slóðadrætti, hverjar afleiðingar svoleiðis umgengni séu, sandsílaskortur, hver meðafla sé á snurvoð og hvort hann fari í sjóði Hafró.
- Kynning og upplýsingagjöf nefndarinnar af hinu góða. Í fyrsta lagi hlýtur að þurfa að skilgreina betur í hverju sú vernd sem nú þegar er til staðar er fólgin. Ef aðeins er um að ræða fjöru sem fer á kaf á flóði og kemur í ljós á fjöru, þá er jákvætt að útvíkka verndarsvæðið. Mikilvægt er að fara þá leið sem tryggir okkur hvað mest sjálfræði yfir okkar svæði. Fyrst ætti að skilgreina betur þau lög sem eru í gildi og jafnvel endurskoða, mögulega er þetta tæki til þess að auka okkar sjálfræði.
- Ljóst er að ferðamannastraumur fer vaxandi. Vandamál hafa þegar komið upp varðandi kajakferðamenn sem fara í leyfisleysi í eyju og skemmtiferðaskip á firðinum sem setja út blöðrubáta. Vandamál hafa komið upp varðandi siglingaleiðir m.t.t. arnarvarps. Það vantar tæki til þess að stýra umferðinni. Þurfum að vera á undan straumnum og ákveða strax hvert við viljum vísa fólki og hvert ekki.

Á Hornstrandafriðlandi var til dæmis ákveðið að banna landtöku skemmtiferðaskipa og viðmið sett um hópastærðir sem fengu að fara í land. Landeigendur á svæðinu aðstoðuðu yfirvöld við að setja reglur, kröfur og viðmið. Á svæðinu er landeigendur inni á svæðinu og þar er auðvelt fyrir landverði að vernda svæðið í samstarfi við landeigendur.

- Fram kom hræðsla við að hleypa ríkinu að. Hverjir munu stjórna fiskveiðum?

Ekki er friðlýst nema í samvinnu og að það sé vilji landeigenda. Óskir hafa borist frá sveitarfélögum þar sem þau sjá sér hag í að friðlýsa ákveðin svæði. Kostir við Þjóðgarða er að þeim fylgja fjármunir og þar er einhver í vinnu við að berjast fyrir pening.

- Sál Þjóðgarðs er bundin í samfélaginu á svæðinu. Þjóðgarðar eru friðlýstir og verndaðir en eru líka almenningsgarðar. Þeir sem koma í Þjóðgarð bera virðingu fyrir svæðinu um leið og þeir koma inn á það. Fólk fer miklu frekar eftir reglum í Þjóðgarði en á öðrum friðlýstum svæðum. Mikilvægt er að hafa í huga að regla sem allir eru að brjóta er slæm. Dæmi: vélsleðaumferð á Hornstrandafriðlandi. Þá fór af stað samstarf og samtal um hvernig ætti að hafa vélsleðanotkun á svæðinu í stað þess að banna hana og reyndist það farsælt.
- Þjóðgarður gæti orðið tæki til þess að setja kröfur á að hópferðum inn á svæðið þurfi að fylgja staðkunnugur leiðsögumaður.
- Stór hluti af verndargildi svæðisins eru hlunnindanyttjar, hefðin fyrir því að nýta gæðin og hvernig það er gert. Hluti af því að vernda svæðið er að vernda nýtinguna og standa vörð um hana og styrkja. Nýtingin þarf þó að sjálfsögðu að vera sjálfbær. Umræðan þarf því að fara fram í samráði við atvinnulífið, íbúa og sveitarfélög.

Fræðslukvöld um framtíð Breiðafjarðar, haldið í Amtsbókasafninu Stykkishólmi, 22. janúar 2020, kl. 20:00

Um það bil 40 mættir (þar á meðal nefndarmenn, Erla Friðriksdóttir, Róbert A. Stefánsson og starfsmaður nefndarinnar Theódóra Matthíasdóttir).

Erla Friðriksdóttir setti fundinn, til máls tóku Róbert A. Stefánsson og Kristinn Jónasson. Erindin voru sambærileg þeim sem flutt voru í Snæfellsbæ og finna má hér að ofan.

Umræður og fyrirspurnir

Gretar D. Pálsson stjórnaði umræðum og fyrirspurnum.

- Lykilatriði að íbúar og sveitarfélög stjórni ferðinni. Þegar sé búið að gera tilraun til þess að breyta skipun Breiðafjarðarnefndar og minnka vald heimamanna. Sveitarfélögin samþykktu skipan Breiðafjarðarnefndar og setningu laganna í upphafi einmitt á þeim forsendum að þau hafi yfir að ráð meirihluta í nefndinni. Tilnefning svæðisins á Ramsar mun færa völdin af svæðinu og þau geta jafnvel tekið frá okkur lífsframfærið. Það sem Kristinn segir um Þjóðgarðinn Snæfellsjökul á ekki við um Breiðafjörð því hér eru allar eyjar í einkaeign. Þjóðgarður er land sem þjóðin á.
- Sérstaklega áhugavert að Kristinn sagði að ef Snæfellingar yrðu spurðir að því hvort þeir hefðu viljað sleppa þjóðgarðinum myndum um það bil 90% segja nei. Breytingarnar á svæðinu sem Þjóðgarðurinn Snæfellsnes nær yfir eru greinilegar og jákvæðar. Við sem við fjórðinn búum eigum hiklaust að hugsa í þessa átt varðandi svæðið okkar, við eigum að nýta það og getum gert miklu meira í því samhengi. Við værum ekki að afsala okkur nokkrum völdum því fyrst og fremst er um skipulag að ræða sem í felast tækifæri. Eigum að minnsta kosti að þora að skoða málin frá öllum hliðum.
- Hingað til hefur vel gengið með Breiðafjarðarnefnd og það starf sem hún sinnir. Það sem þarf að gera umfram allt er að aðstoða Vestfirðinga við að koma á þjóðgarði á Látrabjargssvæðinu og Breiðafjörðurinn verði rammaður inn með þeim hætti. Hvernig getur þjóðgarður verið rekinn í þágu svæðisins. Lög um vernd Breiðafjarðar hafi verið þrýðilega undirbúin og telur að ekki eigi að gera grundvallarbreytingar á skipulaginu um vernd Breiðafjarðar. Sveitarfélögin eigi að hafa valdið á svæðinu. Væri vanhugsað ef Þjóðgarðastofnun tekur yfir það starf sem verið hefur á Breiðafirði.
- Hræðist því ef bæta á enn einni stofnuninni inn fyrir smábátasjómenn og útgerðina. Hver verða áhrifin? Hefði þjóðgarður verið samþykktur í Snæfellsbæ ef lokað hefði verið fyrir fiskveiðar?

Engin breyting yrði á fiskveiðistjórnun og fiskveiðum enda snýst þjóðgarður ekki um boð og bönn. Snýst um að beita skynsamlegri stjórnun á fiskveiðum og annarri nýtingu og það er þegar gert skv. íslenskum lögum. Það sem helst ætti að óttast er að sú þekking og nýting innan svæðisins glatist frekar nema henni sé gert hátt undir höfði.

- Hverjar verða afleiðingar af Ramsar og UNESCO? Verða tegundir friðaðar (það hefur gerst á UNESCO svæðum)? Af hverju nýtum við ekki bara það fiskveiðistjórnunarkerfi sem við höfum nú þegar?

Ramsar, heimsminjaskrá UNESCO og svo framvegis setja okkur engar skorður en setja ákveðin skilyrði. Þingvellir er á heimsminjaskrá því þeir eru fæðingarstaður þjóðar. Við gætum sprengt svæðið upp en það yrði áfram fæðingarstaður þjóðar. Það eru engar skorður settar varðandi nýtingu en við verðum að verja þær forsendur sem gefa okkur þessa stimpla. Ramsar setur ákveðin skilyrði en við getum alveg sleppt því að fara eftir þeim og þá er svæðið ekki lengur Ramsar svæði. Forsvarsmenn Ramsar og UNESCO fara aldrei að stjórna hvað er gert á svæðinu. Ef sú leið yrði valin að gera svæðið að þjóðgarði þarf samþykki allra landeigenda og þjóðgarðurinn yrði „þjóðgarður í einkaeigu“. Ríkið færi aldrei að þvinga fólk eða stela af því. Þjóðgarðsvörður getur til dæmis ekki gert neitt innan þjóðgarðs nema fá leyfi frá sveitarfélögunum.

- Grásleppusjómenn eru hræddir um að fá ekki að nýta fjórðinn áfram. Er nefndin að leggja til að banna veiðar með plóg og veiðar niður á ákveðið dýpi. Ekki viss um að eyjæigendur hefðu nokkurn áhuga á að fá aukinn ferðamannastraum í eyjarnar.
- Alvarleg staða þegar umhverfisfólk er farið að ráða í þjóðfélaginu. Hvað ætlum við að gera ef við fáum hér þjóðgarð og það bætist við annað holl af gestum eins og heimsækja Snæfellsjökul? Vegurinn á Mýrunum höndlar það ekki. Sér ekki hvernig framkvæma eigi þjóðgarð á Breiðafirði, það væri alveg nóg að hafa hann sitt hvoru megin við fjórðinn. Varar við að breyta Breiðafjarðarnefnd þannig að henni verði stýrt úr Reykjavík.

Breiðafjarðarnefnd hefur ekki myndað sér skýra afstöðu hvað framtíð verndar við fjórðinn varðar. Nefndarmenn eru rétt að hefja samtalið við íbúa við fjórðinn og kynna sér um leið vel hvað felst í þessu öllu saman. Það er þó alveg skýrt að nefndin leggur áherslu á að engin atvinnutækifæri verði tekin af fólki sem hér býr. Það hefur enginn af nefndarmönnum minnst á það að takmarka þá atvinnu sem stunduð er við fjórðinn. Hvað umferð ferðamanna varðar þá vilja eigendur eyja einmitt ekki ferðamenn á sínar eyjar án leyfis, gríðarleg aukning er á

skemmtiferðaskipum á firðinum og erlendar ferðaskrifstofur bjóða upp á kajakferðir um fjörðinn. Slíkt mun bara aukast og verða að vandamáli ef ekkert eftirlit eða stýring er viðhöfð. Það hefur ekkert verið talað um að banna plógveiðar þó þær geti mögulega skemmt búsvæði, en það er ekkert sem nefndin hefur kynnt sér frekar.

- Stórt svæði sem erfitt er að stjórna. Þó ekki sé talað um boð og bönn þá er það undirtónn í þessu öllu saman.

Breiðafjarðarnefnd leggur áherslu á að heimamenn séu í meirihluta í nefndinni, þ.e. sveitarstjórnir. Í frumvarpi um Þjóðgarðastofnun er ekki gert ráð fyrir neinni breytingu á nefndinni en þar er skýrt tekið fram að lögum um vernd Breiðafjarðar haldi.

- Það skiptir máli að Breiðafjarðarnefnd er að halda þessa fræðslufundi núna til þess að kalla eftir samtali. Ef samtalið er ekki tekið er enginn möguleiki að komast að niðurstöðu. Mikilvægt að það sem náttúran gefur sé nýtt, þó þannig að komandi kynslóð geti haldið áfram að njóta góðs af líka. Við náum engri niðurstöðu nema við, hvert með sína reynslu og þekkingu, skiptumst á skoðunum og berum virðingu hvort fyrir öðru. Nýta ætti lífmassann á Breiðafirði á sem bestan hátt eins mikið og hægt er hverju sinni.

Nefndin hefur ekki tekið ákvörðun um neitt af því sem kynnt hefur verið á fundinum. Nefndarmenn eru að velta hlutunum fyrir sér og fá hugmyndir um hvað fólk vill. Er möguleiki á að sjóða þetta niður í eitthvað sem allir gætu við sáttir við? Menn óttast að völdin fari af svæðinu. Það er skiljanlegt því það er ekki langt síðan svæði voru friðlýst og ekkert mátti gera og enginn mátti búa á þeim. Það verður að vera þannig að heimamenn eigi hlut í svæðinu. Dæmi um Vatnajökulsþjóðgarð þar sem heimamenn stjórna því hvað er sett inn í verndaráætlun. Það er ekki verið að leggja til neinar hindranir eða hætta nýtingu sem fram fer í dag. Ef það yrði tekin ákvörðun um þjóðgarð þá þyrfti að nýta auðlindir sjálfbært. Ef það kæmu nýjar upplýsingar um að verið væri að skemma auðlindina þyrfti að gera breytingar. Hluti af verndargildi svæðisins eru hlunnindanyttjar, verkhættir og venjur. Ekki verið að tala um að loka svæðinu heldur byggja það upp, styrkja það og skapa ný störf.

- Helstu áhyggjur eru aukið eftirlit og að berjast við kerfið í útgerð sinni. Af hverju er ekki nóg að segja bara að kajakar séu bannaðir? Áður fyrr var fjörðurinn nýttur að mun fleira fólk. Óttast að ef það bætist enn ein stofnun við verði það smábátasjómonnum ofviða vegna endalausrar baráttu við kerfið. Af hverju á að fara þessa leið núna? Af hverju Ramsar?
- Deilir áhyggjum Erlu yfir eftirlitslausum kajakferðum um svæðið. Kínverskur leiðsögumaður búinn að vara við að Kínverjar eigi eftir að flæða fyrir landið. Nefnir sem dæmi að yfir 100 manns nýta kantinn á leið í Bjarnarhöfn sem klósett. Óreynt fólk sem ekki áttar sig á aðstæðum fer að koma á fjörðinn hvort sem við viljum það eður ei. Vonar að Breiðafjarðarnefnd taki á þeim áskorunum sem þessu fylgja.
- Af hverju þarf að fara í þessar breytingar ef nýtingin er þegar sjálfbær? Hvað gefur nefndin sér langan tíma í þetta?
- Eyjabóndi sem telur virkilega þörf á að skýra reglur varðandi ferðamenn á svæðinu og koma þar á skikki. Til dæmis hvað varðar kajakferðir. Á fjörðinn hefur komið erlent fyrirtæki sem nýtt hefur eyjarnar í leyfisleysi. Með aukningu ferðamanna, hvort sem við stofnum hér þjóðgarð eða ekki, er betra að hafa gott skipulag og eftirlit. Ekki langt síðan hér var farið að stunda grásleppuveiðar í því magni sem verið hefur síðastliðin 30 ár. Upphaflega voru þær fyrst og fremst stundaðar til að hafa í soðið í eyjunum. Það er því varla hægt að tala um að fjörðurinn hafi verið nýttur af mun fleira fólk á sama máta. Bendir líka á að þegar hann hefur dregið grásleppunet voru teistur og skarfur í miklu magni í netunum. Grásleppunetin taka því ýmislegt.
- Bendir á þá uppbyggingu sem orðið hefur í Þjóðgarðinum Snæfellsjökli síðastliðin fimm ár. Væri gaman að fá slíka uppbyggingu í kringum Stykkishólm.

Til þess að svara spurningunni um hvers vegna þarf breytingar ef nýtingin er sjálfbær. Það er fyrst og fremst vegna þess að við verðum að undirbúa okkur fyrir framtíðina. Breiðafjarðarnefnd telur sig vera í liði með heimamönnum og landeigendum. Það þurfa að vera til úrræði til þess að takast á við áskoranir, beina mönnum á fyrir fram ákveðin svæði og halda þeim frá öðrum. Heimamenn verða að eiga aðild og vera sterkir í stjórn. Í þessu samráðsferli langar nefndina til þess að reyna að taka tillit til afstöðu flestra. Loka ákvörðunin verður að vera í höndum miklu stærri hóps.

Nefndin byrjaði samráðsferlið með málþingi í Tjarnarlundi í Dalabyggð í október. Hún ætlar svo að gefa sér árið 2020 í að halda samráðinu áfram svo nefndin geti tekið upplýsta afstöðu í lok árs. Nefndin mun funda í öllum sveitarfélögum og með sveitarstjórnnum áður en hún mótar sér afstöðu. Hvaða stjórn höfum við á firðinum í dag? Stjórnin er hjá Hafró. Ríkið stjórnar öllum fiskveiðum og nýtingu. Það mun ekkert endilega breytast. Ef skrefið yrði stigið í átt að þjóðgarði yrði grundvallaskjalið verndar- og nýtingaráætlun og það skjal yrði ekki unnið öðruvísi en í samvinnu við fólkið á svæðinu.

- Hvernig á að stjórna ferðamönnum á þessu stóra svæði?
- Hefur verið að lesa að með þessu yrðu landfyllingar ekki leyfðar.
- Valdið yrði að minnsta kosti ekki minna á svæðinu en það er nú þegar. Frekar að það verði skýrara og meira hérna heima.
- Ef Ramsar og UNESCO breytir engu, þurfum við þá nokkuð að kalla það yfir okkur? Getur Breiðafjarðarnefnd ekki bara tekið þetta á sig, sett reglur og fylgt eftir?

Fræðslukvöld um framtíð Breiðafjarðar, haldið í Sögumiðstöðinni í Grundarfirði, 27. janúar, kl. 20:00.

Um það bil 33 mættir (þar á meðal nefndarmenn, Erla Friðriksdóttir, Róbert A. Stefánsson og starfsmaður nefndarinnar Theódóra Matthíasdóttir).

Erla Friðriksdóttir setti fundinn, til máls tóku Róbert A. Stefánsson og Kristinn Jónasson. Erindin voru sambærileg þeim sem flutt voru í Snæfellsbæ og finna má hér að ofan.

Umræður og fyrirspurnir

Björg Ágústsdóttir, bæjarstjóri, stýrir umræðum.

- Björg Ágústsdóttir. Þakkar fróðleg innlegg. Var sjálf á fundinum í Tjarnarlundi þangað sem mikill fjöldi fólks mætti. Svæðið hefur gríðarlega sérstöðu og því er um auðlind að ræða sem við eigum og þurfum að stýra.
- Náttúruunnandi og skotveiðimaður bendir á að mikilvægt sé að hugsa um fólkið á svæðinu sem nýtir Breiðafjörðinn á einn eða annan hátt. Ekki útiloka skotveiðimenn af svæðinu. Nefndin ætti að hugsa fyrst og fremst um fólkið sem býr á svæðinu en ekki ferðamennina. Það er þegar verið að stýra þessum hlutum, verið að friða fugla og stytta veiðitíma. Hlutirnir eru í góðum málum og dýralíf þrífst vel. Engin þörf á þjóðgarði eða stórfelldum friðlýsingum.
- Á hlut í eyjum á firðinum og leggur áherslu á að tófan verði ekki friðuð.

Litlar líkur á að tófan yrði friðuð á svona svæði því hún á ekki heima í eyjunum, ekki frekar en minkurinn. Það eru sveitarfélögin sem myndu setja þessi viðmið í verndaráætlun.

- Þarf að virða það að Breiðafjörðurinn og eyjarnar eru í einkaeigu. Hvernig á að stjórna umferð þegar eyjarnar eru í einkaeigu? Ætlar ríkið að kaupa upp eyjar?

Víða erlendis eru þjóðgarðar í löndum sem einkaaðilar eiga. Við Breiðafjörð hafa landeigendur áhyggjur af skemmtiferðaskipum, kajakferðamönnum sem ekki virða eða þekkja reglur, t.d. um æðarvarp og átta sig ekki á að biðja um leyfi. Lögin í dag banna ekki, refsá og þeim fylgir ekkert eftirlit. Þetta kallar á formlega stýringu sem fengist með þjóðgarði. Engin breyting yrði á stjórnun fiskveiða, fiskveiðilöggjöfin myndi gilda, nýtingarréttur haldast og eftirlit yrði áfram í höndum Hafró og Fiskistofu. Hugmyndir um þjóðgarð eru ákveðin skynsemi í framtíðarsýn fyrir svæðið.

- Sakar nefndina um rangfærslur á staðreyndum. Um yrði að ræða þjóðgarð sem væri 90% undir vatni. Hvernig ætlar nefndin að banna fólki að sigla þar um? Í lögum stendur: „atvinnustarfsemi er bönnuð í þjóðgarði (nema ferðamennska)“. Nefndin sendi frá sér greinargerð í samráðsgátt um þjóðgarðastofnun. Þar kemur skýrt fram þegar lesið er á milli línanna að nefndin vill þjóðgarð á Breiðafirði. Tekur dæmi um misheppnaða friðun í Melrakkaey þar sem fuglategundum hefur fækkað mikið í kjölfar friðunar. Spyr svo nefndina hvort einhver hafi hrakist úr nefndinni vegna skoðana sinna.

Nefndin tilnefndir ekki í nefndina. Það geri sveitarfélögin og þær stofnanir sem eigi sæti í henni.

Umsagnir nefndarinnar um Þjóðgarðastofnun leggja til að það ætti að hafa þann möguleika inni að hægt yrði að stofna þjóðgarð í sjó við Ísland. Í frumvarpsdrögum um Þjóðgarðastofnun kemur fram að atvinnustarfsemi sé bönnuð í þjóðgörðum án leyfis þjóðgarðastofnunar. Í umsögn sinni gangrýndi nefndin þetta.

- Við viljum að svæðið verði áfram byggilegt. Hvaða leiðir viljum við fara til þess að gera svæðið eftirsóknarvert til búsetu og nýtingar.
- Bendir á að fyrir Vatnajökulsþjóðgarð er nú farið að tala um stjórnunar- og verndaráætlun í stað bara verndaráætlunar. Það skiptir miklu máli hvernig svæðinu er stjórnað þannig að það sé hægt að nýta það og vernda um leið. Líka á að verið sé að setja atvinnustefnu í Vatnajökulsþjóðgarði.
- Er sjálfbær nýting ekki til staðar? Þar til gerðar stofnanir sjá um slíkt. Treystir nefndin ekki störfum þessara stofnana? Vitnar í umsögn nefndarinnar um Þjóðgarðastofnun og telur að nefndin vilji manna nefndina með fræðingum. Leggur áherslu á mikilvægi þess að meirihluti nefndarmanna séu heimamenn.
- Telur að sjálfbær nýting hafi gengið mjög vel á firðinum hingað til. Útgerð á svæðinu hefur skroppið saman og byggðir minnkað samhliða því. Ekki sannfærður um að ef hér yrði gerður þjóðgarður myndi hver króna koma þreföld til baka, eins og Kristinn ýaði að. Nú getur hver sem er siglt um fjörðinn án nokkurs eftirlits. Hér er fullt af tækifærum og mikið af ógnunum sem við höfum völd og tækifæri til að stoppa. Þangið og þarinn er tækifæri sem við höfum sem hægt er að vinna verðmæti úr og skapa störf og vöru fyrir heiminn. Þörungaverksmiðjan á Reykhólum er með sjálfbærnivottun og á því selja þeir. Það selur enginn vöru í dag nema hennar sé aflað með sjálfbærum hætti. Umsögn nefndarinnar um þjóðgarðastofnun sýnir að þessi kynning er fyrirséttur og nefndin hefur þegar tekið afstöðu.
- Óskar þess að menn gæti varúðar til þess að fara ekki offari í þangslættinum. Það skiptir mestu máli að vernda fiskinn á svæðinu, það er stærsta auðlindin við Breiðafjörðinn. Hann veltir fyrir sér hvort það er eitthvað vit í því að leyfa skemmtiferðaskipum að sigla um fjörðinn án þess að setja reglur. Ein af þessum fjórum leiðum sem talað er um í kynningu nefndarinnar er tækifæri til þess að stýra. Við verðum að finna þá leið sem hentar best til þess að stýra svæðinu.
- Hvaðan koma þær hugmyndir um þjóðgarð sem hér eru ræddar? Hver hefur óskað eftir því? Málið hefur ekki verið rætt á sveitarstjórnarstigi. Fólk er hrætt við þjóðgarð, samanber oddvita Bláskógabyggðar varðandi Hálandisþjóðgarð. Það fólk sem lifir á auðlindunum kann að ganga um þær. Útgerðarmenn hræðast embættismannakerfið. Nú er nauðsynlegt að fá aðra rafmagnslínu inn á Snæfellsnes sem þarf að koma úr Dölunum. Myndi það vera samþykkt þegar þetta svæði er orðið að þjóðgarði? Vill ekki öfgar en segir að það þurfi að ná árangri og draga hægt og rólega úr mengun. Segir að Breiðafjarðarnefnd hafi virkað vel undanfarin ár og telur að engu þurfi að breyta.
- Bendir á að aðalviðfangsefnið eftir 15-20 ár verði umgengni um auðlindir, arðsemi af auðlindum og hvernig við eigum að skipta þeim arði. Þó ástandið sé í lagi núna þurfi að hugsa til framtíðar. Ásælni og þörf í að nýta auðlindir eykst sífellt samhliða frekari kröfum um náttúruvernd. Það er ekki hjá því komist að hugsa um þetta viðfangsefni og hvernig við ætlum að mæta því. Það er ljóst að hagsmunir verða að fara saman. Hér er nefndin að leita hófanna um það hvernig við sjáum fyrir okkur að tækla þessi mál til framtíðar.
- Bendir á að stóru skipunum sem koma inn í Grundarfjörð ætti að vera skylt að hafa lóðs svo ekki verði meiriháttar slys, á fólki eða umhverfi.
- Fólkid við fjörðinn vill fá að lifa á náttúrunni eins og það hefur gert hingað til. Þurfum ekkert Ramsar eða þjóðgarð. Er ekki bara nóg að hliðra aðeins til í lögum um vernd Breiðafjarðar og setja svo punkt? Ef hér yrði þjóðgarður, hver sæi þá um að meta hvort það sem við erum að gera sé sjálfbært?
- Telur að nefndin ætti að einbeita sér að því að bæta lög um vernd Breiðafjarðar. Segir að hann myndi sætta sig við Ramsar. Vill ekki of mikið regluverk. Bendir á að í þangslætti eru það heimamenn sem ráða förinni.
- Veltir því fyrir sér hvort Breiðafjarðarnefnd treysti ekki þeim sem ráðleggja sjálfbæra nýtingu, bæði hvað varðar fiskveiðar og þangöflun. Hvers vegna þarf Breiðafjarðarnefnd og þjóðgarðayfirvöld að hafa puttana í því?

- Býr í Reykjavík en er þriðjung af árinu á Skógarströnd. Finnst áhugavert að velta fyrir sér hugmyndum um þjóðgarð og þá stýringu sem hann fæli í sér. Fólk vill geta nýtt hlutina skynsamlega. Nú eru til staðar tiltölulega ný lög um náttúruvernd þar sem dregið var úr almannarétti. Þeir sem eiga land/jörð eiga ágætis tækifæri til stýringar og geta bannað fólk umferð um gróið land. Hvernig fer það saman hvað varðar nýtingarrétt í þjóðgarði?
- Veltir fyrir sér hvað þessir fjórir þættir sem settir voru fram í kynningunni fela í sér. Hvað þýðir þetta í raun og veru? Hver þessara leiða felur heimafólki meiri völd? Fólk með fjörðinn vill fá að nýta svæðið og vill fá að stjórna því.

Hvað sem gert verður tekur ekkert annað kerfi við stjórnun fiskveiða en það sem við höfum í dag. Er þjóðgarður endilega leiðin til að takast á við aukinn straum ferðamanna? Það hefði að minnsta kosti verið vanhugsað af nefndinni að skoða ekki alla kosti og leita áhlits. Segist engar áhyggjur hafa af ofnýtingu þangs þar sem það er í höndum landeigenda en þarinn er aftur á móti rifinn upp af botni þar sem enginn landeigandi hefur stjórn. Alveg á hreinu að Breiðafjarðarnefnd muni aldrei tala fyrir því að setja hér á laggirnar aukna vernd ef hún takmarkar það atvinnulíf sem verið er að stunda í dag.

Vilji til að viðhalda svæðinu til langs tíma. Veit að það þýðir ekki að setja boð og bönn. Viljum búa í öflugum samfélagi og áttar sig á því að það gerist ekki með því að banna auðlindanýtingu. Samfélagið þrífst á henni. Stýring fiskveiða yrði aldrei í höndum þjóðgarðsyfirvalda eða Breiðafjarðarnefndar. Nefndin hefur fengið á sig gagnrýni hún setji ekki fram skýra sýn. Ástæða þess er einfaldlega sú að nefndin hefur ekki mótað sér skýra sýn. Nefndin telur það vera allra að ákveða það í sameiningu, reyna að finna samhljóm. Að undanförunu hefur orðið mikil þróun innan náttúruverndargeirans sem Íslendingar eru að fylgja, þá helst að taka upp dreifstjórnun og virkja heimamenn. Það er ljóst að hér verður aldrei neitt gert í óþökk heimafólks.

- Bendir á það merkilega og mikilvæga atriði að honum er boðið á fund með Breiðafjarðarnefnd þar sem verið er að kalla eftir álit heimafólks. Það er nauðsynlegt að taka samtalið og finna sameiginlega niðurstöðu. Það er ekkert sem skiptir meira máli en að við þösum það að ganga vel um náttúruna.
- Hvetur til þess að íbúar hafi frumkvæði að því að smíða sér framtíð.

Fræðslukvöld um framtíð Breiðafjarðar, haldið á Teams, 27. október, kl. 17:00.

Um það bil 27 mættir (þar á meðal nefndarmenn, Erla Friðriksdóttir, Róbert A. Stefánsson, Guðríður Þorvarðardóttir, Ragnhildur Sigurðardóttir, Arnheiður Jónsdóttir, Magnús A. Sigurðsson og starfsmaður nefndarinnar Theódóra Matthíasdóttir).

Erla Friðriksdóttir setti fundinn, til máls tóku Róbert A. Stefánsson og Kristinn Jónasson. Erindin voru sambærileg þeim sem flutt voru í Snæfellsbæ og finna má hér að ofan.

Umræður og fyrirspurnir

Anna Melsted stýrir umræðum.

- Þær hugmyndir sem hafa verið nefndar um friðun, í hvaða farveg fara þær?

Breiðafjarðarnefnd mun skila af sér skýrslu til ráðherra og það er síðan hans að taka ákvörðun um framhaldið. Hann fer mögulega eftir þeim tillögum sem nefndin ber upp. Mögulega yrði stofnuð nefnd um málið eða nefndin sjálf fengin til að vinna málið áfram.

- Þjóðgarður fæli í sér miklar framkvæmdir og umbætur fyrir ferðamenn og hljómar það sérstaklega vel.
- Áhyggjur af því að lög um vernd Breiðafjarðar og Breiðafjarðarnefnd séu svo veik að ekkert mark sé á þeim tekið. Ef þau eiga að vera til yfirhöfuð þarf að gera þau kröftugri og ákveðnari.

Nefndin telur að þetta sé það sem að lágmarki þarf að gera. Þannig hófst þessi vinna nefndarinnar um framtíð Breiðafjarðar að skoða alla mögulega kosti fyrir fjörðinn. Það þarf ekki aðeins öflugri lög heldur skýrari.

- Endurskoðun á lögum er sannarlega einn af þeim leiðum sem ætti pottþétt að fara.

Þegar nefndin lagði af stað í þessa vegferð var ekki búið að ákveða endanlega að það ætti að endurskoða lögina en það hefur verið rætt í gegnum tíðina. Nú eru nefndarmenn endanlega orðnir sammála um að það þurfi að

lágmarki að gera. Þessar leiðir sem nefndin er að kynna væri hægt að fara allar samhliða. Tilnefning á UNESCO væri langmesta vinnan. Þjóðgarður er líka mikil vinna sem tekur tíma, nokkur ár. Það flækir málið í Breiðafirði hversu margir landeigendur eru á svæðinu.

- Gætu landeigendur í þjóðgarði nýtt sína jörð eins og þeir hafa gert hingað til?

Svona atriði eru mjög mikið samningsatriði og ef það væri farið út í stofnun þjóðgarðs þá er öll vinnan eftir, að skilgreina hvað er leyft og hvað er ekki. Þjóðgarður er rammi en það er heilmikið svigrúm innan hans. Hægt að setja einstök svæði í mismunandi verndarflokka.

- Væri gerlegt að stofna þjóðgarð á Breiðafirði í ljósi þess hversu margir landeigendur eiga í hlut?

Nefndin er ekki komin þetta langt í vinnunni. Eins og lögin eru í dag þarf samþykki allra landeigenda. Það er illmögulegt að ná til allra og ná samkomulagi við alla. Hins vegar eru í gangi í landbúnaðarráðuneytinu tillögur að breytingum um að það þurfi aukinn meirihluta jarða.

- Þegar nefndin hefur skoðað málið verða teknar saman niðurstöður og sendar sveitarstjórnnum til umsagnar. Mun þetta verða birt almenningi eða verður þetta eingöngu birt sveitarstjórnnum. Mun almenningur geta gert athugasemdir og senda inn umsagnir við niðurstöður nefndarinnar?

Þessi fundarherferð er hugsuð til að hluta á íbúa og taka tillit til þeirra innleggs. Ekki enn rætt innan nefndarinnar hvað samantektina varðar. Eftir að sveitarstjórnir eru búnar að veita umsögn er meiningin að senda þær til ráðherra. Þá er ferlið bara rétt að byrja. Þá fer þetta í samráðsvinnu, ekki síst á meðal íbúa.

Viðauki V – Samantekt frá samráðsfundum með fulltrúum sveitarstjórna við fjörðinn

Fundur með fulltrúum sveitarstjórnar Dalabyggðar, haldinn á Teams, 25. ágúst, kl. 12:00

Mætt: Frá Dalabyggð: Sigríður Huld Skúladóttir, Þuríður Jóney Sigurðardóttir, Ragnheiður Pálsdóttir og Kristján Sturluson. Frá Breiðafjarðarnefnd: Erla Friðriksdóttir formaður, Róbert Arnar Stefánsson, Magnús A. Sigurðsson, Ragnhildur Sigurðardóttir, Karl Kristjánsson, Arnheiður Jónsdóttir, Guðríður Þorvarðardóttir og Eyjólfur Bjarnason.

Fundarritari: Theódóra Matthíasdóttir (TM)

Erla Friðriksdóttir, formaður Breiðafjarðarnefndar

Erla setti fundinn og gerði stuttlega grein fyrir hlutverki Breiðafjarðarnefndar og vinnu hennar vegna framtíðar Breiðafjarðar síðastliðna mánuði. Breiðafjörður er verndaður skv. sérstökum lögum nr. 54/1995. Löggin taka til eyja, hólma og skerja á Breiðafirði ásamt fjara í innri hluta fjarðarinnar. Þessi sérstaka verndun tekur ekki til hafsbolsins sjálfs né sjávarbotnsins. Breiðafjarðarnefnd er umhverfisráðherra til ráðgjafar um allt það er snýr að lögum þessum. Það hefur lengi verið rætt innan nefndarinnar að kominn sé tími á endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar, þau þurfi að gera skýrari og haldbærari. Auk þess hefur verið rætt að skrá fjörðinn á lista yfir Ramsarsvæði. Þegar umhverfisráðherra lagði svo fram frumvarp um sameiginlega stofnun friðlýstra svæða, svokallaða Þjóðgarðastofnun, þótti nefndinni eðlilegt að nýta tækifærið og skoða alla mögulega kosti sem fyrir hendi er varðandi framtíð Breiðafjarðar. Nefndin hefur lagt áherslu á eins víðtæka upplýsingagjöf og samráð og hún hefur haft tök á. Upphafið að samráðsferlinu var málþing í Tjarnarlundi Dalabyggð í október 2019. Í kjölfar málþingsins ákvað Breiðafjarðarnefnd að nýta árið 2020 í að leggja höfuðáherslu á kynningu og samráð vegna verkefnisins. Nefndin stóð, í byrjun árs, fyrir opnum íbúafundum við sunnanverðan fjörðinn. Þar gafst íbúum tækifæri á að heyra hvaða kosti nefndin telur mögulega fyrir fjörðinn og nefndinni gafst kostur á að heyra afstöðu íbúa. Nefndin neyddist því miður til þess að fresta fyrirhuguðum fundum við sunnanverðan fjörðinn vegna samkomutakmarkana. Enn hefur ekki gefist tækifæri til þess að halda slíka fundi. Núna standa yfir samráðsfundir með sveitarstjórnarfulltrúum við fjörðinn. Á þessum fundi er ætlunin að kynna stuttlega fyrir ykkur hvernig verkefnið er stætt, hvaða hugmyndir hafa kviknað og hver næstu skref eru. Nefndin lítur á þetta sem óformlegan fund þar sem tækifæri gefst til þess að heyra skoðanir sveitarstjórnafólks sem vonandi verður hægt að nýta í áframhaldandi vinnu. Þegar nefndin hefur fundað með sveitarstjórnnum við fjörðinn mun hún taka niðurstöður samráðsvinnunnar allrar saman. Sú samantekt verður send sveitastjórnnum til formlegrar umsagnar. Eftir að umsagnir hafa borist verður niðurstöðum nefndarinnar skilað til umhverfisráðherra.

Róbert Arnar Stefánsson, forstöðumaður Náttúrustofu Vesturlands og fulltrúi í Breiðafjarðarnefnd

Kynnti sérstöðu Breiðafjarðar og þær leiðir sem nefndin hefur kynnt sér varðandi framtíð hans.

Jarðfræði og landslag svæðisins er að mörgu leyti sérstakt. Á Breiðafirði er þriðjungur af grunnsævi Íslands, óteljandi eyjar og sker og mikil sjávarföll og sterkir straumar. Samspil ólífrænna þátta sem er einstakt á Íslandi leggur grunninn að miklu og fjölbreyttu lífríki á firðinum. Sterkir straumar, mikið grunnsævi, botngerð, löng strandlengja, næringarríkur sjór, miklar fjörur mynda aðstæður fyrir fjölbreytt búsvæði á sjávarbotni og á fjörum. Mikið grunnsævi veldur því að nægt ljós nær niður á botn og þar þrífast þörungar í miklu magni. Klóþang er ríkjandi í fjörum og mikið af þara er á norðanverðum firðinum. Þörungar mynda mikilvæg búsvæði því þar er skjól. Smádyr sækja inn í gróðurinn og stærri dýr éta þau. Þörungar gegna líka mikilvægu hlutverki í efnahringrás en þeir frumframleiða álíka mikið og regnskógar, binda mikið kolefni og gegna grundvallarhlutverki í efnahringrás kolefnis og niturs. Jákvæð áhrif þessara svæða ná langt út fyrir landfræðileg mörk skóganna, bæði upp á land, á önnur svæði á landgrunninu og út á mun meira dýpi. Breiðafjörður hefur verið skilgreindur sem mikilvægasta fuglasvæði landsins af Náttúrufræðistofnun Íslands, og það er fyrir utan Látrabjarg.

Á Breiðafirði eru mikilvægar minjar um sögu mannsins á Íslandi en svæðið er þekkt fyrir öflugt menningarlíf í gegnum aldirnar. Á Breiðafirði hefur mikilvægi hlunninda alltaf verið sterkt og almennt vísað til fjarðarins sem matarkistu. Víða um fjörðinn eru minjar um hlunnindabúskap.

Róbert taldi upp nokkrar mögulega ógnanir fyrir svæðið, svo sem ósjálfbæra nýtingu, eyðileggingu búsvæða, hnattrænar breytingar, aðfluttar tegundir, staðbundna og hnattræna mengun.

Róbert velti upp þeirri spurningu hvort ástæða væri til þess að styrkja verndun svæðisins. Ef svo væri fór hann yfir þær leiðir sem nefndin hefur kynnt sér síðustu misserin og var fjallað sérstaklega um á málþinginu í Tjarnarlundi.

Hægt er að breyta núverandi lögum og aðlagga þau að nútímanum, skrá svæðið á lista yfir Ramsarsvæði, tilnefna svæðið á heimsminjaskrá UNESCO eða gera svæðið að þjóðgarði.

Nefndarmenn eru sammála því að kominn sé tími á að endurskoða og breyta lögum um vernd Breiðafjarðar. Skýra þurfi mörk svæðisins betur til lands og sjávar og huga að hugmyndum um stækkun svæðisins frá Bjargtöngum að Öndverðarnesi. Skýra þurfi ákvæði um verndarviðmið og útfærslu verndaraðgerðar. Í dag eru löggin frekar almennt orðuð og ekki tilgreint sérstaklega hvernig standa skal að verndun á svæðinu. Eins og löggin standa í dag er erfitt að beita refsingum ef einhver brýtur þau. Löggin þarf enn fremur að samræma nýrri löggjöf, t.d. lögum um náttúruvernd og alþjóðasamninga sem Íslands er aðili að.

Ramsarsamningurinn er alþjóðlegur samningur sem var gerður árið 1971 um vernd votlendissvæða. Í samningnum er votlendi skilgreint sem svæði í vatni niður á 6 metra dýpi. Samningurinn tekur til sjávar, fersk vatns og ísalts vatns. Samningurinn nær til votlendissvæða sem eru alþjóðlega mikilvæg, einkum m.t.t. fuglalífs. Samningurinn gengur út á að ganga vel um svæðið og nýta auðlindir þess á sjálfbæran máta. Samningurinn tók gildi á Íslandi árið 1978 og eru nú þegar sex Ramsarsvæði á Íslandi. Til þess að svæði séu gjaldgeng á listann þurfa þau að uppfylla að minnsta kosti eitt af nokkrum skilyrðum sem sett eru fram í samningnum. Breiðafjörður virðist uppfylla öll þau skilyrði sem samningurinn setur.

Tilnefning á Ramsarskrá felur í sér að stjórnvöld skuldbinda sig til þess að standa vörð um svæðið, sérstaklega virkni vistkerfa. Það er þó alltaf þannig að lög í viðkomandi landi gilda, svo sem skipulagslöggjöf og lög náttúruvernd. Ekki er verið að afsala sér neinum réttindum á landi en skrifstofa samningsins veitir stuðning og ráðgjöf. Ef framkvæmdir á svæðinu skerða verulega verndargildi þess getur verið að athugasemdir berist frá samningnum. Það gefur stjórnvöldum tækfæri á að bregðast við eða þá að svæðið verður tekið af skránni. Það þarf þó mikið til að slíkt gerist. Ramsarsvæði eru sérstakt aðdráttarafi fyrir fuglaskoðunarfólk.

Heimsminjaskrá UNESCO (Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna) fjallar um verndun náttúru- og menningararfleifðar heimsins. Á hana er aðeins hægt að skrá eitt svæði í hverjum flokki. Því verður að finna atriði á svæðinu sem ekkert annað svæði hefur verið viðurkennt fyrir. Ríki hvers lands sér um að tilefna ákveðin svæði á heimsminjaskrá. Breiðafjörður hefur verið settur á yfirlitsskrá fyrir hönd íslenska ríkisins en ríki sem eru aðilar að samningnum þurfa að setja svæði á þá skrá. Hægt er að tilnefna þau svæði sem þar eru og tekur slík tilnefning um það bil 3-5 ár. Heimsminjanefnd tekur sér þá 18 mánuði til þess að ákveða hvort svæði er gjaldgengt á heimsminjaskrá eður ei. Til þess að komast á heimsminjaskrá þarf svæði að uppfylla eitt af viðmiðum samningsins, hafa heilleika og upprunaleika og vera stjórnað á skýran hátt.

Á Íslandi eru þrjú þjóðgarðar, á Þingvallalþjóðgarður, Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull og Vatnajökulsþjóðgarður. Þeim er öllum stýrt á mismunandi máta á Þingvöllum er Þingmannanefnd, Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull er undir stjórn Umhverfisstofnunar og um Vatnajökulsþjóðgarð gilda sérstök lög, um hann starfar sérstök stofnun og stjórn hans einkennist af mikilli valddreifingu. Sveitarstjórnir koma í miklu mæli að stjórn Vatnajökulsþjóðgarðar og er oft litið til hans sem fyrirmyndar hvað varðar friðlýst svæði nútímans.

Þjóðgarðar eru ekki endilega mjög sterk vernd. Þeir hafa almennt verið settir á fót vegna merkilegra náttúru- eða menningarminja. Markmið þeirra er almennt að tryggja verndun náttúru- og menningarminja, tryggja stýringu, aðgang og stuðla að útivist og miðla fræðslu. Að auki leggja lög um Vatnajökulsþjóðgarð áherslu á að styrkja byggð og atvinnustarfsemi í grennd við þjóðgarðinn en sífellt er verið að leggja aukna áherslu á að byggja upp mannlíf umhverfis þjóðgarða.

Það er ljóst að þjóðgarðar draga að sér fólk og margir spyrja sig hvort það er yfirhöfuð ákjósanlegt. Það er ekki hjá því komist að ferðamennska fer vaxandi, hvort sem þjóðgarðar eru til staðar eður ei. Þjóðgarðar eru aftur á móti tæki til þess að takast á við þær áskoranir sem fylgja auknum fjölda ferðamanna og gefa tækifæri til þess að nýta sér þá þróun á jákvæðan hátt. Þjóðgarðar eru umgjörð sem verndar og auðveldar stýringu, ýtir undir fræðslu og styrkir nærsamfélögin.

Róbert minnst á þau tækifæri sem formleg og aukin verndun á svæðinu gæti falið í sér. Um ákveðinn gæðastimpil sé að ræða sem gagnast til dæmis þeim sem framleiða afurðir og bjóða upp á þjónustu á svæðinu. Kröfur neytenda fara sífellt vaxandi hvað varðar sjálfbærni og uppruna vöru og með þessum gæðastimpli opnast tækifæri inn á nýja markaði og gefur tækifæri til forskots á mörkuðum. Þjóðgörðum fylgja tæki til stýringar, meðal annars á ferðafólki auk landvarða sem geta leiðbeint og frætt. Atvinnutækifæri fjölga beint tengt starfsemi en við bætast líka afleidd störf. En umfram allt myndu þessi skref sem talin eru upp að ofan stuðla enn frekar að sjálfbærri nýtingu og viðhalda þeim gæðum sem við höfum við fjörðinn til framtíðar. Eins og fyrirkomulag verndar er í dag stjórnar heimamenn í þjóðgörðum ferðinni á það hefur nefndin lagt ríka áherslu.

Umræður og fyrirspurnir:

- Áhyggjur af því að aukin vernd tefji eða stöðvi nauðsynlegar vegabætur á svæðinu. Samgöngur skipta höfuðmáli fyrir lífsviðurværi við fjörðinn.

Almennt færu slíkar framkvæmdir í formlegan farveg sem er nú þegar til staðar, svo sem skipulagslög. Hvort svæðið er sérstaklega verndað ætti ekki að skipta máli nema að því leyti að umhverfismat leiði í ljós að framkvæmd hafi veruleg áhrif á verndargildi svæðisins. Framkvæmdir myndu þó líklega stöðvast í umhverfismati hvort sem er. Dæmi tekið af Vatnajökulsþjóðgarði, þar liggur Þjóðvegur 1 í gegn. Þar eru gerðar kröfur um að vandað sé til verka og draga sem mest úr skemmdum á náttúrusvæðum. Meiri kröfur gerðar til hönnuða og Vegagerðarinnar.

Aukin vernd felur í sér meiri virðingu fyrir umhverfi og náttúru. Þá fengjum við mögulega betri lausnir.

Í Vatnajökulsþjóðgarði eru heimamenn í meirihluta í öllum ráðum og nefndum og líklegra að þeirra rödd fái að heyrast.

- Við stofnun þjóðgarðs á að gera almenningi auðveldara að komast inn á svæði og að svæðum. Nú eru fá áningarsvæði við Breiðafjörð og aðgengi ekki gott á öllum stöðum.
- Helstu áhyggjur í samfélaginu þegar talað er um þjóðgarð felast í skerðingu á hlunnindum sem jarðir hafa og ekki síður ágang í tengslum við aukna ferðamennsku. Ráðum við við það? Þarf að hafa það mjög skýrt ef farið verður í frekari friðun.

Með aukinni verndun er hægt að koma betri stýringu á umferð gesta um svæðið. Ætti að vera það verkfæri sem við höfum til þess að setja reglur. Hægt væri að skipta Breiðafirðinum í svæði þar sem umferð er bönnuð eða svæði sem eru opin almenningi með tilheyrandi fræðslu. Reglur um aðgengi almennings/ferðamanna er hægt að setja í reglugerðir í tengslum við friðlýsingar/þjóðgarða. Þá ber Umhverfisstofnun að skrifa stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið. Eins og staðan er í dag er engin stjórn á ferðum fólks um eyjarnar. Eins og almannarétturinn er í dag getur hver sem er ferðast um og farið í land án leyfis. Með einhvers konar friðun væri hægt að stýra umferð. Hægt að setja reglur.

- Sjá aukin tækifæri í þjóðgarði. Þá er búið að markaðssetja svæðið fyrir ferðamennsku og mögulega afurðum (fiskur, þang, salt, eyjalömb, strandlömb og dúnn).

Atvinnutækifæri fyrir þéttbýliskjarna að veita þjónustu, ráðgjöf, fræðslu. Alþjóðlega þekkt hvað þjóðgarður er en líka UNESCO og Ramsar. Miklu öflugra markaðslega séð að fara þær leiðir frekar en þá sem nú er farin með sérlögum. Mörg góð dæmi innanlands og erlendis um hversu jákvæð áhrif þjóðgarðar hafa á efnahag sveitarfélaganna. Mikil aukning á fjármagni í uppbyggingu innviða og aukin landvarsla.

- Kemur fjármagn til þjóðgarða sem eingreiðsla? Kemst þjóðgarður á fjárlög? Hver er stofnkostnaður?
- Mjög skiptar skoðanir hjá almenningi í landinu. Margir hræddir um að þjóðgarður þýði boð og bönn.

Liggur skýrt fyrir að ekkert svæði fer inn í þjóðgarð nema með samþykki landeiganda. Þannig að ef einhver er með svæði sem hann vill ekki hafa inni í þjóðgarði, þá fer það ekki inn í þjóðgarð. Hefur verið rætt að setja ákveðin svæði í ákveðna vernd – svæðisskipta firðinum.

Fundur með fulltrúum sveitarstjórnar Reykhóla, haldinn á Teams, 25. ágúst kl. 15:30

Mætt: Frá Reykhólahrepp: Árný Huld Haraldsdóttir, Ingimar Ingimarsson og Jóhanna Ösp Einarsdóttir. Frá Breiðafjarðarnefnd: Erla Friðriksdóttir formaður, Róbert Arnar Stefánsson, Magnús A. Sigurðsson, Ragnhildur Sigurðardóttir, Karl Kristjánsson, Guðríður Þorvarðardóttir og Eyjólfur Bjarnason.

Fundarritari: Theódóra Matthíasdóttir (TM)

Erla Friðriksdóttir setti fundinn og kynnti Breiðafjarðarnefnd og vinnu hennar. Því næst kynnti Róbert A. Stefánsson sérstöðu Breiðafjarðar og framtíð hans. Erindin voru sambærileg þeim sem flutt voru á fundi með fulltrúum Dalabyggðar og finna má hér að ofan.

Umræður:

Ferðamönnum mun fjölga á Breiðafirði. Við getum ekki komist hjá því. En getum við verið undir það búin?

- Gott mál að útvíkka vernd á Breiðafirði. Ef gert að þjóðgarði – er þá ekki eðlilegt framhald að svæðið fari á heimsminjaskrá?

Gæti allt fylgst að. Eitt útilokar ekki annað. Einföld leið að byrja á Ramsar, gera svo þjóðgarð og sækja svo um að setja svæðið á heimsminjaskrá. Heimsminjaskrá er þungt ferli og langt og auðveldar mjög málið ef stjórnunin á svæðinu er komið í fastan farveg. Þjóðgarðar er þekkt hugtak sem auðveldar mjög umsókn á UNESCO. Möguleiki væri að velja hluta fjarðarins undir mismunandi verndun. Það er líka stundum gert í þjóðgörðum að hafa mismunandi skilmála innan svæðis.

- Myndi verksmiðjunýting ekki hafa áhrif á þessar hugmyndir, t.d. Ramsar og heimsminjaskrá?

Það ætti ekki að þurfa að vera hindrun svo lengi sem nýtingin er sjálfbær. Það þarf að sýna fram á að það að hún sé sjálfbær, annað hvort með upplýsingum sem þegar eru til eða gera sérstakar rannsóknir. Ekkert skilyrði að það sé engin nýting á svæðinu en hún þarf helst að vera sjálfbær.

Ísland er auðlindaknúði hagkerfi og hér verður ekki hætt að nýta náttúruauðlindir. Þörunganýting á Reykhólum hefur staðið yfir í mjög langan tíma og hefur verið sýnt fram á að hún hefur ekki raskað lífkerfinu mikið hingað til. Hins vegar, ef nýta á mikið meira af þörungum en nú er gert, þá gæti þeim þröskuldi verið náð. Mikilvægt að fara varlega og undirbyggja ákvarðanir með viðeigandi rannsóknum. Hluti af því að stofna þjóðgarð í dag er að styrkja samfélögin og það er auðvitað ekki gert með því að loka aðalvinnustaðnum á svæðinu. Möguleikar eru á að setja á minni/meiri/annarskonar vernd á ákveðin svæði.

- Fyrst þarf að taka ákvörðun um hvert viljum við stefna og svo þarf að útfæra það með heimamönnum. Aukin verndun gæti í sjálfa sér styrkt þörungaverkmiðjuna svo lengi sem hún er sjálfbær. Framleiðendur á svæðinu gætu merkt vöruna sem framleidd er innan þjóðgarðs með þjóðgarðsmerki og þannig aukið gildi hennar.

Land er aldrei sett undir þjóðgarð nema með samþykki landeiganda. Sveitarfélag hefur alltaf skipulagsvaldið á svæðinu.

Fundur með fulltrúum sveitarstjórnar Vesturbyggðar, haldinn á Teams, 1. september kl. 15:00

Mætt: Frá Vesturbyggð: María Ósk Óskarsdóttir, Jón Árnason, Iða Marsibil Jónsdóttir, Þórkatla Soffía Ólafsdóttir, Rebekka Hilmarisdóttir. Frá Breiðafjarðarnefnd: Erla Friðriksdóttir formaður, Róbert Arnar Stefánsson, Magnús A. Sigurðsson, Ragnhildur Sigurðardóttir, Guðríður Þorvarðardóttir, Arnheiður Jónsdóttir.

Fundarritari: Theódóra Matthíasdóttir (TM)

Erla Friðriksdóttir setti fundinn og kynnti Breiðafjarðarnefnd og vinnu hennar. Því næst kynnti Róbert A. Stefánsson sérstöðu Breiðafjarðar og framtíð hans. Erindin voru sambærileg þeim sem flutt voru á fundi með fulltrúum Dalabyggðar og finna má hér að ofan.

Umræður:

- Það vantar uppá innviði svo svæðin séu tilbúin að taka á móti auknum heimsóknum samhliða friðlýsingum. Friðlýsingu fylgir ekki alltaf nægilegt fjármagn til að byggja upp áfangastaði.

Innviðasjóður er tiltölulega nýlega kominn á laggirnar og hefur hann gert gæfumuninn hvað varðar uppbyggingu innviða, t.d. í þjóðgörðum.

- Ramsarsamningur. Fylgja honum engar hömlur umfram það sem verndin á Breiðafirði felur í sér í dag. Mun nefndin skoða ítarlega hvort auðlindanýting verði takmörkuð með einhverjum hætti samhliða þessari viðurkenningu, sem sagt Ramsar.

Eftir því sem þeir sem best vita segja þá er þetta fyrst og fremst skrá yfir mikilvæg og merkileg votlendissvæði. Ramsarsvæði draga að sér fuglaskoðara sem eru almennt góðir ferðamenn, fara hægt yfir og eyða miklu á svæðinu. Setur ekki teljandi hömlur á svæðið. Svæði getur farið á svartan lista vegna eftirlits. Ef það sem verið er að gera á svæðinu uppfyllir ekki kröfur Ramsarsamningsins þá er svæði tekið út af listanum.

- Hvernig viðbrögð hafa komið sunnan fjarðar varðandi stækkun á verndarsvæðinu.

Stækkunin á svæðinu varðar tvö sveitarfélög, annars vegar Snæfellsbæ og hins vegar Vesturbyggð. Nefndin sendi sveitarfélögunum erindi vegna þessara hugmynda og fékk nokkuð jákvæð viðbrögð.

- Dæmi nefnt um þegar Baldur bilaði/strandaði. Er hægt að nýta verndina til þess að gera kröfur á þá sem sjá um siglingar yfir fjörðinn vegna t.d. mengunarhættu?

Þetta er einmitt það sem nefndin hefur meðal annars gagnrýnt varðandi núverandi lög. Þau eru veik og lítið haldbær.

- Áhyggjur flestra tengjast nýtingu og að það verði lokað á hana, t.d. þangslátt og grásleppuveiðar.

Ekki hugmynd nefndarinnar að takmarka nýtingu. Frekar að verja þá hefðbundnu hlunnindanýtingu sem stunduð hefur verið á firðinum. Viðhalda því atvinnulífi sem hér þrífst. Viljum öll að fjörðurinn sé nýttur á sjálfbæran hátt.

- Nokkrar mismunandi leiðir ræddar. Hefur Breiðafjarðarnefnd ákveðið sérstaklega hvað á að gera? Hvað vill Breiðafjarðarnefnd?

Nefndin hefur ekki myndað sér skoðun ennþá. Vill fyrst eiga þetta samtal og samráð með íbúum og sveitarstjórnnum. Nefndin telur þó að að lágmarki þurfi að endurskoða þau lög sem nú gilda um svæðið. Ekkert sem útilokar það að svæðisskipta firðinum og setja mismunandi vernd á ákveðin svæði. Hingað til hefur verið nokkuð breið samstaða um Breiðafjarðarnefnd og skipun hennar. Þetta samráðsferli sem nú er á ferðinni er í alvörunni samráðsferli. Ef það er ekki almennur vilji til að fara einhverja leið þá mun nefndin ekki leggja hana til.

Fundur með fulltrúum bæjarstjórnar Stykkishólms, haldinn á Teams, 16. september kl. 18:00

Mætt: Frá Stykkishólmi: Árni Ásgeirsson, Ásmundur Guðmundsson, Lárus Ástmar Hannesson, Gunnlaugur Smárason, Steinunn Magnúsdóttir, Þóra Stefánsdóttir, Hrafnhildur Hallvarðsdóttir, Haukur Garðarsson og Jakob Björgvin Jakobsson. Frá Breiðafjarðarnefnd: Róbert Arnar Stefánsson, Magnús A. Sigurðsson, Ragnhildur Sigurðardóttir, Guðríður Þorvarðardóttir, Karl Kristjánsson og Erla Friðriksdóttir.

Fundarritari: Theódóra Matthíasdóttir (TM)

Erla Friðriksdóttir setti fundinn. Þar sem Erla er fulltrúi í bæjarstjórn Stykkishólmsbæjar gaf Guðríði Þorvarðardóttur, varaformanni Breiðafjarðarnefndar, orðið og fól henni stjórn fundarins. Guðríður kynnti Breiðafjarðarnefnd og vinnu hennar. Því næst kynnti Róbert A. Stefánsson sérstöðu Breiðafjarðar og framtíð hans. Erindin voru sambærileg þeim sem flutt voru á fundi með fulltrúum Dalabyggðar og finna má hér að ofan.

Ragnhildur Sigurðardóttir kynnti reynslu Snæfellsbæjar af þjóðgarði.

Umræður:

- Verndarsvæðið liggur ekki niður á hafbotn. Er það ekki eitthvað sem væri ráð að stefna á? Hvers vegna liggur það ekki niður á hafsbotn?

Í nýjum náttúruverndarlögum er í fyrsta skipti tekið fram að þegar er verið að vernda svæði í hafi þá skuli taka til vatnsbols, botns og lífríkis.

- Íbúar á svæðinu óttast umræðu um Ramsar og UNESCO og hafa áhyggjur af því hvaða áhrif það hefur á svæðið, s.s. atvinnulíf, nýtingu o.s.frv. Hverjir eru kostir og gallar Ramsar og UNESCO.

Þetta eru gæðastimplar, staðfesta gæði og að stjórnun auðlinda sé ásættanleg. Viðurkenningar sem hægt er að nota sér til framdráttar. Svæði sem draga að sér „góða ferðamenn“ sem stoppa lengi, gefa sér tíma og eiga peninga. UNESCO er enn meiri gæðastimpill en Ramsar. Ekki skynsamlegt að byrja á UNESCO en það gæti mögulega komið í kjölfarið á einhverjum öðrum skrefum.

Þetta er ferli og áfangastaðurinn er skilgreindur á leiðinni, hvað við viljum sjá til framtíðar og hvernig það verður skipulagt, skilgreint og stjórnað. Skútustaðahreppur er verndaður með sérlögum og er á Ramsarsvæði. Sveitarfélagið ræður og landslög ráða.

- Búið að gera rosalega mikið fyrir svæðið í Snæfellsbæ með þjóðgarði.
- Hvar kemur fram að valdið sé hjá heimamönnum í lögum um þjóðgarðastofnun og í lögum um þjóðgarða?

Best að kynna sér lög um Vatnajökulsþjóðgarð þar sem stofnuð voru svæðisráð og stjórn. Í stjórn eru formenn allra svæðisráða. Svipað fyrirkomulag er hugsað fyrir Miðhálandisþjóðgarð. Þarf alltaf leyfi sveitarfélaganna til þess að fara í framkvæmdir. Sveitarfélög með meirihluta í öllum ráðum og nefndum. Hlýtur að tryggja það að vilji heimamanna sé virtur.

- Nefndin segist vera að leita samráðs. En nú er búið að senda inn umsögn um frumvarp um Þjóðgarðastofnun. Á heimasíðu Breiðafjarðarnefndar stendur „nýting svæðisins verði áfram leyfð svo lengi sem hún er sjálfbær“. Þegar íbúafundur var haldinn þann 28. janúar í Stykkishólmi var ekkert sagt frá umsögn Breiðafjarðarnefndar um Þjóðgarðastofnun. Er verið að vinna á bak við tjöldin?
- Nú hefur bæjarstjórn ekki verið send drög að nýjum reglum um lög á verndun Breiðafjarðar.

Þegar reglur eru unnar fyrir náttúruverndarsvæði á grundvelli náttúruverndarlaga þá er það gert í nánu samráði við sveitarfélög og aðra hlutaðeigandi.

- Varðandi þjóðgarð. Yrðu sett takmörk á atvinnustarfsemi ef horft yrði til sambærilegrar reglugerðar og varðandi Vatnajökulsþjóðgarð?

Ekki veri að horfa til reglugerðar strax. Vinnan er ekki komin á þann stað. Nú er verið að vinna atvinnustefnu fyrir Vatnajökulsþjóðgarð.

- Ráðgefandi nefnd fyrir ráðherra. Hver er afstaða nefndarinnar til þörungaverksmiðju sem hefur verið talað um að reisa hér í Stykkishólmi?

Nefndin er hlynnt atvinnustarfsemi svo lengi sem hún er sjálfbær.

- Vilja Snæfellingar stækkun á þjóðgarðinum?

Viðbrögð sveitarstjórnar Snæfellsbæjar við erindi nefndarinnar um málefnið voru að minnsta kosti jákvæð. Sama má segja um Vesturbyggð.

- Er stefnubreyting á störfum nefndarinnar?

Breytingarnar eru bara tíðarandinn, breytingar sem eru að eiga sér stað allt í kringum okkur. Á hverjum tíma vinnur fólk eins vel og það getur og okkur rennur blóðið til skyldunnar að bregðast við þeim áskorunum sem okkur berast. Sorglegt ef menn læsast inni í ótta, hann á örugglega rétt á sér en þá er gott að ræða málin og finna niðurstöðu.

Lægsti samnefningarinn væri að breyta lögnum í samræmi við OSPAR samninginn. Ramsar stimpillinn gæti átt við hluta Breiðafjarðar ekki endilega fjörðinn allan. Það er eitthvað sem þarf að ræða. Nefndin er ekki búin að taka þessa umræðu.

- Þarf alla þessa kosti til að tryggja framtíð Breiðafjarðar?

Það er að minnsta kosti mjög brýnt að endurskoða lög um vernd Breiðafjarðar.

Mikil tækifæri, takk fyrir samráðið og faglega vinnu. Ekkert gagn í þessu nema menn sjái ljósið en það gerist bara með samtali. Ekki eins og hér komi her af útlendingum sem banna hitt og þetta. Fyrst og fremst tækifæri.

- Ótti við regluverk! Að ætla að fara að bæta einu batteríi við í að leiðbeina og stýra. Bara verið að þyngja rekstur.
- Greina kosti og galla. Eru engir ókostir?

Ef það er ókostur að það sé fylgst með okkur. Almennt myndu þeir sem við fjörðinn búa taka þátt í setja reglurnar.

Þegar stofnaður er þjóðgarður þá þarf ríkið að útvega þjóðgarðsvörð og leggja til fjármagn í uppbyggingu innviða. Allt fjárhagslegt umhverfi verndarsvæða hefur gjörbreyst á síðustu árum. Mikið fjármagn sem rennur til friðlýstra svæða. Hundruð milljóna á hverju svæði sem fara í uppbyggingu innviða auk þess að skapa þó nokkur störf í sveitarfélaginu.

Það þarf samþykki sveitarfélagsins og samþykki verndarsvæðisins til framkvæmda. Þjóðgarður einn og sér gæti ekki farið af stað og leyft eitthvað sem sveitarfélagið er á móti. Sveitarfélagið hefur alltaf skipulagsvaldið og þarf að samþykkja allar framkvæmdir.

Þjóðgarðshugmynd er flókin í framkvæmd því allir landeigendur þurfa að gefa samþykki til að setja land inn í þjóðgarð. Gæti verið galli. Ef það er einhver sem ekki vill vera með þá er það ekki friðlýst. Þá gilda bara lög um vernd Breiðafjarðar þar.

Þarf að skrifa inn í reglur, t.d. hvort það eigi að leyfa veiðar, hvort það eigi að eyða ágengum tegundum, hvort að það eigi að leyfa veiðar á ákveðnum hluta svæðisins. Allt slíkt er skrifað inn í friðlýsingarskilmála. Þeim er svo hægt að breyta.

- Er Breiðafjarðarnefnd eingöngur orðið náttúruverndarbatterí. Menning og sögulegt gildi var í hávegum haft. Nefndin er eingöngu að tala um landvernd og náttúruvernd. Er fjármagni beint í menningaráttina?

Nefndin hefur sinnt menningarminjum meira hingað til og sett meira fjármagn í það.

- Helstu áhyggjurnar eru hugsanlegar takmarkanir á atvinnulífi. Hefðu þessar hugmyndir áhrif á t.d. sjávarfallavirkjun, skelveiði, þangtekju, grásleppu?
- Hvaðan eiga fjármunir til innviðauppbyggingar að koma?

Þessir punktar eru ekki eitthvað sem Breiðafjarðarnefnd á að ákveða. Ekki verið að leggja til uppbyggingu í eyjum. Frekar uppbyggingu í samfélögum í kring um fjörðinn og í þéttbýliskjörnum. Þar yrði mögulega fræðslustarfsemi, gestastofur, leiðsögn og fleira. Það yrði hlið að svæðinu.

Skilgreina þyrfti hvers kyns takmarkanir í stjórnunar- og verndaráætlun. Sú umræða hefur ekki veið tekin enda þyrfti hún að fara fram með sveitarstjórnnum og heimaþingi þegar skilgreint hefur verið hvert stefna skuli. Hvað hörpuðisk, grásleppu og aðra atvinnustarfsemi varðar þá fer krafa um sjálfbærni sívaxandi. Íslensk fiskveiðistjórnun byggir á sjálfbærni og ávallt er reynt að byggja á bestu gögnum sem til eru.

Vandamálið er hvernig svæðið verður á næstu árum. Ekki hvernig það er í dag. Þess vegna er gott að vera á undan.

Fundur með fulltrúum sveitarstjórnar Snæfellsbæjar, haldinn á Teams, 22. september, kl. 10:00

Mætt: Frá Snæfellsbæ: Júníana Björg Óttarsdóttir, Auður Kjartansdóttir, Rögnvaldur Ólafsson, Fríða Sveinsdóttir, Svandís Jóna Sigurðardóttir, Björn Haraldur Hilmarsson, Kristinn Jónasson. Frá Breiðafjarðarnefnd:

Erla Friðriksdóttir formaður, Róbert Arnar Stefánsson, Magnús A. Sigurðsson, Ragnhildur Sigurðardóttir, Guðríður Þorvarðardóttir, Karl Kristjánsson.

Fundarritari: Theódóra Matthíasdóttir (TM)

Erla Friðriksdóttir setti fundinn og kynnti Breiðafjarðarnefnd og vinnu hennar. Því næst kynnti Róbert A. Stefánsson sérstöðu Breiðafjarðar og framtíð hans. Erindin voru sambærileg þeim sem flutt voru á fundi með fulltrúum Dalabyggðar og finna má hér að ofan.

Umræður:

- Þjóðgarður áhugaverðast. Friðun má ekki hafa áhrif á nýtingu matarkistunnar á Breiðafirði.
- Hver af þeim fjórum kostum sem nefndin varpar upp hugnast nefndinni best?

Einn kostur útilokar ekki annan. Alveg möguleiki að fara allar þessa leiðir eða enga. Möguleiki að svæðisskipta firðinum og velja mismunandi kosti fyrir hvert svæði. Nefndin hefur ekki myndað sér sameiginlega skoðun og mun ekki gera það fyrr en samráði hefur verið lokið.

- Það þarf samþykki landeigenda til að stofna þjóðgarð skv. náttúruverndarlögum. Þarna eru mjög margir landeigendur og því gæti það vafist fyrir. Lika svæði þarna utan netlaga, ætti þá ekki að vera vandamál að stofna þjóðgarð þar.

Nefndin hefur vísitandi ekki rætt málin og tekið afstöðu en smám saman hlýtur hver og einn nefndarmaður að hafa myndað sér einhverja skoðun. Einfaldast væri að velja Ramsar fyrst, breytir ekki miklu. Pungt ferli að fara á heimsmínjaskrá. Þjóðgarður væri snúið ferli en til mikils að vinna. Lágmarksskref sem nefndin myndi leggja til væri að endurskoða lögin. Þau eru mjög máttlaus eins og þau standa og virkilega þarfnast uppfærslu.

Það er þó grundvallaratriði að fjörðurinn verði áfram nýttur og nefndin hefur ekki hug á að loka fyrir nýtingu svo lengi sem nýtingin er sjálfbær. Nefndin mun ekki standa í vegi fyrir atvinnuuppbyggingu.

- Það sem nefndin leggur til er skynsamlegt. Velja fyrst Ramsar og halda svo áfram í litlum skrefum. Passa upp á að við, íbúar við fjörðinn, höfum sjálfræði á firðinum og nýtingu á honum.
- Allt mjög flottar leiðir og þau gildi sem talin eru upp að sjálfstæði og sjábær nýting sé áfram tryggð. Sjávarútvegurinn er mikilvægur.

Inni í þessum hugmyndum er stækkun á verndarsvæðinu. Frá Öndverðarnesi og út á Látrabjarg. Nefndin sendi sveitarstjórnnum í Snæfellsbæ og Vesturbyggð erindi um hvort enn væri áhugi fyrir þessari stækkun og fékk jákvæð viðbrögð.

- Nefndin þarf að meta það hvað er auðveldasta leiðin til að ná þeim markmiðum sem sett eru fyrir svæðið. Kostur að gera þetta í skrefum. Það sem margir óttast er aukin nýting á þara. Vantar ennþá rannsóknir á hvaða áhrif aukin nýting á þara hefur á fiskstofn á Breiðafirði. Hvaða afleiðingar hefur aukinn þangsláttur á annað lífríki í firðinum. Við viljum að minnsta kosti hafa það þannig að stjórnkerfi yfir firðinum sé skilvirkt þannig að ef einhver fær góða hugmynd að nýta eitthvað þá viljum við að passað verði upp á að það hafi ekki áhrif á það sem við erum að gera í dag.
- Hverjar eru bestu leiðirnar til að vernda framtíð Breiðafjarðar og að við getum áfram nýtt þær auðlindir sem við höfum gert undanfarin ár, áratugi og aldir? Vernd og nýting fara vel saman. Skynsemin þarf að ráða þar eins og annars staðar.
- Skynsamlegt að byggja upp ferðabjónustu á grundvelli verndarstefnu.
- Mætti drepa seli og yrði hægt að veiða skarf?

Ef þjóðgarður yrði settur á stofn þarf að ákveða hvað má og hvað má ekki? Það sem við viljum vernda er söguleg hlunnindanýting, þó auðvitað alltaf innan skynsamlegra marka. Nú er selur kominn á válista og bannað að skjóta sel. Nefndin eða verndarsvæðið sem slíkt mun aldrei stýra hvað verður veitt. Þau lög sem gilda í dag varðandi veiðar gilda áfram. Allt skilgreint út í þaula, hvað má á hvaða svæðum. Eins og þetta er gert í dag eru skrifuð sérstök lög um hvern þjóðgarð fyrir sig. Minkur yrði aldrei verndaður. Íslendingar hafa ákveðnar skyldur varðandi ágengar tegundir. Villidýralögin gilda og ekki hægt að fara gegn þeim. En það mætti skilgreina ítarlegri reglur sem heimamenn hefðu aðkomu að.

- Margir hræddir við þjóðgarð, að við missum sjálfstæði og stýringu til Reykjavíkur. Þetta er skynsamleg vinna hjá nefndinni. Taka lítil skref til að bæta vernd og nýtingu við Breiðafjörð. Byrja á Ramsar og skoða svo hitt í framtíðinni. Öll viljum við gera betur.

Hvaða takmarkanir hafa sveitarstjórnarfulltrúar upplifað í tengslum við Þjóðgarðinn Snæfellsjökul?

- Almennt litlar, allt gert í samráði við sveitarfélagið og íbúa þess. Aukin atvinnutækifæri og skipulagsvaldið hjá heimamönnum. Í dag eru allir á því að náttúruvernd er inn. Tryggja þarf þó áfram atvinnuvegi svæðisins, sjávarútveginn.
- Þjóðgarður er tækifæri fyrir samfélag. Þú sníðir þjóðgarðinn fyrir hvert svæði fyrir sig þó skv. grunnstoðum þeirra laga sem til staðar eru.

Fundur með fulltrúum sveitarstjórnar Helgafellssveitar, haldinn í Stykkishólmi í nóvember (hefur enn ekki farið fram).

Fundur með fulltrúum bæjarstjórnar Grundarfjarðarbæjar, haldinn á Teams í nóvember (hefur enn ekki farið fram).

Viðauki VI – Spurt og svarað um framtíð Breiðafjarðar

Svör við algengum spurningum birt á heimasíðu Breiðafjarðarnefndar.

U m h v a ð e r v e r i ð a ð t a l a þ e g a r r æ t t e r u m „ f r a m t í ð B r

Það hefur lengi verið rætt innan nefndarinnar að kominn sé tími á endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar, enda eru löggin orðin 25 ára gömul og aldrei tekið efnislegum breytingum síðan þau voru sett. Nefndin telur að skerpa þurfi að lögnum til þess að þau þjóni betur markmiðum sínum. Þau þurfi að gera haldbærari, skýrari og áhrifameiri.

Auk lagabreytinga hefur reglulega verið ræddur sá möguleiki að skrá verndarsvæði Breiðafjarðar á lista yfir Ramsarsvæði en Ramsarsamningurinn er alþjóðlegur samningur um verndun votlendis.

Þegar umhverfisráðherra lagði fram frumvarp um sameiginlega stofnun friðlýstra svæða, svokallaða Þjóðgarðastofnun, þótti nefndinni eðlilegt að nýta tækifærið og skoða alla mögulega kosti sem fyrir hendi eru varðandi framtíð Breiðafjarðar.

Nefndin hefur frá upphafi lagt áherslu á eins víðtæka upplýsingagjöf og samráð og hún hefur haft tök á.

Upphafið að samráðsferlinu var málþing í Tjarnarlundi í Dalabyggð í október 2019. Þangað var sérstaklega boðið fulltrúum sveitarfélaganna sjö sem að firðinum liggja, en það var þó opið öllum áhugasömum. Þingið var mjög vel sótt en þangað mættu um það bil 90 manns. Á málþinginu gafst þátttakendum kostur á að fræðast um sérstöðu Breiðafjarðar og hvaða tækifæri framtíðin geti falið í sér. Þau helstu eru að: a) endurskoða núverandi lög, b) tilnefna svæðið á Ramsarskrá, c) tilnefna svæðið á heimsminjaskrá UNESCO eða d) gera svæðið að þjóðgarði. Þá var einnig fjallað um Man and the Biosphere Programme.

Í kjölfar málþingsins ákvað Breiðafjarðarnefnd að nýta árið 2020 í að leggja höfuðáherslu á kynningu og samráð vegna verkefnisins.

Nefndin stóð, í byrjun ársins 2020, fyrir opnum íbúafundum í sveitarfélögunum við sunnanverðan fjörðinn. Þar gafst íbúum tækifæri á að heyra hvaða kosti nefndin telur mögulega fyrir framtíð fjarðarins og nefndinni gafst kostur á að heyra afstöðu íbúa. Nefndin hafði áætlað að halda sambærilega fundi í þeim sveitarfélögum sem eftir voru á vordögum en neyddist til þess að fresta þeim vegna samkomutakmarkana. Stefnt er á að halda þá fundi á haustdögum 2020.

Í loks sumars og fram á haust stefnir nefndin á að funda með fulltrúum sveitarfélaganna við fjörðinn til þess að kanna afstöðu þeirra gagnvart hugmyndum nefndarinnar. Þegar íbúafundir hafa verið haldnir í öllum sveitarfélögum og nefndin fundað með öllum sveitarstjórnnum við fjörðinn verða niðurstöður samráðsvinnunnar teknar saman. Þær verða svo sendar sveitarstjórnnum við fjörðinn til formlegrar umsagnar. Þegar umsagnir hafa borist mun nefndin skila niðurstöðum sínum til umhverfisráðherra.

Að gefnu tilefni skal tekið fram að nefndin tekur engar ákvarðanir um framhaldið en hún leggur sínar tillögur fram til ráðherra, í samræmi við hlutverk nefndarinnar skv. lögum um vernd Breiðafjarðar nr. 54/1995.

Nefndin mun í tillögum sínum leggja höfuðáherslu á, sama hvaða leið verður farin, að heimamenn hafi ávallt ríka aðkomu að stjórnun svæðisins og þróun framtíðar þess og eigi meirihluta í þeim nefndum og ráðum sem mögulega koma í stýringu þess.

Hvernig er verndun Breiðafjarðar háttað í dag?

Breiðafjörður er verndaður með sérstökum lögum nr. 54/1995. Tilgangur laganna er að stuðla að verndun svæðisins, einkum landslags, jarðmyndana, lífríkis og menningarminja.

Lögin taka til eyja, hólma og skerja á Breiðafirði ásamt fjara í innri hluta fjarðarins sem markast frá línu dreginni frá Ytranesi á Barðaströnd við fjörðinn norðanverðan í Hagadrápsker um Oddbjarnarsker, Stagley og Höskuldsey í Vallarbjarg að sunnanverðu.

Samkvæmt lögum um vernd Breiðafjarðar er ekki allur fjörðurinn undir sérstakri vernd, hafsbolurinn og hafsbotninn eru utan verndarsvæðisins eins og löggin eru skilgreind í dag.

Þannig er lífríki ekki verndað nema það sé í fjöru eða uppi á eyju. Fjaran er skilgreind frá stórstraumsfjöruborði að stórstraumsflóðborði.

Hver fer með stjórn á verndarsvæði Breiðafjarðar í dag?

Sveitarfélögin við fjörðinn hafa skipulagsvald innan svæðisins.

Stjórnun fiskveiða á Breiðafirði er í samræmi við fiskveiðilöggjöf og er nýting og eftirlit á höndum Hafrannsóknastofnunar og Fiskistofu.

Engar hugmyndir eru uppi innan nefndarinnar um að gerðar verði breytingar á þessu fyrirkomulagi, sama hvaða leið verður farin varðandi framtíð Breiðafjarðar.

Hvaða valkostir eru til staðar varðandi framtíð Breiðafjarðar?

Eftir að hafa fengið fræðslu og upplýsingar frá þeim sem til þekkja telur Breiðafjarðarnefnd helstu kostina fyrir framtíð Breiðafjarðar vera a) endurskoðun á núverandi lögum, b) tilnefning svæðisins á Ramsarskrá, c) tilnefning svæðisins á heimsminjaskrá UNESCO eða d) að gera svæðið að þjóðgarði.

Auk ofangreinds kæmi til greina að viðhafast ekkert frekar varðandi vernd Breiðafjarðar, ef í ljós kæmi að það væri einskær vilji sveitarstjórna við fjörðinn. Nefndin telur þó að mikilvægt sé að lög um vernd Breiðafjarðar verði endurskoðuð, í það minnsta.

Hvers vegna telur nefndin að endurskoða þurfi lög um vernd Breiðafjarðar?

Nefndarmenn eru sammála því að kominn sé tími á að endurskoða lögum vernd Breiðafjarðar. Skýra þurfi mörk svæðisins betur til lands og sjávar og huga að hugmyndum sveitarfélaga við fjörðinn um stækkun svæðisins frá Bjargtöngum að Öndverðarnesi. Samkvæmt lögum um vernd Breiðafjarðar er ekki allur fjörðurinn undir sérstakri vernd, hafsbolurinn og hafsbotninn eru utan verndarsvæðisins eins og staðan er í dag. Lífríki er ekki verndað nema það sé í fjöru eða uppi á eyju enda er svæðið sem verndað er með sérstökum lögum fjaran, eyjar, hólmar og sker.

Skýra þarf ákvæði um verndarviðmið og útfærslu verndaraðgerðar. Í dag eru löggin frekar almennt orðuð og ekki tilgreint sérstaklega hvernig standa skal að verndun á svæðinu. Eins og löggin standa í dag er erfitt að beita refsingum ef einhver brýtur þau. Löggin þarf enn fremur að samræma nýrri löggjöf, t.d. lögum um náttúruvernd og alþjóðasamninga sem Íslands er aðili að.

Hvað þýðingu hefur það að skrá Breiðafjörðinn á lista yfir Ramsarsvæði?

Ramsarsamningurinn er alþjóðlegur samningur sem var gerður árið 1971 um vernd votlendissvæða. Þar er votlendi skilgreint sem svæði í vatni niður á 6 metra dýpi. Samningurinn tekur til sjávar, fersk vatns og ísalts vatns. Hann nær til votlendissvæða sem eru alþjóðlega mikilvæg, einkum m.t.t. fuglalífs. Samningurinn gengur út á að ganga vel um svæðið og nýta auðlindir þess á sjálfbæran máta. Samningurinn tók gildi á Íslandi árið 1978 og eru nú þegar sex Ramsarsvæði á Íslandi. Til þess að svæði séu gjaldgeng á listann þurfa þau að uppfylla að minnsta kosti eitt af nokkrum skilyrðum sem sett eru fram í samningnum. Breiðafjörður virðist uppfylla öll þau skilyrði sem samningurinn setur.

Tilnefning á Ramsarskrá felur í sér að stjórnvöld skuldbinda sig til þess að standa vörð um svæðið, sérstaklega virkni vistkerfa. Það er þó alltaf þannig að lög í viðkomandi landi gilda, svo sem skipulagslöggjöf og lög náttúruvernd. Ekki er verið að afsala sér neinum réttindum á landi en skrifstofa samningsins veitir stuðning og ráðgjöf. Ef framkvæmdir á svæðinu skerða verulega verndargildi þess getur verið að athugasemdir berist frá samningnum. Það gefur stjórnvöldum tækfæri á að bregðast við eða þá að svæðið er tekið af skránni. Ramsarsvæði eru sérstakt aðráttarafl fyrir fuglaskoðunarfolk.

Hvað felur skráning á Heimsminjaskrá UNESCO í sér?

Heimsminjaskrá UNESCO (Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna) fjallar um verndun náttúru- og menningararfleifðar heimsins. Á hana er aðeins hægt að skrá eitt svæði í hverjum flokki. Því verður að skilgreina eiginleika svæðisins sem ekkert annað svæði á skránni hefur verið viðurkennt fyrir. Ríki hvers lands sér um að tilefna ákveðin svæði á heimsminjaskrá. Breiðafjörður hefur verið settur á yfirlitsskrá fyrir hönd íslenska ríkisins

en ríki sem eru aðilar að samningnum þurfa að hafa slíka yfirlitsskrá. Hægt er að tilnefna þau svæði sem eru á yfirlitsskrá og tekur slík tilnefning um það bil 3-5 ár. Heimsminjanefnd metur svo hvort svæði er gjaldgengt á heimsminjaskrá eður ei. Til þess að komast á heimsminjaskrá þarf svæði að uppfylla eitt af viðmiðum samningsins, hafa heilleika og upprunaleika og vera stjórnað á skýran hátt. Með því að fá svæði skráð á heimsminjaskrá skuldbinda stjórnvöld sig til þess að viðhalda sérstöðu svæðisins.

Hvað fæli þjóðgarður á Breiðafirði í sér?

Segja má að þjóðgarðar séu ekki endilega mjög sterk tegund af vernd. Markmið þjóðgarða er að tryggja verndun náttúru- og menningarminja, tryggja stýringu, aðgang og stuðla að útivist og miðla fræðslu. Lög um Vatnajökulsþjóðgarð bæta þó við þessi ofangreindu markmið, en þar er lög áhersla á að styrkja byggð og atvinnustarfsemi í grennd við þjóðgarðinn. Í dag er sífellt meiri áhersla lög á að byggja upp mannlíf umhverfis þjóðgarða og eru þeir orðnir mikilvægir í byggðapróun.

Það er ljóst að þjóðgarðar draga að sér fólk og margir spyrja sig hvort það er yfirhöfuð ákjósanlegt. Það er ekki hjá því komist að ferðamennska fer vaxandi, hvort sem þjóðgarðar eru til staðar eður ei. Þjóðgarðar eru aftur á móti tæki til þess að takast á við þær áskoranir sem fylgja auknum fjölda ferðamanna og gefa tækifæri til þess að nýta sér þá þróun á jákvæðan hátt. Þjóðgarðar eru umgjörð sem verndar og auðveldar stýringu, ýtir undir fræðslu og styrkir nærsamfélögin.

Þegar þjóðgarður er stofnaður er grundvallaskjalið stjórnunar- og verndaráætlun sem heimamenn sjá um að móta og er samþykkt af sveitarfélögum innan svæðisins. Þessi áætlun er notuð til þess að stýra umferð um svæðið, ákveða hvar og hvers konar nýting skuli fara fram, tilgreina hvaða svæði verða aðgengileg almenningi og hvaða svæði ekki. Að auki má benda á að í Vatnajökulsþjóðgarði hefur einnig verið unnin atvinnustefna fyrir svæðið þar sem lögð er áhersla á styrkingu byggðar.

Hvernig er samráði um framtíð Breiðafjarðar háttað?

Þegar Breiðafjarðarnefnd samþykkti að hefja þá vegferð að kanna hvaða kostir væru til staðar fyrir framtíð Breiðafjarðar lagði nefndin áherslu á eins víðtæka kynningu og samráð við íbúa, sveitarstjórnir, landeigendur, atvinnulíf og aðra hagsmunaaðila og unnt væri.

Nefndin hóf samráðið með ítarlegri kynningu og fræðslu á þeim kostum sem til staðar eru fyrir framtíð fjarðarins á málþingi í Tjarnarlundi í Dalabyggð í október 2019. Þangað var sérstaklega boðið kjörnum fulltrúum sveitarfélaganna sjö við fjórðinn en málþingið var þó öllum opið.

Í kjölfar málþingsins var boðað til opinna íbúafunda í sveitarfélögum við fjórðinn í byrjun árs 2020. Þegar hafa verið haldnir þrjú íbúafundir við sunnanverðan fjórðinn. Þar kynnti Erla Friðriksdóttir, formaður Breiðafjarðarnefndar, nefndina og vinnu hennar; Róbert Arnar Stefánsson, forstöðumaður Náttúrustofu Vesturlands og fulltrúi í nefndinni, kynnti sérstöðu Breiðafjarðar og mögulega kosti fyrir framtíð hans og Kristinn Jónasson, bæjarstjóri Snæfellsbæjar, fjallaði um reynslu sveitarfélags af sambúð með þjóðgarði. Á fundunum var þátttakendum gefinn kostur á að spyrja spurninga og viðra hugmyndir sínar, væntingar, vonir, áhyggjur og afstöðu.

Fresta þurfti opnum íbúafundum við norðanverðan fjórðinn vegna samkomutakmarkana en stefnt er að því að halda þá haustið 2020.

Í lok sumars og fram á haust 2020 mun Breiðafjarðarnefnd óska eftir fundum með kjörnum fulltrúum sveitarfélaganna við fjórðinn. Á þeim fundum verður afstaða þeirra til hugmynda nefndarinnar könnuð.

Að loknum íbúafundum og fundum með sveitarstjórnun mun nefndin taka saman niðurstöður vinnu sinnar. Þær niðurstöður verða senda sveitarstjórnun við fjórðinn til formlegrar umsagnar áður en þær verða kynntar umhverfisráðherra.

Hver er afstaða Breiðafjarðarnefndar hvað varðar framtíð Breiðafjarðar?

Breiðafjarðarnefnd hefur enga ákvörðun tekið um hvaða valkostir henni þykja heppilegir fyrir fjórðinn. Nefndin telur það vera allra, sem við fjórðinn búa og starfa, að ákveða það í sameiningu. Að finna samhljóm. Nefndin er

þó einhuga um að í það minnsta þurfi að endurskoða lög um vernd Breiðafjarðar enda eru þau orðin 25 ára gömul og aldrei tekið efnislegum breytingum.

Rétt er að áréttu að nefndin sjálf tekur engar ákvarðanir um framhaldið en hún mun leggja fram sínar tillögur um málið til ráðherra. Það er þó alveg skýrt að nefndin leggur áherslu á að ekkert verði aðhafst nema í samráði við sveitarstjórnir, íbúa, landeigendur og atvinnulíf. Breiðafjarðarnefnd leggur áherslu á að heimamenn séu ávallt í meirihluta í stjórn svæðisins, hvað sem verður.

Hvers vegna þarf breytingar ef nýtingin á firðinum er nú þegar sjálfbær?

Það er fyrst og fremst vegna þess að við verðum að undirbúa okkur fyrir framtíðina. Það þurfa að vera til úrræði til þess að takast á við áskoranir sem fylgja aukinni ásókn á svæðið hvort sem um ræðir nýtingu náttúruauðlinda eða umferð ferðamanna, beina mönnum á fyrir fram ákveðin svæði og halda þeim frá öðrum. Heimamenn þurfa að hafa ríka aðkomu að stýringu innan svæðisins og mótun þess til framtíðar og vera sterkir í stjórn þess.

Hvers vegna að stíga ný skref hvað varðar verndun Breiðafjarðar?

Það sem skiptir þá sem við fjörðinn búa fyrst og fremst máli er að áfram sé að hægt að nýta fjörðinn um ókomna tíð og að það atvinnulíf sem hér þrífst verði áfram til staðar. Hluti af verndargildi svæðisins eru hlunnindanyttjar, verkhattir og venjur. Þessu verður ekki viðhaldið nema með skynsamlegri nýtingu og góðri stjórn. Það er ljóst að framtíðin ber í skauti sér aukna ásókn á svæðið. Þá skiptir máli að búið sé að móta skýra framtíðarsýn varðandi svæðið.

Að undanfögnu hefur orðið mikil þróun innan náttúruverndargeirans sem Íslendingar eru að fylgja, þá helst að taka upp dreifstjórnun og virkja heimamenn í stjórnun náttúruverndarsvæða. Með friðlýsingu landsvæðis er sérstaða þess og náttúruverndargildi dregið fram og settar reglur um hvernig fara skuli með svæðið. Fyrir stærri svæði eru settar stjórnunar- og verndaráætlanir í samráði við sveitarstjórnir og hagaðila. Þannig myndast markviss umgjörð utan um vernd svæðisins og starfsemi innan þess.

Nefndin telur að ekki sé seinna vænna en að hefja samtalið á milli hagsmunaaðila um það hvernig þeir vilja sjá fjörðinn til framtíðar þannig að hér þrífist áfram blómlegt atvinnulíf í sátt við náttúru og mannlíf. Breiðafjarðarnefnd telur mikilvægt að kanna hvaða tækifæri og ógnanir felast í frekari verndun Breiðafjarðar og að loka ákvörðun um framtíð Breiðafjarðar verði að vera í höndum miklu stærri hóps en nefndarinnar.

Verður skotveiði bönnuð á Breiðafirði ef þar verður stofnaður þjóðgarður?

Stór hluti af verndargildi Breiðafjarðar eru hlunnindanyttjar, hefðin fyrir því að nýta gæðin og hvernig það er gert. Hluti af því að vernda svæðið er að vernda nýtinguna, standa vörð um hana og styrkja.

Þegar stærri svæði eru friðlýst er grundvallarskjalið til stýringar svokölluð stjórnunar- og verndaráætlun. Það skjal er ekki unnið öðruvísi en í samvinnu við sveitarstjórnir og aðra hagaðila á svæðinu.

Það mætti teljast ólíklegt að skotveiði yrði bönnuð á Breiðafirði þar sem það hefði mikil áhrif á hefðbundnar hlunnindanyttjar á svæðinu. Skotveiði yrði líklega áfram leyfð í samræmi við viðeigandi löggjöf.

Verður tófan friðuð á Breiðafirði ef þar verður stofnaður þjóðgarður?

Ef frekari skref yrðu stigin varðandi verndun á Breiðafirði yrði það í höndum sveitarstjórna við fjörðinn að setja reglur um slíkt. Það má þó telja ólíklegt að tófan yrði friðuð þar sem hún hefur neikvæð áhrif á þá hlunnindanýtingu sem tíðkast hefur á firðinum.

Verða fiskveiðar bannaðar á Breiðafirði ef þar verður stofnaður þjóðgarður?

Nei.

Engin breyting yrði á fiskveiðistjórnun og fiskveiðum enda felur þjóðgarður ekki í sér boð og bönn. Tilgangur með þjóðgarði væri að beita skynsamlegri stjórnun á fiskveiðum og annarri nýtingu og það er þegar gert samkvæmt íslenskum lögum.

Stjórn fiskveiða byggir á vísindalegri þekkingu og sjónarmiðum um sjálfbærar veiðar, sem fer vel saman við náttúruvernd. Á meðan svo er, þá sér nefndin ekki ástæðu til annars en að stjórnun fiskveiða á Breiðafirði yrði áfram samkvæmt fiskveiðilöggjöf og nýting og eftirlit á höndum Hafrannsóknastofnunar og Fiskistofu.

Engar hugmyndir eru uppi um að gera breytingar á þessu fyrirkomulagi, sama hvaða leið verður farin hvað varðar vernd Breiðafjarðar.

Hvert er markmiðið með formfastari vernd, til dæmis þjóðgarði?

Markmið með stofnun þjóðgarðs eru margþætt, svo sem að vernda náttúru og sögu svæðisins og skapa umgjörð um svæðið sem gefur almenningi kost á að kynnst og njóta náttúru þess, menningu og sögu. Þjóðgarðinum er einnig ætlað að efla samfélög og styrkja byggð og atvinnustarfsemi, ekki síst heima í héraði.

Enn fremur yrðu það markmið þjóðgarðsins að stuðla að rannsóknum og fræðslu um svæðið og stuðla að því að almenningur geti stundað heilnæma útivist innan þjóðgarðsins í sátt við náttúruna. Með þjóðgarði gefst tækifæri til þess að stuðla að samvinnu og samstarfi heimafólks og tryggja skýra aðkomu hagaðila að stefnumótun svæðisins og nýtingu þess.

Í þjóðgördum starfa landverðir sem geta leiðbeint og frætt auk þess sem þeir geta haft eftirlit með umferð ferðafólks innan svæðisins.

Verður Breiðafirði lokað ef hann verður gerður að þjóðgarði?

Nei, þjóðgarður á Breiðafirði hefur ekki í för með sér að svæðinu yrði lokað. Eitt af markmiðum þjóðgarða er einmitt að skapa umgjörð um svæði sem auðveldar almenningi að kynnst og njóta náttúru svæðisins, menningu og sögu.

Hefðbundnar sjálfbærar nýttjar verði áfram leyfðar innan þjóðgarðsins, svo sem veiðar og beit og fer nýting þeirra eftir þeim lögum sem þegar gilda í dag.

Hvað með aukinn ferðamannastraum á viðkvæm svæði eins og eyjarnar, ef almenningi verður auðvelduð umferð um svæðið?

Það er ekki hjá því komist að ferðamennska fer vaxandi, hvort sem þjóðgarðar eru til staðar eður ei. Þjóðgarðar eru aftur á móti tæki til þess að takast á við þær áskoranir sem fylgja auknum fjölda ferðamanna og gefa tækifæri til þess að nýta sér þá þróun á jákvæðan hátt. Þjóðgarðar eru umgjörð sem verndar og auðveldar stýringu, ýtir undir fræðslu og styrkir nærsamfélögin.

Þegar þjóðgarður er stofnaður er grundvallarskjalið stjórnunar- og verndaráætlun sem unnin er í samstarfi við hagaðila og staðfest af sveitarfélögum sem aðild eiga að svæðinu. Þar er til dæmis hægt að tilgreina hvaða svæði heimamenn vilja gera aðgengileg heimamönnum og hver þeirra eiga að vera óaðgengileg.

Í vangaveltum Breiðafjarðarnefndar er ekki verið að leggja til að gera eyjarnar á Breiðafirði aðgengilegri. Hugmyndin snýr að uppbyggingu á svæðinu í kringum fjörðinn.

Í þjóðgördum starfa landverðir sem geta leiðbeint og frætt auk þess sem þeir geta haft eftirlit með umferð ferðafólks innan svæðisins.

Missa landeigendur land ef Breiðafjörður yrði gerður að þjóðgarði, skráður á lista Ramsar eða heimsminjaskrá?

Nei, samkvæmt lögum er land ekki friðlýst nema það sé vilji landeigenda og þá í samvinnu við landeigendur. Þetta þýðir að eignarlönd lenda ekki innan marka þjóðgarðs, nema í þeim tilfellum þar sem landeigendur hafa gefið leyfi til þess.

Hvernig verður stjórnfyrirkomulagi háttað á Breiðafirði í framtíðinni?

Breiðafjarðarnefnd tekur enga ákvörðun um framtíð Breiðafjarðar. Nefndin skilar niðurstöðum samráðsvinnu sinnar um framtíð Breiðafjarðar til umhverfisráðherra skv. lögum um vernd Breiðafjarðar. Breiðafjarðarnefnd mun í tillögum sínum til ráðherra leggja höfuðáherslu á að heimamenn stjórnari ávallt ferðinni hvað varðar áframhaldandi vinnu um framtíð fjarðarins.

Ég óttast að stjórn svæðisins færist úr höndum heimamanna ef svæðið er skráð á lista yfir Ramsarsvæði eða heimsminjaskrá UNESCO.

Tilnefning á Ramsarskrá og heimsminjaskrá UNESCO felur í sér að stjórnvöld skuldbinda sig til þess að standa vörð um svæðið, sérstaklega virkni vistkerfa. Það er þó alltaf þannig að lög í viðkomandi landi gilda, svo sem skipulagslöggjöf og lög náttúruvernd.

Breiðafjarðarnefnd leggur ríka áherslu á að stjórnun svæðisins haldist áfram hjá heimamönnum og þeir séu ávallt í meirihluta í þeim nefndum og ráðum sem að stýringu svæðisins koma. Skrifstofur Ramsarsamningsins og UNESCO veita svæðum stuðning og ráðgjöf. Ef framkvæmdir á svæðinu skerða verulega verndargildi þess getur verið að athugasemdir berist frá samningnum. Það gefur stjórnvöldum tækfæri á að bregðast við eða þá að svæðið verður tekið af skránni. Það þarf þó almennt mikið til að slíkt gerist.

Hver yrðu næstu skref?

Breiðafjarðarnefnd hefur þegar haldið opna íbúafundi í sveitarfélögum við sunnanverðan fjörðinn. Nefndin stefnir á að halda íbúafundi á Reykhólum, í Dalabyggð og í Vesturbyggð í október 2020. Á íbúafundunum kynnrir nefndin þá möguleika sem til staðar eru fyrir framtíð Breiðafjarðar. Þar kallar hún einnig eftir athugasemdum, ábendingum og skoðunum þátttakenda.

Nefndin hóf að funda með sveitarstjórnnum við fjörðinn haustið 2020 og stefnir á að ljúka þeim fundum í október 2020.

Þegar þessum samráðsfundum er lokið mun nefndin taka niðurstöður samráðsvinnunnar saman og senda til formlegrar umsagnar sveitarfélaganna sjö sem við fjörðinn liggja. Þegar umsagnir þeirra hafa borist mun Breiðafjarðarnefnd skila skýrslu til umhverfisráðherra þar sem niðurstöður eru kynntar. Ráðherra tekur síðan ákvörðun um framhaldið.

Breiðafjarðarnefnd leggur höfuðáherslu á að í áframhaldandi vinnu, sama hvaða leið verður farin, stjórnir heimamenn ávallt ferðinni.

Hvers vegna ætti að íhuga aukna vernd á Breiðfirði?

Tilgangur nefndarinnar með þessari vinnu við mótun framtíðar Breiðafjarðar er að tryggja góða framtíð svæðisins. Í því felst meðal annars að við fjörðinn þrífist áfram öflugt samfélag sem nýtir auðlindir á sjálfbæran hátt. Aukin ásókn á svæðið er óhjákvæmileg og það er mat Breiðafjarðarnefnd að mikilvægt sé að koma á skilvirkri stýringu á nýtingu og umferð fólks um svæðið. Það fæst meðal annars með formfastari vernd á firðinum í samráði við sem flesta hagaðila.

Breiðafjarðarnefnd leggur höfuðáherslu á að heimamenn hafi áfram ríka aðkomu að stjórnun svæðisins og eigi meirihluta í þeim nefndum og ráðum sem mögulega koma að stýringu svæðisins.

Ætlar Breiðafjarðarnefnd að hafa eftirlit með fiskveiðum?

Breiðafjarðarnefnd, eða hver sú stjórn sem yfir svæðinu verður í framtíðinni, mun ekki skipta sér af fiskveiðum. Stjórnun fiskveiða verður alltaf á hendi Hafrannsóknastofnunar og eftirlit á vegum Fiskistofu.

Ef Breiðafjörður verður gerður að þjóðgarði, hver mun hafa skipulagsábyrgðina?

Skipulagsábyrgðin verður áfram á forræði sveitarfélaganna líkt og hingað til og þau halda til dæmis áfram að gefa út leyfi á borð við framkvæmdaleyfi og byggingaleyfi innan þjóðgarðsins. Skipulagsáætlanir sveitarfélaga munu þó verða bundnar af því sem fram kemur í stjórnunar- og verndaráætlun þjóðgarðsins en sveitarfélögin taka ríkan þátt í að gera þá áætlun með setu sinni í umdæmisráðum og stjórn þjóðgarðsins.

Við vinnslu stjórnunar- og verndaráætlunar er almennt litið til gildandi skipulagsáætlana á viðkomandi svæðum, auk annarra áætlana stjórnvalda eftir því sem við á, svo framarlega sem slíkar áætlanir gangi ekki gegn verndarmarkmiðum þjóðgarðsins.

Hver tekur ákvörðun um hvaða leið verður farin?

Breiðafjarðarnefnd skilar niðurstöðum samráðsvinnu sinnar til umhverfisráðherra. Ráðherra sér um að taka ákvörðun um hvort og þá hvaða leiðir verða skoðaðar, í samráði við sveitarfélögin.

Viðauki VII – Athugasemdir frá Ásgeiri Gunnari Jónssyni við störf nefndarinnar

Breiðafjarðarnefnd
Hafnargötu 3
340 Stykkishólmi

Stykkishólmi, 28. janúar 2020

Efni: Athugasemdir við kynningarfundir Breiðafjarðarnefndar um framtíð Breiðafjarðar og framgöngu, yfirlýsingar og stefnu nefndarinnar

Miðvikudaginn 22. janúar 2020 var haldinn fundur í Stykkishólmi sem var liður í fræðslufundaröð um framtíð Breiðafjarðar í sveitarfélögum við fjórðinn á vegum Breiðafjarðarnefndar. Um var að ræða kynningu á hugmyndum Breiðafjarðarnefndar um framtíð Breiðafjarðar, ásamt því að gefa „svigrúm fyrir umræður og fyrirspurnir“.¹

Þann fund sótti undirritaður og eftir þann fund þótti undirrituðum tilefni til þess að koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri við Breiðafjarðarnefnd og bæjarstjórn Stykkishólmsbæjar.

A. Athugasemdir á fræðslufundi um framtíð verndarsvæðis Breiðafjarðar í Stykkishólmi

Á fundinum gerði undirritaður athugasemdir við þær hugmyndir Breiðafjarðarnefndar, eftir að umhverfis- og auðlindaráðuneytið óskaði eftir því að nefndin leggi línurnar í þeim efnum,² um hvaða möguleikar standi í boða til að standa um verndarsvæði Breiðafjarðar þegar til framtíðar er litið, en um var að ræða þær fjórar hugmyndir Breiðafjarðarnefndar um vernd og stýringu í Breiðafirði til framtíðar, ásamt því að til greina komið að skilgreina svæðið undir merkjum UNESCO Man and Biosphere (ekki sérstök umfjöllun hér, vegna lítillar umræðu á kynningarfundinum).

Eftirtaldir umfjöllunarefni voru því til kynningar um framtíðarsýn fyrir Breiðfjörð:

1. Breytingar á núverandi lögum um vernd Breiðafjarðar
2. Tilnefning svæðisins á Ramsarskrána
3. Tilnefning svæðisins á Heimsmínjaskrá Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna
4. Þjóðgarður Breiðafjarðar (þjóðgarður í sjó)

Til að hnykkja á þeim athugasemdum sem undirritaður gerði á fundinum um fyrirbyggjandi hugmyndir þá eru þær í stuttu máli eftirfarandi:

1. Breytingar á núverandi lögum um vernd Breiðafjarðar

Undirritaður tók undir með Breiðafjarðarnefnd að rýna mætti lögin með það að markmiði að taka þau til endurskoðunar. Það voru hins vegar takmarkaðar upplýsingar á fundinum um hvaða þættir laganna gætu þar verið til skoðunar, aðrir en stækkun verndarsvæðis, og vegna þess hversu mikla athygli og tíma aðrar hugmyndir nefndarinnar fengu á fundinum fór umræðan út um víðan völl. Undirritaður telur að heppilegra hefði verið ef fundurinn hefðu einungis snúist um lög um vernd Breiðafjarðar og þær breytingar sem gætu komið til greina á þeim lögum.

¹ Fundargerð 175. fundar Breiðafjarðarnefndar, þann 10. desember 2019: „Stefnt að fræðsluvöldum um framtíð Breiðafjarðar, í samstarfi við Náttúrustofu Vesturlands, í janúar. Um væri að ræða nokkurs konar útdrátt frá málbínginu sem haldið var í Tjarnarlundi í Dalabyggð í október. Gefið verður svigrúm fyrir umræður og fyrirspurnir.“

² Sjá fundargerð 170. fundar Breiðafjarðarnefndar.

Í því sambandi vill undirritaður minna á að við vinnu á upphaflegum lögum um vernd Breiðafjarðar þá var sú lagasetning afrakstur samstarfsverkefnis sveitarfélaga við Breiðafjörð, íbúa við fjörðinn og umhverfisráðherra. Haldnir voru nokkrir fundir, bæði með fulltrúum sveitarfélaga og íbúum, og samráð og samvinna höfð um hvert væri verið að stefna við gerð þeirra laga. Sama ætti að eiga við þegar löggin eru tekin til endurskoðunar.

Vill undirritaður því leggja áherslu á að í vinnu við breytingar á lögum um vernd Breiðafjarðar verði að eiga sér stað ítarlegt og víðtækt samráð og samtal við íbúa Breiðafjarðar sem og sveitarfélög við fjörðinn, líkt og gert var þegar upphafleg lög voru sett árið 1995, þá eftir um tveggja ára vinnu og samráð við heimamenn um löggin. Fundurinn sem slíkur og skipulag hans var ekki til þess fallinn að taka nauðsynlega umræðu um þær breytingar sem hugsanlega koma til greina við endurskoðun laganna og því hefur ekki enn átt sér stað samráð eða samtals við íbúa um endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar.

Vill undirritaður því hvetja Breiðafjarðarnefnd til þess að vinna að endurskoðun laganna í sátt við heimamenn og þá að tileinka sér gagnsæ og opin vinnubrögð í því sambandi. Það liggur t.d. fyrir að á 169. fundi Breiðafjarðarnefndar, 26. febrúar 2019, var á dagskrá nefndarinnar „*Drög að frumvarpi að nýjum lögum um vernd Breiðafjarðar ásamt greinargerð*“ og var afgreiðsla nefndarinnar með þeim hætti að ritara Breiðafjarðarnefndar var „*falið að ganga frá drögum m.t.t. athugasemda og senda á nefndina til yfirlestrar*“. Ekkert var hins vegar minnst á fyrirliggjandi drög að frumvarpi að nýjum lögum um vernd Breiðafjarðar á fundinum eða athugasemdir nefndarinnar við drögin. Nefndin hélt, að því er virðist, þessum upplýsingum frá fundarmönnum. Nærækast hefði verið fyrir nefndina að fjalla um fyrirliggjandi drög á fundinum og þær athugasemdir sem nefndin gerði við drögin og fá viðbrögð fundarmanna á þeirri stefnumótun sem þar er verið að vinna að.

Varðandi nauðsyn þess að stýra ferðamönnum um Breiðafjörð, sem var mikið til umræðu á kynningarfundinum í Stykkishólmi, vill undirritaður benda Breiðafjarðarnefnd á frumvarp um breyting á lögum um náttúruvernd, nr. 60/2013,³ þar sem lagt er til að landeigendur hafi meiri rétt til að ákveða hvort land þeirra í byggð sé nýtt undir endurteknar skipulegar hópferðir í atvinnuskyni, en þá er gert ráð fyrir beinu samþykki hlutaðeigandi landeiganda fyrir slíkri nýtingu þriðja aðila á landi hans sé hætt á spjöllum á náttúru eða ónæði. Þessar breytingar á náttúruverndarlögum gætu haft þýðingu í þessu sambandi.

2. Tilnefning svæðisins á Ramsarskrána

Undirritaður tók skýrt fram á fundinum að hann væri mótfallinn þeim hugmyndum Breiðafjarðarnefndar að vinna að því að tilnefna Breiðafjörðinn á Ramsaskrá, en Ramsarsamningurinn fjallar um vernd votlendissvæða sem hafa alþjóðlegt gildi, einkum fyrir fuglalíf, og nær votlendi samkvæmt skilgreiningu samningsins einnig til grunnsævis, a.m.k. niður á 6 m dýpi., votlendi eru svæði s.s. mýrar, flóar, fen, og vötn (straum- og stöðuvötn) með fersku, ísöltu eða söltu vatni.

Með því að skrá Breiðafjörð sem Ramsarsvæði fylgir að fara þarf eftir þeim leikreglum sem gilda í reglum um Ramsarsamningnum, sem eru alþjóðleg samtök með sína eigin skrifstofu og starfsmenn til þess að tryggja að skyldum samningsins sé fylgt eftir af aðildarríkjum, en eins og kemur fram í Verndaráætlun Breiðafjarðar þá fylgja Ramsarsamningnum ákveðnar skyldur, m.a. í tengslum við

³ [https://samradsgatt.island.is/oll-mal/\\$Cases/Details/?id=1333](https://samradsgatt.island.is/oll-mal/$Cases/Details/?id=1333)

vernd svæðis og nýtingu náttúruauðlinda. Í *Verndaráætlun Breiðafjarðar: 2014-2019* kemur m.a. eftirfarandi fram:

„Bæði heimsminjaskrá UNESCO og Ramsarsamningurinn veita íslenskum stjórnvöldum aðhald en eru jafnframt viðurkenning á sérstöðu þess svæðis sem um ræðir. Ákveðnar skyldur fylgja því að svæði eru á heimsminjaskrá eða eru Ramsarsvæði en því fylgja einnig mikil tækifæri, sérstaklega í tengslum við markaðssetningu í ferðaþjónustu. Skyldurnar felast fyrst og fremst í því að viðhalda verndargildi viðkomandi svæðis þ.m.t. að nýtingu náttúruauðlinda sé stjórnað á sjálfbæran hátt.“

Með öðrum orðum munu afskipti erlendis frá aukast í tengslum við umgengni um Breiðafjörð sem felur í sér íþyngjandi og óþarfa inngrip aðþjóðlegs valds yfir umgjörð og nýtingu Breiðafjarðar. Það er ekkert í núverandi aðstæðum sem kallar á slíka vernd þannig að bregðast þurfi við með því að leita leiða til þess að tryggja vernd svæðisins með alþjóðlegum inngripum.

Íbúar við Breiðafjörð hafa sterk tengsl við fjörðin og náttúru hans og viðhorf fólks til náttúruverndar eru grundvöllur á þessum tengslum. Undirritaður er því þeirrar skoðunar að heimamenn séu þannig best til þess fallnir að taka ákvarðanir í tengslum við vernd og umgengni á svæðinu, sem og íslenskum stofnunum líkt og Hafrannsóknarstofnun sem hefur það hlutverk að veita stjórnvöldum og hagsmunaaðilum ráðgjöf varðandi sjálfbæra nýtingu á lifandi auðlindum í sjó og ferskvatni á grundvelli sjálfbærni og nýtingarstefnu stjórnvalda.

3. Tilnefning svæðisins á Heimsminjaskrá Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna

Undirritaður tók jafnframt skýrt fram á fundinum hann væri mótfallinn þeim hugmyndum Breiðafjarðarnefndar að vinna að því að tilnefnda Breiðafjörðinn á Heimsminjaskrá Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna, með sömu rökum og fjallað er um hér að framan varðandi Ramsarsamninginn.^{4 5}

Vísað er til sömu sjónarmiða og fjallað er um í tengslum við Ramsar samninginn, sér í lagi um auknar kröfur frá aðþjóðlegum stofnunum sem fylgir alþjóðlegt aðhald og skyldur, verður ekki séð að nokkur rök mæli með því að haldið verði áfram á þessari braut.

4. Þjóðgarður í Breiðafirði (þjóðgarður í sjó)

Á fundinum lýsti undirritaður efasemdum um ágæti þess að taka til frekari umfjöllunar þjóðgarð í Breiðafirði. Engar upplýsingar lægu t.d. fyrir um hvað þjóðgarður í sjó væri og hvernig hann myndi starfa, hvert myndi fjárfesting í innviðum renna, hlutverk þjóðgarðsvarða o.s.frv. Ekkert af þessu var til umfjöllunar á kynningunni. Allt bendir til þess að verið væri að nota umgjörð þá sem í kringum þjóðgarða eru til þess að koma á aukinni vernd og eftirlit á nýtingu á lifandi auðlinda í sjó, þrátt fyrir að til staðar séu stofnarnir eins og Hafrannsóknarstofnun og Fiskistofa. Ef um væri að ræða þjóðgarð í sjó og á landi, t.a.m. með eyjum Breiðafjarðar, þá væri væntanlega fyrsta skrefið áður en legna er

⁴ Þá er ekki þörf á því að á 6 ára fresti komi úttektaraðilar til þess að kanna hvort verðmæti hafi skerast.

⁵ Á 168. fundi Breiðafjarðarnefndar, með sérfræðingi um heimsminjaskrá UNESCO, kemur eftirfarandi fram: „Hvert ríki er ábyrgt fyrir vernd og sjálfbærri nýtingu svæðisins að forskrift heimsminjanefndar. Nauðsynlegt er að tilkynna um breytingar á svæðinu eða breytta nýtingu þess til samningsins og gerir hann þá tillögur að úrbótum ef breytingarnar samræmast ekki þeim kröfum sem samningurinn setur fyrir svæðið.“ Á sama fundi er jafnframt nefnt að æskilegt sé að leita samþykkis landeigenda.

haldið að kanna áhuga breiðfiskra eyjabænda á slíkum ráðstöfunum með þeim takmörkunum á eignarétti sem því gæti fylgt.

Á fundinum í Stykkishólmi kom fram í máli framsögumanna, vegna athugasemda sem íbúar settu fram á fundinum, að ekki væri verið að fjalla um vernd eða stýringu á fiskveiðum í Breiðafirði enda heyrir slíkt undir verksvið Hafrannsóknarstofnunar. Var þessi umræða í tengslum við stofnun Þóðgarðs í Breiðafirði (Þjóðgarðs í sjó). Vill undirritaður vekja athygli á að þessi fullyrðing sem sett var fram á fundinum er bæði í ósamræmi við það sem fram kemur í umsögn Breiðafjarðarnefndar um fyrirhugaða stofnun Þjóðgarðastofnunar og einnig frétt sem fram kemur á vef Breiðafjarðarnefndar:

„Mikilvægt er að frumvarp um Þjóðgarða Þjóði upp á þann möguleika að stofna Þjóðgarð í sjó og/eða utan um þéttbýli. Í slíkum tilfellum gæti þurft að aðlaga leikreglur í samræmi við hversu frábrugðin slík svæði eru dreifbýli á landi. Tengist það m.a. ólíku eignarhaldi og nýtingu lífrænna auðlinda. Í 29. grein er til að mynda sagt að óheimilt sé að reka atvinnutengda starfsemi í Þjóðgarði, nema með sérstöku leyfi Þjóðgarðastofnunar. Þarna virðist einkum horft til einhvers konar þjónustustarfsemi en ef um er að ræða nýtingu auðlinda hafsins, sem þegar er undir ýmiss konar stjórn og eftirliti, gæti þurft að finna leið sem yrði ekki of þung í vöfum, án þess að slegið væri af kröfum um sjálfbærni og að Þjóðgarðsyrivöld gætu gripið inn í ef vísbendingar væru um annað.“⁶

„Við stofnun Þjóðgarðs yrðu til ný störf á svæðinu og fræðslustarfsemi myndi stórauðkast. Nýting svæðisins yrði áfram leyfð svo lengi sem hún væri sjálfbær, sem hlýtur hvort eð er að vera markmið allra þeirra sem nýta fjörðinn. Verndar- og nýtingaráætlun Þjóðgarða og starfslið sem þeim fylgir hjálpa til við að miðla fræðslu og stýra nýtingu, hvort sem um ræðir fiskveiðar, ferðaþjónustu, útivist eða eitthvað allt annað.“⁷

Af framangreindu er ljóst að Breiðafjarðarnefnd telur að finna þurfi leið sem ekki yrði of þung í vöfum (sem sagt ekki of þyngjandi frá því sem nú er), til þess að Þjóðgarðsyrivöld gætu gripið inn í ef vísbendingar væru um ósjálfbærni við nýtingu auðlinda hafsins. Þá er ljóst að Breiðafjarðarnefnd telur að að hlutverk starfsliðs Þjóðgarðs sé m.a. að stýra nýtingu auðlinda hafsins í Breiðafirði, m.a. fiskveiðum. **Þessum sjónarmiðum hafnar undirritaður alfarið.**

Undirritaður vill áréttta að það er hlutverk Hafrannsóknarstofnunar að veita stjórnvöldum og hagsmunaaðilum ráðgjöf varðandi sjálfbæra nýtingu á lifandi auðlindum í sjó og ferskvatni á grundvelli sjálfbærni og nýtingarstefnu stjórnvalda⁸, en ekki Þjóðgarðsyrivalda eða starfsmanna Þjóðgarða. Þá er það á sama hátt hlutverk Fiskistofu að gæta hagsmuna Þjóðarinnar við ábyrga nýtingu auðlinda hafsins.

⁶ Sjá umsögn Breiðafjarðarnefndar um drög að frumvarpi til laga um Þjóðgarðastofnun og Þjóðgarða: <https://samradsgatt.island.is/Skrar/SCases/GetAdviceFile/?id=81c5c24e-903b-ee11-945b-005056850474>

⁷ Frétta á vefsíðu Breiðafjarðarnefndar: <http://www.breidafjordur.is/framtid-breidafjardar/malthing-um-framtid-breidafjardar/>

⁸ Ástand nýttastofna sjávar og ráðgjöf 2019, Hafrannsóknastofnun 13. júní 2019: https://www.hafogvatn.is/static/files/b00-inngradgi_2019.pdf

Vill undirritaður því mótmæla þeim áformum og hugmyndum Breiðafjarðarnefndar, í tengslum við umræðu um Þjóðgarð í Breiðafirði, að þörf sé á inngripum í starfsemi Hafrannsóknarstofnunar⁹ eða Fiskistofu og telur það í raun fráleitt að færa nokkur völd yfir auðlindum Breiðafjarðar til Þjóðgarðsyfirvalda og starfslíðs hans eins og málflutningur Breiðafjarðarnefndar ber með sér.

B. Ítrekun á mikilvægi samráðs við íbúa og sveitarfélög á svæðinu

Undirritaður vill að lokum minna Breiðafjarðarnefnd á að lög um vernd Breiðafjarðar á sér aðdraganda allt frá árinu 1978 þegar Alþingi ályktaði, að tillögu Friðjóns Þórðarsonar alþingismanns (sem jafnframt varð fyrsti formaður Breiðafjarðarnefndar), „að skora á ríkisstjórn að stuðla hið fyrsta að því, að hið fjölþætta lífríki Breiðafjarðar verði kannað og verndað, eftir því sem þurfa þykir, í samráði við heimamenn og náttúruverndarsamtök“. Á árunum 1993-1995 var svo unnið út frá þessu í samstarfi sveitarfélaga við Breiðafjörð, íbúa og þáverandi umhverfissráðherra. Mikilvægur þáttur í þeirri vegferð var fullyrðing ráðherrans á fundi í Stykkishólmi 12. janúar 1994 um að „atvinnuhættir á Breiðafirði skyldu í engu skerðast með tilkomu laganna“. Annar mikilvægur þáttur í þeirri vegferð var að tryggja aðkomu sveitarfélaganna, heimamanna, að starfi nefndarinnar, sem og að samráð yrði haft við sveitarfélögin í störfum nefndarinnar og var þannig tryggt að sveitarfélögin tilnefndu meirihluta nefndarmanna enda var gengið út frá því þegar hugmyndirnar komu fyrst fram, þ.e. að fulltrúar sveitarfélaganna væru með meirihluta í nefndinni til að gæta hagsmuna íbúa og svæðisins enda best til þess fallnir. Þessir þættir eru grunnstefið í núgildandi lögum um vernd Breiðafjarðar.

Þær leiðir sem nefndin lagði upp með á þessum kynningarfundum voru ekki í samræmi við grunnstef laganna. Í tengslum við aukna vernd Breiðafjarðar voru m.a. hugmyndir um Ramsar og/eða Heimsminjaskrá, með tilheyrandi færslu á yfirlitum yfir vernd Breiðafjarðar undir alþjóðlegar skuldbindingar. Þær hugmyndir eru í andstöðu við þá grunnforsendu laganna um aðkomu heimamanna að stjórnun svæðisins sem og að þá forsendu laganna að atvinnuhættir á Breiðafirði skyldu í engu skerðast. Varðandi hugmyndir um Þjóðgarð í Breiðafirði er ljóst að ótækt er að þjóðgarðsyfirvöld starfi á sama sviði og aðrar stofnunum stjórnvalda sem fara með auðlindanýtingu í hafi, þ.e. Hafrannsóknarstofnun, Fiskistofu og sjávarútvegsráðherra. Þetta skapar skapar m.a. óvissu um valdmörk stjórnvalda sem í dag er skýr.

Undirritaður telur ljóst að í starfi nefndarinnar þarf að eiga sér stað samráð við íbúa, sveitarstjórnir og landeigendur um framtíð Breiðafjarðar í samræmi við það grunnstef sem lögin byggðu á og var upphaflegur grundvöllur þeirra og að í því samráði verði einungis til umfjöllunar mögulegar breytingar á núverandi lögum um vernd Breiðafjarðar.¹⁰

Ásgeir Gunnar Jónsson,
fyrrum nefndarmaður Breiðafjarðarnefnd,
formaður æðarbænda í sunnanverðum Breiðafirði og íbúi í Stykkishólmi

⁹ Stofnunar sem byggir sína vistkerfisnálgun á því að tryggja að ekki sé gengið það mikið á vistkerfið þannig að gæði þess raskist varanlega í nútíð og framtíð, þ.e. leiði til sjálfbærrar nýtingar vistkerfisins, þ.m.t. fiskveiða.

¹⁰ Þurfum við fleiri stofnanir til að fjalla um sama málefni?

Viðauki VIII – Svör Breiðafjarðarnefndar við athugasemdum Ásgeirs Gunnar Jónssonar um störf nefndarinnar, sbr. bréf dags 28. jan. 2020

Ásgeir Gunnar Jónsson,
Sundabakka 10a
340 Stykkishólmur

Stykkishólmi, 30. mars 2020

Efni: Athugasemdir við kynningarfundir Breiðafjarðarnefndar um framtíð Breiðafjarðar og framgöngu, yfirlýsingar og stefnu nefndarinnar.

Á 177. fundi Breiðafjarðarnefndar þann 27. febrúar 2020 var tekin fyrir bókun Stykkishólmsbæjar vegna erindis Ásgeirs Gunnars Jónssonar þar sem hann kemur á framfæri athugasemdum varðandi framgöngu, yfirlýsingar og stefnu Breiðafjarðarnefndar, m.a. á kynningarfundum um framtíð Breiðafjarðar í Stykkishólmi þann 22. janúar sl.

Breiðafjarðarnefnd þakkar Stykkishólmsbæ erindið og tekur heilshugar undir afgreiðslu bæjarstjórnar um mikilvægi viðtæks samráðs og að tryggja áframhaldandi meirihluta heimamanna við stjórn svæðisins.

Vegna bréfs Ásgeirs Gunnars vill nefndin koma eftirfarandi á framfæri við sveitarfélagið:

Breiðafjarðarnefnd er að meirihluta skipuð fulltrúum sveitarfélaga við fjórðinn. Hún telur mikilvægt að hafa náð samráð við sveitarfélög, íbúa, atvinnulíf, landeigendur og aðra hagsmunaaðila við Breiðafjörð um mótun framtíðar svæðisins. Nefndin hefur samþykkt að á árinu 2020 verði lögð áhersla á samantekt efnis um valkosti fyrir framtíð Breiðafjarðar. Fræðslufundir í sveitarfélögunum við fjórðinn eru hluti af þeirri vinnu en samráð og samtal heldur svo áfram. Afrakstur vinnunnar verður tekinn saman í greinargerð sem send verður sveitarfélögunum til umsagnar. Að lokum verður niðurstöðu vinnunnar skilað til umhverfis- og auðlindaráðherra. Rétt er að áréttta að nefndin tekur engar ákvarðanir um framhaldið en hún leggur fram sínar tillögur til ráðherra, í samræmi við hlutverk nefndarinnar skv. lögum nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar.

Framtíð Breiðafjarðar

Markmið nefndarinnar er að tryggja góða framtíð Breiðafjarðar. Í því felst m.a. að við fjórðinn þrífist áfram öflugt samfélag sem byggir á fjölbreyttum stoðum og nýtir auðlindir á sem sjálfbærastan máta.

Breiðafjarðarnefnd leggur höfuðáherslu á að heimamenn hafi áfram ríka aðkomu að stjórnun svæðisins og eigi meirihluta í þeim nefndum og ráðum sem mögulega koma að stýringu svæðisins.

Fræðslufundirnir sem nefndin hefur staðið fyrir í sveitarfélögunum við fjórðinn, og er vísað til í erindi Ásgeirs Gunnars, voru hugsaðir sem almenn kynning á þeim kostum sem til staðar eru fyrir svæðið. Þeir helstu eru að: a) endurskoða núverandi lög, b) tilnefna svæðið á Ramsarskrá, c) tilnefna svæðið á heimsminjaskrá UNESCO eða d) gera svæðið að þjóðgarði. Á fundunum hefur nefndin hvatt til umræðna og fyrirspurna til þess sem flest sjónarmið kæmust til skila til nefndarinnar. Það er ljóst, óháð því hvaða leið verður í endanlegum tillögum nefndarinnar, að lagt verður í enn frekari kynningu og samráð um hana þegar þar að kemur.

Endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar

Ef niðurstaðan verður að hafa svæðið áfram undir sérstökum lögum um vernd Breiðafjarðar, þá er Breiðafjarðarnefnd þó á einu máli um mikilvægi þess að endurskoða og uppfæra lögin til nútímalegs horfs. Nefndin hefur þegar sent umhverfisráðherra greinargerð þar sem að hún útlistar áhersluatriði nefndarinnar hvað þetta varðar. Greinargerðin hefur verið birt á heimasíðu nefndarinnar undir liðnum „Framtíð Breiðafjarðar“.

Þjóðgarður við Breiðafjörð

Verði niðurstaða nefndarinnar að leggja til við ráðherra að stofna þjóðgarð í Breiðafirði og ráðherra héldi áfram með málið er óvíst að Breiðafjarðarnefnd kæmi að þeirri vinnu. Við stofnun þjóðgarða nú á tímum er lögð

áhersla á að útfærsla, skipulag og uppbygging þjóðgarða sé unnin í nánu samráði við sveitarfélög, íbúa, atvinnulíf, landeigendur og aðra hagsmunaaðila á svæðinu. Um þjóðgarða eru smíðaðar verndar- og nýtingaráætlanir þar sem lögð er áhersla á að finna samhljóm allra hagsmunaaðila. Nokkuð víst er að stuðst yrði við svipað stjórnskipulag og er í Vatnajökulsþjóðgarði, þar sem heimamenn eiga meirihluta í nefndum og ráðum sem taka stefnumótandi ákvarðanir um svæðið.

Þjóðgarður er fyrirkomulag sem veitir meðal annars tæki til þess að stýra umferð ferðamanna um Breiðafjarðarsvæðið en sú breyting á náttúruverndarlögum nr. 60/2013, þar sem lagt er til að landeigendur hafi meiri rétt til að ákveða hvort land þeirra í byggð sé nýtt undir endurteknar skipulegar hópferðir í atvinnuskyni, dugar ekki til skilvirkar stýringar.

Breiðafjörður á Ramsarskrá

Ramsarsamningurinn var upphaflega gerður til þess að tryggja sjálfbæra nýtingu auðlinda á votlendissvæðum. Það er því ljóst að skráning á lista yfir Ramsarsvæði hefði ekki þau áhrif að lokað yrði fyrir nýtingu. Skráning felur aftur á móti í sér að stjórnvöld skuldbinda sig til þess að standa vörð um svæðið, sérstaklega virkni og þjónustu vistkerfa. Lög viðkomandi ríkis gilda þó ávallt, svo sem skipulagslöggjöf og lög um náttúruvernd. Svæðið myndi ekki afsala sér réttindum á landi og stjórnun þess en skrifstofa samningsins gæti veitt stuðning og ráðgjöf varðandi stýringu svæðisins. Ef til þess kæmi að framkvæmdir á svæðinu myndu skerða verulega verndargildi þess gætu athugasemdir borist frá samningnum. Það gæfi stjórnvöldum tækfæri til að bregðast við eða þá að svæðið yrði tekið af skránni.

Breiðafjörður á heimsminjaskrá

Til þess að svæði sé gjaldgengt á heimsminjaskrá UNESCO þarf því að vera stýrt á skilvirkan hátt og um það þarf að gilda formleg verndar- og nýtingaráætlun. Slíka áætlun er ekki hægt að vinna öðruvísi en í nánu samráði við sveitarfélög, íbúa, landeigendur, atvinnulíf og aðra hagsmunaaðila. Skráning svæða á heimsminjaskrá er alþjóðlega viðurkennd aðferðafræði sem þekkt er um allan heim og setur svæðið á ákveðinn stall með merkilegustu náttúru- og menningarminjum heimsins, sem sérstök heimasmiðuð lög um verndun gætu aldrei gert. Um svæði á heimsminjaskrá UNESCO gildir það sama og um Ramsar að stjórnun svæðisins yrði áfram hjá heimafólki en stuðningur og ráðgjöf fylgdi skráningunni.

Að gefnu tilefni vill nefndin árétta að hún lítur svo á að óháð því hvaða leið verður valin, muni lög um stjórn fiskveiða áfram halda gildi sínu og stjórn og eftirlit með fiskveiðum verða áfram í höndum Hafrannsóknastofnunar og Fiskistofu.

Breiðafjarðarnefnd telur að það hefði verið vanhugsað af nefndinni að einblína aðeins á endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar. Nefndin kaus heldur að nýta tækifærið og skoða alla kosti sem til staðar eru og leita álits um þá áður en lengra er haldið.

Virðingarfyllt,

f.h. Breiðafjarðarnefndar,

Samrit sent til bæjarstjóra Stykkishólms, bæjarstjóra Snæfellsbæjar, bæjarstjóra Grundarfjarðarbæjar, oddvita Helgafellssveitar, sveitarstjóra Dalabyggðar, sveitarstjóra Reykhólahrepps og bæjarstjóra Vesturbyggðar.

